

Herald pedagogiki. Nauka i Praktyka

wydanie specjalne

Warszawa

2019

ISSN: 2450-8160

nr.indeksu: 19464

numer: 49 (11/2019)

Redaktor naczelny: Gontarenko N.

KOLEGIUM REDAKCYJNE:

W. Okulicz-Kozaryn, dr. hab, MBA, Institute of Law, Administration and Economics of Pedagogical University of Cracow, Polska;

L. Nechaeva, dr, Instytut PNP im. K.D. Ushinskogo, Ukraina.

K. Fedorova, PhD in Political Science, International political scientist, Ukraine.

Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»

Druk i oprawa: Sp. z o.o. "Diamond trading tour"

Adres wydawcy i redakcji: 00-728 Warszawa, ul. S. Kierbedzia, 4 lok.103

info@conferenc.pl

Nakład: 80 egz.

Wszelkie prawa zastrzeżone.

Wszelkie prawa do materiałów prac należą do ich autorów.

Pisownia oryginalna jest zachowana.

Wszelkie prawa do materiałów w formie elektronicznej opublikowanych w zbiorach należą Sp. z o.o. "Diamond trading tour".

Obowiązkowym jest odniesienie do czasopisma.

Opinie wyrażane w artykułach czy reklamach są publikowane na wyłączną odpowiedzialność autorów, sponsorów lub reklamodawcy. W związku z tym ani Redakcja, ani Wydawca nie ponoszą odpowiedzialności za konsekwencje wykorzystania jakichkolwiek nieścisłych informacji.

Warszawa 2019

"Diamond trading tour" ©

ISSN: 2450-8160

Методи роботи з дитячим хореографічним колективом Гульятєєва М.	6
Проблеми адаптації дітей з особливими освітніми потребами до закладу загальної середньої освіти Круглик А.С.	10
Психологічні передумови опанування іноземної мови Василенко О.М.	12
Эстетическое воспитание младших школьников Абсалямова К.А., Головнева Е.В., Головнева Н.А.	15
Декоративно-прикладне мистецтво як засіб національного виховання школярів Нижник К. В.	18
Організаційно-правові засади управління закладом загальної середньої освіти України на рівні місцевого самоврядування Коломієць М. Б., Баранник Т. В.	21
Methods of teaching foreign languages at higher education Raximberdiyeva F.X.	28
Фундаменталізація у підготовці фахових психологів Вінтюк Ю. В.	30
Німецький досвід використання дистанційного навчання в освіті України та його ефективність Музика С.М., Колесник М.Ю.	33
The role of art in promoting primary classroom students Rasulova Z., Mamajonova S., Dadabaeva D.	37
Students' learning styles and autonomous learner Tuuyboyeva G. Q., Rasulova G. O., Fayzullayeva F. X.	39
Формування конкурентоспроможності майбутніх психологів: валеологічний аспект Вінтюк Ю. В.	41
Проблема профілактики агресивної поведінки у підлітків Кіяшко М. О.	49

Проблема формування готовності майбутніх вихователів до застосування ігрових технологій Логвінова О. О.....	51
Іншомовна комунікативна компетентність як складова лінгвістичної компетентності студентів-іноземців вищих навчальних закладів Новіцька О.І., Мельник Т.П.....	53
Peculiarities of using authentic materials in the foreign language classes Tatarin V. P.	56
Методи навчання в класі диригування як складовий компонент навчального процесу Багрий Т.Є.	59
Техноматика як специфічний напрям педагогічної інноватики Слушний О. М.	61
Актуалізація навчально пізнавальної діяльності студентів в процесі навчання виконувати геометричні побудови Верхогляд Л. М.	64
Електронний підручник як елемент електронного освітнього ресурсу Сапогов М.В.....	69
Міжфахові та ключові компетенції при професійній підготовці економістів у вищих навчальних закладах німецькомовних країн Бичок А. В.....	72
Підготовка студентів до майбутньої виконавської і педагогічної діяльності в процесі ансамблевої гри Підварко Т.О.	74
Методика проведення вебінарів у системі підвищення кваліфікації педагогів Сілаєва І.Є.....	77
Using mobile technology in learning english language Moiseienko N.V., Ozarko I.I.	82
Освітні презентації викладача як форма інтерактивного навчання Соболева С.В.	85

Педагогічна взаємодія між викладачем та студентами

Гладких Г.В. 92

**Psychological – pedagogical features of pupils of the senior classes
at studying foreign languages**

Rabbimova F., Ruzimurodova Z., Uralova Ch..... 95

Using Computers in teaching foreign language

Maftuna S. D. 98

Значение игры по обучению грамоте детей в подготовке к школе

Разакова М. К..... 101

Чет тилларини ўргатишнинг самарали йўналишлари

Қўчкарова О. А., Абдурахмонова Н. Н. 103

**Innovative approaches and modern trends in the development of science
and education in Uzbekistan**

Xajieva M. 106

HERALD PEDAGOGIKI. NAUKA I PRAKTYKA

ISSN: 2450-8160

Методи роботи з дитячим хореографічним колективом

Маргарита Гултяєва

Магістрантка, Київський університет культури

Стаття присвячена аналізу методів індивідуальної та групової взаємодії тренера-педагога з дітьми дошкільного та молодшого шкільного віку у процесі проведення занять з бальної хореографії.

Ключові слова: навчання, метод, знання, уміння, досвід.

Key words: learning, method, knowledge, ability, experience.

Вдалий вибір форми навчання має важливе значення для підготовки та підвищення рівня танцювальної майстерності учнів. Проте, форми навчання будуть ефективними не лише при їх комплексному застосуванні, але й за умови їх поєднання із дієвими методами навчання у хореографії. Методами навчання називають сукупність способів для досягнення поставленої мети у процесі навчально-виховної діяльності учителя та учнів [5, с. 427].

Різні класифікації методів навчання у хореографії є подібними у своїй основі: методи пояснення, практичного показу, виконання вправ під рахунок викладача, самостійного виконання [2, с. 33]; словесний метод, показ, зразок, ігровий [1, с. 2-5]. Зважаючи на різноманітні класифікації методів навчання хореографії, узагальнивши їх, можна виокремити наступні:

Словесні (бесіда, лекція);

Наочні (показ, зразок, перегляд фото, відеоматеріалу);

Практичні (тренувальні вправи, творчі завдання).

Наша практична діяльність показала, що усі перераховані методи будуть ефективними у процесі навчання хореографії за умови їх комплексного застосування.

Так, словесні методи навчання ми використовуємо як при викладі нового матеріалу, так і при повторенні та узагальненні. Важливою функцією цих методів є їх психологічний вплив на особистість, коли бесіду ми використовуємо для емоційної стабілізації учня. Лекцію ми застосовували для роз'яснення нової інформації, при ознайомленні вихованців з новим танцем або окремими рухами, шляхом повідомлення їх назв, пояснення необхідності вивчення, а також інформування про очікувані результати після засвоєння вивченого матеріалу. При використанні словесних методів навчання, діти, отримавши нову інформацію, ставили запитання викладачу, що сприяло формуванню, поглибленню та удосконаленню їх знань з хореографії, розумінню мети та завдань, які окреслювалися перед ними.

Проте, отримання нових теоретичних знань недостатньо для якісної хореографічної підготовки учнів. Тому ми застосовували і наочні методи навчання, які допомагають візуалізувати попередньо засвоєні теоретичні знання. За рахунок цього у дітей формується уявлення стосовно того, як саме виглядає конкретний танець або рух, який вони мають вивчити. Таким чином,

Таблиця 1.

Метод	Прийоми навчання
Пояснювально-ілюстративний	Показ, зразок, розповідь, лекція.
Репродуктивний	Відтворення завдань за допомогою, вказівкою, прикладом викладача.
Проблемний	Виконання творчих завдань, самостійна робота.
Частково-пошуковий	Виконання танцювальних рухів, вправ за вказівками, допомогою викладача.
Дослідницький	Створення хореографічної композиції, виконання танцювальних рухів.

учні змогли не лише теоретично пояснити матеріал, але і показати, як вони його запам'ятали візуально, пояснити техніку виконання з власної точки зору, а не зі слів педагога.

Для закріплення теоретично та наочно засвоєного матеріалу, ми використовували практичні методи навчання. Діти отримували завдання від викладача – шляхом практичного показу продемонструвати, яким чином попередньо отриману інформацію стосовно самого танцю, окремих рухів, техніки їх виконання, можливо застосовувати на практиці для розвитку та вдосконалення власної танцювальної майстерності. Відтак, шляхом багаторазового повторення нових танцювальних рухів у дітей напрацьовувалась правильна техніка їх виконання, та, як наслідок, удосконалилась танцювальна майстерність.

Отже, для досягнення бажаного результату у процесі навчання хореографії варто використовувати словесні, наочні та практичні методи поетапно або комбіновано.

Важливим підґрунтям для класифікації методів навчання хореографії можуть бути загальнопедагогічні методи, згідно класифікацій І. Лернера та М. Скаткіна: пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, проблемний, частково-пошуковий та дослідницький [4, с. 170; 3, с. 193]. Керуючись даними класифікаціями, ми можемо виділити такі методи навчання хореографії:

Пояснювально-ілюстративний метод зводиться до сприйняття учнями готової інформації шляхом подання, пояснення матеріалу педагогом та наочного показу [3, с. 193]. Під час практичної діяльності, у ході застосування даного методу, ми використовували різні прийоми – розповідь, практич-

ний показ, завдяки чому учні слухали, спостерігали, сприймали та аналізували нову інформацію, співвідносили її із раніше засвоєною. У результаті використання пояснювально-ілюстративного методу досяглось ознайомлення, сприйняття та запам'ятовування дітьми нового матеріалу.

Але пояснювально-ілюстративний метод не формує навичок та вмінь застосовувати на практиці набуті знання. Задля цього доцільно використовувати репродуктивний метод навчання. Він передбачає відтворення учнями завдань за алгоритмом діяльності викладача. Під час проведення наших занять діти отримували завдання та працювали за зразком, схемою, яка їм озвучувалась викладачем. Перед учнями ставилось завдання на відтворення танцювальних рухів за їх назвою, технікою виконання, яку поетапно озвучував педагог. Внаслідок цього, діти навчилися застосовувати на практиці засвоєну раніше інформацію, що сприяло формуванню відповідних компетенцій.

Пояснювально-ілюстративний та репродуктивний методи навчання формують знання, навички та вміння, але недостатньо сприяють творчому розвитку особистості. Задля цього використовують метод проблемного викладу [3, с. 197]. Цей метод ще називають «від складного до простого» [6, с. 53]. Відтак, перед учнями спочатку ставиться проблема, а потім вона аналізується та вирішується викладачем з поясненням для учнів. Ми перед вихованцями виконували завдання на створення, продовження або доповнення етюду, підбір музичного супроводу, який би відповідав характеру танцю, його сюжету. У ході виконання завдання, діти стежили за діями викладача,

логікою вирішення проблеми, ставили запитання, висували власні гіпотези. У результаті застосування методу проблемного викладу на заняттях з хореографії, діти навчилися розв'язувати проблемні ситуації, творчо та логічно мислити у ході створення та виконання танцювальних етюдів.

Для розвитку вміння учнів самостійно вирішувати проблеми та творчі завдання застосовують частково-пошуковий метод навчання (евристичний) [3, с. 199]. Даний метод передбачає залучення учнів до поетапного самостійного виконання завдання, вирішення поставленої проблеми. При опануванні нових танцювальних рухів діти їх ще не уявляють, не розуміють техніки виконання. Тому викладач при застосуванні частково-пошукового методу спочатку повідомляє назву нового руху або пози, розказує про нього, а учні, шляхом застосування набутих знань та танцювального досвіду, пропонують відомі їм способи виконання, пробують застосувати на практиці, але переконуються, що відомі їм раніше прийоми не підходять для виконання даного руху. Так виникає проблемна ситуація, в результаті чого діти висувують припущення щодо причин невдалого її вирішення. У свою чергу, педагог ставить перед вихованцями запитання, котрі сприяють пошуку правильної відповіді, та, як наслідок, висунення правильної гіпотези стосовно техніки виконання певного танцювального руху. У ході застосування частково-пошукового методу наші учні намагалися самостійно вирішувати проблемну ситуацію, в результаті чого вони вдосконалювали вміння аналізувати, порівнювати, узагальнювати та систематизувати.

Для повноцінного засвоєння попереднього набутого творчого досвіду та компетенцій використовують також дослідницький метод. Він передбачає самостійне здобуття знань учнями у процесі дослідження [3, с. 202]. У нашій практичній роботі, під час використання дослідницького методу, ми застосовували такі прийоми: створення хореографічної композиції та виконання танцювальних рухів. Викладач разом з вихованцями формулював проблему, вони висували власні припущення щодо її вирішення, пропонували план пошуку. Отри-

мавши завдання відтворити комбінацію з нових танцювальних рухів, учні самостійно підбирали техніку їх виконання, порівнювали та обирали ту, котра виконувалась зручніше, виглядала більш естетично, була логічним продовженням попередньої. Так само, при виконанні танцювальних рухів діти самостійно вчилися взаємодіяти в парі – визначали найбільш правильний, зручний та логічний спосіб взаємодії партнерів. Дослідницький метод при навчанні хореографії ми можемо вважати продуктивним, оскільки отримали позитивні результати – діти набули вмінь та досвіду творчого підходу до вирішення проблеми, порівнювати та робити висновки.

Отже, проаналізувавши основні методи навчання хореографії, ми можемо стверджувати, що усі вони безпосередньо пов'язані із тими методами, які застосовуються у педагогіці. Одними з найбільш ефективних методів ми виділили: словесні, наочні практичні, а також групу методів: пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, частково-пошуковий та дослідницький. Усі форми та методи навчання в хореографії є пов'язаними між собою, проте кожен із них має свою особливість і, відповідно, виконує виняткову функцію у процесі навчання. Тому, будь-які форми та методи навчання мають застосовуватися комплексно: поетапно, синтетично або у довільному порядку. Вибіркове застосування форм та методів навчання в хореографії буде мати недосконалий результат.

Література

- Бойко А.Б. Специфічні особливості постановочної роботи у дитячому хореографічному колективі. Лекція з дисципліни «Мистецтво балетмейстера». Львів, 2013. 9 с. // Електронний ресурс. Режим доступу <http://repository.lidufk.edu.ua/handle/34606048/7400>
- Бондарчук Н. Застосування диференційованого підходу при навчанні танцям дітей молодшого шкільного віку // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. 2014. Вип. 31. С. 32-36.
- Дидактика средней школы: Некоторые проблемы современной дидактики / Под ред. М.Н. Скаткина. М.: Просвещение, 1982. 319 с.

Лернер И.Я. Дидактические основы методов обучения. М.: Педагогика, 1981. 186 с.

Лихачев Б.Т. Педагогика: Курс лекций / Учеб. пособие для студентов педагог., учеб. заведений и слушателей ИПК и ФПК. Изд. 4-е., М.: Юрайт, 2001. 607 с.

Манжелес Л.В. Проблемное обучение как освоение метода «от сложного к простому» в хореографическом образовании. Электронный ресурс. Режим доступа <https://cyberleninka.ru/article/n/problemnoe-obuchenie-kak-osnovanie-metoda-ot-slozhnogo-k-prostomu-v-horeograficheskom-obrazovanii>

HERALD PEDAGOGIKI. NAUKA I PRAKTYKA

ISSN: 2450-8160

Проблеми адаптації дітей з особливими освітніми потребами до закладу загальної середньої освіти

Круглик А.С.

*Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького, м. Мелітополь
студентка магістратури*

*Науковий керівник: Меркулова Н. В.
кандидат педагогічних наук, старший викладач*

Анотація: У тезах розкрито проблему адаптації дітей з особливими освітніми потребами до умов закладу загальної середньої освіти; теоретично обґрунтовані ознаки успішної адаптації дітей до закладу загальної середньої освіти.

Ключові слова: інклюзивне навчання, інклюзія, адаптація.

Kruglik A. Problems of adaptation of children with special educational needs in the conditions of General secondary education.

Summary. The thesis reveals the problem of adaptation of children with special educational needs in terms of institutions of General secondary education; theoretically grounded characteristics of successful adaptation of children to the institution of secondary education.

Key words: inclusive education, inclusion, adaptation.

Виклад основного матеріалу. Створення сприятливого інклюзивного освітнього середовища є одним із пріоритетних напрямів сучасної української політики. Нажаль, таких людей на сьогоднішній день налічується майже 6% від загальної кількості українців. Тому ми вважаємо, що актуальність нашого дослідження, зумовлена прикрою тенденцією до зростання кількості дітей, які потребують спеціально організованої освіти, яка б сприяла їхній соціальній адаптації та в майбутньому інтеграції в

суспільне життя [4, с. 14].

Однією з головних проблем сучасного інклюзивного навчання є важкість пристосування дітей з особливими освітніми потребами до умов загальноосвітньої школи. Необхідність налагоджувати і підтримувати взаємостосунки з педагогами і однолітками в ході спільної діяльності вимагає розвинених навиків спілкування, як самої дитини так і оточуючих. Утруднення, що виникають унаслідок недостатньої готовності до школи, можуть бути причиною дезадаптації ди-

тини. Щоб цього не сталося батькам та педагогам, ще до вступу у загальноосвітній навчальний заклад потрібно готувати дитину до нових умов, в які вона попаде.

Ми з'ясували, що адаптація до нових умов пізнавальної діяльності учнів з особливими освітніми потребами залежить від:

- актуальності освітнього рівня дитини (знань, умінь, навиків), одержаних в дошкільній установі або в домашніх умовах;
- інтелектуального розвитку;
- від того, як дитина змогла оволодіти уміннями і навиками учбової діяльності;
- від сформованості творчої уяви;
- комунікативних здібностей (уміння спілкуватися з дорослими, однолітками).

В значній мірі педагогічна підтримка дітей з обмеженими можливостями і є та допомога, що забезпечується спільними педагогічними зусиллями із залученням широкого кола фахівців (лікарів, психологів, соціальних педагогів, дефектологів, логопедів і інших), їх взаємопов'язана робота робить вагомий внесок в допомозі дітям з особливими потребами[3, с.19].

В загальній системі педагогічної підтримки в процесі навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами повинна базуватися на наступних принципах:

- принцип взаємодії з батьками;
- принцип взаємозв'язку в роботі фахівців;
- принцип поєднання індивідуального підходу з груповими формами роботи;
- принцип щоденного обліку психофізичного стану дитини при визначенні об'єму і характеру занять, що проводяться з ним;
- принцип пріоритетного формування якостей особи, необхідних для успішної соціальної адаптації і інтеграції;

До ознак успішної адаптації дітей з особливими потребами до навчання в загальноосвітній школі належать:

- Задоволеність дитини процесом навчання. Йому подобається в школі, він не випробовує невпевненості і страхів.

- Як легко дитина справляється з програмою. Якщо дитина навчається у звичайній школі, а не в інклюзивному класі та її програма традиційна, вона може зустрітися з певними проблемами у навчанні, в цей важкий для неї момент необхідно підтримати її та не варто критикувати за повільність у виконанні завдань і тим паче не слід порівнювати її з іншими дітьми [1, с.76].
- Ступінь самостійності дитини при виконанні ним навчальних завдань, готовність вдатися до допомоги дорослого лише після самостійних спроб виконати завдання. Найчастіше батьки дуже старанно «допомагають» дитині, що зазвичай викликає протилежний ефект. Учень звикає до сумісного приготування уроків і не хоче робити це поодиночі. Тут краще відразу позначити межі вашої допомоги і поступово зменшувати їх.

Отже, особливу увагу в інклюзії потрібно приділяти взаємопов'язаній роботі батьків, педагогів, соціальних педагогів та психологів, для досягнення найкращого прогресу навчання дітей з особливими освітніми потребами.

У подальших наукових роботах ми зосередимо свою увагу на специфіці створення інклюзивних класів та вмінні педагога згуртувати колектив на основі толерантності та взаємодопомоги.

Список використаних джерел

- Дуликов В. З. Социально-культурная работа за рубежом: Учебное пособие/ В. З. Дуликов. – М.: МГУКИ, 2003. – 97с.
- Капська А. Й. Соціально-педагогічна робота з дітьми та молоддю з обмеженими функціональними можливостями / А. Й. Капська. – К.: ДЦССМ, 2003. – 146 с.
- Колупасва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: Монографія/А. А. Колупасва. – К.: «Самміт-Книга», 2009. – 272 с.
- Мирошніченко Н. О. Умови інтеграції осіб із функціональними обмеженнями у суспільство /Н. О. Мирошніченко // Соціальна робота в Україні. – 2005. – № 2. – С. 63 – 69.

HERALD PEDAGOGIKI. NAUKA I PRAKTYKA

ISSN: 2450-8160

Психологічні передумови опанування іноземної мови

Василенко О.М.

*Кандидат психологічних наук
НПУ імені М.П. Драгоманова*

The use of new methods, development of which comes true with support of a certain psychological theory, is actual in teaching the foreign language. In the article an author grounds, that mastering of foreign speech activity comes true on condition of activating of attention, thinking and optimal display of good organization of students' personality.

Keywords: attention, thinking, organization of students' personality.

Ключові слова: увага, мислення, організованість особистості.

Прискорення економічного зростання суспільства неможливе без облаштування життя суспільства сучасними засобами комунікації та інформаційного обслуговування. Знання та використання іноземної мови є фундаментом для побудови науково-інформаційного суспільства.

Методика навчання іноземній мові упродовж багатьох століть спиралась на дослідження в галузі психології. Це не випадково, оскільки засвоєння іноземної мови є складним психологічним процесом. Будь-яка методика навчання завжди базується на певній психологічній теорії, яка і визначає основні підходи до навчання.

До цього часу біхевіоризм здійснював найбільший вплив на методику викладання іноземної мови. З позиції біхевіоризму найсуттєвішою характеристикою особистості є сукупність поведінкових реакцій, організована і відносно стійка система навичок. В процесі життя людина набуває навичок діяльності. Тема наučиння, набуття навичок шляхом проб і помилок стала центральною для біхевіористів. Змінюючи стимули і підкріплення, можна, як вони вважають, програмувати людину на по-

трібну поведінку. В рамках процесу вивчення іноземної мови біхевіоризм ігнорує можливість впливу мислення і свідомості того, кого навчають. Згідно з біхевіористичною теорією наučиння, оволодіння іноземною мовою – це процес формування навичок шляхом наслідування.

Серед відомих закордонних учених і практиків, які займалися дослідженням цих питань були Л.Блумфілд, Г.Пальмер, М. Вест, Ч. Фріз, Р. Ладо, В. Ріверс та інші.

Впродовж довгої історії формування і розвитку різноманітних підходів до навчання іноземній мові можна помітити, що дуже часто інтерес дослідників схилявся до вивчення пізнавальних процесів. Так, наприклад, великий вплив на методику навчання іноземній мові спричинив гештальтизм, який визнає первинність простих фігур у сприйнятті оточуючої дійсності людиною. Цей підхід до вивчення людської психіки виявився корисним у спробі представити іноземну мову у вигляді простих мовних структур. Це сприяло кращому підбору мовного матеріалу. Дуже корисними для запам'ятовування іноземних слів виявились і ідеї асоціанізму.

Серед вітчизняних вчених ці питання розглядали: О.М. Леонтьєв, Б.В. Беляєв, Н.І. Жинкін, В.А. Артемов, І.О. Зимня.

В контексті вивчення природи білінгвізму здійснюється вивчення проблеми іншомовних здібностей, які в свою чергу забезпечують успішність оволодіння іноземною мовою. Очевидно, що іншомовні здібності взаємопов'язані з індивідуально-психологічними якостями студентів. Це підтверджено багатьма дослідженнями індивідуально-психологічних якостей тих, хто навчається, а також їх зв'язку з іншомовними здібностями і успішним оволодінням іноземною мовою.

Дослідження І.О. Зимньої, П.В. Лушина, С.Д. Максименка свідчать, що становлення іншомовного мовлення залежить від багатьох психічних функцій і сторін психічної діяльності, до яких належать сприйняття, увага, пам'ять, мовлення рідною мовою. Щоб дослідити закономірні зміни, які відбуваються у психічних функціях студентів у навчально-виховному процесі опанування іншомовним мовленням, нам доцільно показати їх місце і роль у цьому процесі, обмежуючись при цьому аналізом тих з них, які найбільше впливають на нього. Відповідно до нашого предмету дослідження засвоєння іншомовної мовленнєвої діяльності відбувається при умові активізації властивостей уваги, мислення і оптимального виявлення організованості особистості студентів.

Іншомовна мовленнєва діяльність здійснюється в ході процесів сприйняття (аудіювання, читання) і відтворення (говоріння і письма) усного і писемного мовлення.

Таким чином, властивості уваги у процесі засвоєння іноземної мови актуалізуються та організують і контролюють сприймання інформації, її осмислення, запам'ятовування і збереження та утворення навичок продуктивного відтворення засвоєного матеріалу. Проте, у процесі засвоєння іноземної мови не лише увага як така забезпечує виконання зазначених функцій, а їх якість залежить від організованості особистості студента та глибокого мислення.

Дослідження проводилось на базі Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова в Інституті інозем-

ної філології та Інституті української філології серед студентів першого, другого, третього і четвертого курсів денної форми навчання. В дослідженні брали участь 240 студентів 1 – 4 курсів.

На констатувальному етапі дослідження було використано наступні емпіричні методи: спостереження, опитування, анкетування, тестування, а також статистичні методи обробки даних. Опитування, анкетування та тестування проводилось за допомогою надійних стандартизованих опитувальників та психодіагностичних методик (тест Бурдона, методика «Шифровка», «Обсяг уваги» за К.К.Платоновим, переключення уваги – за допомогою зміни способу додавання цифр, записаних один під одним; для визначення рівня мислення студентів – методика аналізу відношень понять «Прості Аналогії»; вміння планувати свою діяльність студентів визначалось за методикою В.Ф.Моргуна; діагностика відповідальності студентів проводилась за допомогою опитувальника багатомірно-функціонального аналізу відповідальності В.П.Прядеїна; суб'єктивний контроль – за методикою Дж. Роттера).

Враховуючи отримані результати рівня розвитку властивостей уваги і мислення студентів, а також результати статистичної обробки даних, а саме кореляційного аналізу, можемо сказати, що рівень організованої уваги, її внутрішньої організації у студентів невисокий. Не всі властивості уваги, мислення тісно пов'язані між собою у студентів з першого по четвертий курси. Беручи до уваги рівні вміння планувати свій час і відповідального ставлення до запланованого, які ми виявили у студентів, а також бали здатності до самоконтролю, ми визначали рівні організованості особистості студентів

Високий рівень організованості виявлено у 2,3% студентів на другому курсі і 10,7% студентів на четвертому курсі. Ці студенти з високим рівнем організованості мають і високі досягнення з іноземної мови (їм характерна систематичність у виконанні домашніх завдань, логічність у викладі думок і написанні творів, вони уважно виконують завдання, завжди запитують пояс-

нення незрозумілого їм матеріалу). Середній рівень організованості виявлено у 70,2% студентів першого курсу, 61,9% студентів другого курсу, 61,5% третього і 75% студентів четвертого курсу. Цікавим є те, що студенти, у яких середній рівень організованості, мають високі, середні і низькі досягнення з іноземної мови, але середній рівень досягнень переважає. Ці студенти в основному орієнтуються на зовнішній контроль, а також відповідально ставляться до групових завдань, вміють поставити мету, але не завжди доводять заплановане до кінця.

Отримані дані свідчать про переважно середній і низький рівень розвитку організованості особистості у студентів, це означає, що студенти мають низьку здатність до організації самостійної роботи над вивченням іноземної мови. А оскільки, вивчення іноземної мови потребує самостійного опрацювання лексичного і граматичного матеріалу, а також читання оригінальних текстів і статей, то можемо стверджувати про низький рівень засвоєння іноземної мови саме через невміння студентів організувати свою учбову діяльність. Вони в основному мають низький і середній рівень організованості, що може бути причиною низької результативності в учінні, та підтверджується кореляційним аналізом організованості особистості і успішності у вивченні іноземної мови. Це означає, що студенти не можуть вчасно організувати себе з метою вивчення іноземної мови, від чого страждає систематичне поповнення лексичного запасу, виявляється невміння зосередитись і сприймати іншомовне мовлення на слух, зустрічаються помилки особливо при переході з одного виду роботи на інший в усному і писемному мовленні (наприклад, переходячи від теоретичного засвоєння граматичних правил і констукцій до їх практичного застосування, від читання тексту до його обговорення). Оскільки, стійких зв'язків між увагою, мисленням і організованістю особистості не виявлено, тому можемо говорити про наявність середнього і низького рівня організованої уваги студентів.

Висновки

Отже, ми виявили, що студенти мають в основному низький і середній рівень уваги, мислення і організованості особистості, які можуть бути причиною незадовільної роботи в процесі навчання. Це означає, що студенти не можуть організувати себе для вивчення іноземної мови. Ми досліджували властивості мислення і уваги в їх тісному зв'язку з організованістю особистості, які необхідні для ефективного вивчення іноземних мов, і визначили можливості для розвитку психічних функцій на уроках іноземної мови. Засвоєння іноземної мови відбувається за умови активізації уваги, мислення і оптимального виявлення організованості особистості студентів.

Література:

- Артёмов В.А. Психология обучения иностранным языкам / В.А. Артёмов. – М.: Просвещение, 1969. – 279 с.
- Беляев Б.В. Очерки по психологии обучения иностранным языкам / Б.В. Беляев. – М.: Просвещение, 1965. – 227 с.
- Добрынин Н.Ф. Об организованности внимания / Н.Ф. Добрынин // Вопросы психологии внимания: сб. науч. тр. – М., 1974. – С. 3 – 11.
- Жинкин Н.Ш. Механизмы речи / Н.Ш. Жинкин. – М.: АПН РСФСР, 1958. – 370 с.
- Зимняя И.А. Психология обучения неродному языку / И.А. Зимняя. – М.: Русский язык, 1989. – 219 с.
- Зимняя И.А. Психологические аспекты обучения говорению на иностранном языке / И.А. Зимняя. – М.: Просвещение, 1985. – 159 с.
- Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. / А.Н. Леонтьев. – М.: Политиздат, 1975. – 304 с.
- Blumfield L. Outline guide for the practical study of foreign languages. – Baltimore, 1942. – 150 p.
- Fries Ch. A new approach to language learning: Teaching English as a second language / ed. By N.B. Allen. – New York, 1965. – 320 p.
- Lado R. Language teaching: A scientific approach. – New York, 1964. – 320 p.
- Palmer H.E. The principles of language study. – London: Oxford University Press, 1969. – 348 p.
- Rivers W.M. The psychologist and the foreign language teacher. – Chicago & London: the University of Chicago Press, 1968. – 322 p.
- West M. Learn to speak by speaking. – London: Longman, 1961. – 456 p.

HERALD PEDAGOGIKI. NAUKA I PRAKTYKA

ISSN: 2450-8160

УДК 1174

Эстетическое воспитание младших школьников

К.А. Абсальямова* Е.В. Головнева**, Н.А. Головнева***

*бакалавр, ORCID 0000-0001-8197-7654, kari_karisha98@mail.ru

**профессор, доктор педагогических наук,

ORCID 0000-0002-5752-4863, golovneva_ev@mail.ru

Стерлитамакский филиал Башкирского государственного университета,

г. Стерлитамак, республика Башкортостан, Россия

***старший преподаватель, ORCID 0000-0002-2406-6819, golovneva_n@mail.ru

Стерлитамакский филиал Башкирского государственного университета,

г. Стерлитамак, республика Башкортостан, Россия

Aesthetic education of younger schoolboys

K.A. Absalyamova, Bachelor,

ORCID 0000-0001-8197-7654, kari_karisha98@mail.ru

E.V. Golovneva, professor, doctor of pedagogical sciences,

ORCID 0000-0002-5752-4863, golovneva_ev@mail.ru

Sterlitamak branch of Bashkir State University,

Sterlitamak, Republic of Bashkortostan, Russia

ON. Golovneva, senior lecturer,

ORCID 0000-0002-2406-6819, golovneva_n@mail.ru

Sterlitamak branch of Bashkir State University,

Sterlitamak, Republic of Bashkortostan, Russia

Abstract. This article reveals the theoretical foundations of the aesthetic education of younger schoolchildren. This is one of the most pressing issues of the modern education system. The article describes the main methods, forms and methods of work in the direction of the aesthetic education of younger schoolchildren.

Keywords: younger schoolchildren, school, aesthetic education, upbringing.

В современном обществе актуальным остается вопрос: «Каким должен быть современный человек?». Конечно же, выдвигаются различные требования. Современный человек должен быть всесторонне развитым, образованным, творческим, ак-

тивным и, конечно же, воспитанным в интересах общества и самой личности.

К требованиям выпускника начальных классов сейчас также выдвигаются определенные требования. Все они прописаны в федеральном государственном образова-

тельном стандарте нового поколения. Современное образование – это не только обучение по предметам, но и процесс воспитания, развития. Что бы реализовать все требования, связанные с процессом воспитания и развития, учителя начальных классов составляют программу духовно – нравственного развития, которая разрабатывается с целью создать социально-педагогические условия для воспитания, развития и становления личности младшего школьника, способного сознательно выстраивать отношение к себе, своей семье, обществу, государству, Отечеству, миру в целом на основе принятых моральных норм и нравственных идеалов.

Что такое воспитание? Процесс воспитания в педагогике рассматривают в узком и широком смысле.

Воспитание в широком смысле – это целенаправленный процесс передачи опыта от старшего поколения к младшему.

Воспитание в узком смысле – это направленное воздействие на человека со стороны общественных институтов с целью формирования у него определенных знаний, взглядов и убеждений, нравственных ценностей. Система воспитания делится на несколько видов:

- патриотическое воспитание;
- гражданское воспитание;
- половое воспитание;
- трудовое воспитание;
- умственное воспитание;
- экономическое воспитание;
- эстетическое воспитание.

Каждое из этих направление воспитывает в человеке определенные качества личности. За развитие духовных качеств отвечает эстетическое воспитание. Что такое эстетика? Эстетика – это наука о прекрасном в действительности и искусстве [Ожегов, 2005].

Валентина Николаевна Шацкая дает такую формулировку эстетическому воспитанию «Советская педагогика определяет эстетическое воспитание как воспитание способности целенаправленно воспринимать, чувствовать и правильно понимать и оценивать красоту в окружающей действительности – в природе, в общественной жизни, труде, в явлениях искусства»

[2,6]. Сейчас очень возросло внимание к эстетическому воспитанию школьников, так как дети должны научиться видеть вокруг себя прекрасное, отличать его от безобразного, должны уметь создавать вокруг себя красоту. Неменский Б.М. считал, что система эстетического воспитания имеет определенную особенность: «Система эстетического воспитания должна быть единой, объединяющей все предметы, все внеклассные занятия, всю общественную жизнь школьника, где каждый предмет, каждый вид занятия имеет свою четкую задачу в деле формирования эстетической культуры и личности школьника» [1, 136].

В процессе эстетического воспитания, у школьника должно появиться эстетическое сознание, которое делится на категории:

- эстетического восприятия;
- эстетического вкуса;
- эстетического идеала;
- эстетической оценки.

Борис Тимофеевич Лихачев писал: «Период дошкольного и младшего школьного возраста является едва ли не решающим с точки зрения эстетического воспитания и формирования нравственно – эстетического отношения к жизни» [3, 89].

Антон Семенович в своей работе выделял этот фактор. Он говорил: «Коллектив надо украшать и внешним образом. Поэтому, когда коллектив наш был беден, первым делом строил оранжерею. И обязательно розы» [4, 218].

Современные учебные заведения ведут работу по эстетическому воспитанию в таких направлениях:

- учебная деятельность;
- внеурочная деятельность;
- работа с родителями.

Последнее предполагает собой сотрудничество с родителями, единые требования как со стороны школы, так и семьи к воспитанию детей. Связка «школа – дом» должна работать в одном направлении в процессе воспитания.

Эстетическое воспитание представляет собой систему педагогической деятельности. В этой системе используются специфические формы и методы педагогической работы. Основными методами являются:

объяснение, собственные пример, анализ произведений искусства.

Существуют также различные формы: беседа, экскурсия, круглый стол.

Методы и формы не могут существовать без средств эстетического воспитания, к которым относятся: игры, труд, общение, природа, искусство, литература, праздники.

Наиболее эффективное эстетически – воспитательное значение имеют общие и семейные праздники. В памяти детей на долго сохраняются семейные праздники, песни, музыка, стихи и другое.

К сожалению, с приходом телевидения и интернета на задний план уходит семейное чтение художественной литературы. Педагоги утверждают, что чтение ничем нельзя заменить. Именно в произведениях можно обратить внимание детей на красоту художественного образа и слова. Чтение становится предметом семейного обсуждения в свободное время.

Телевизор и интернет так же являются средством эстетического воспитания, но здесь важно правильное, разумное использование их. Необходимо избирательно подходить к просмотру передач, организовать совместный просмотр. Продуманное использование интернет ресурсов, а именно использовать для просмотра произведений искусств, анализа художественных произведений, познания искусств других стран и т. д.

Библиографический список

- Неменский, Б. М. Мудрость красоты /М. Б. Неменский. – М.: Просвещение,2010.- С.169.
- Шацкая, В. Н. Эстетическое воспитание детей в семье/В. Н. Шацкая. – М.: Академия,2006.- С.212.
- Педагогика: Учебное пособие для студентов пед. вузов/под ред. П. И. Пидкасистого. – М.: Российское педагогическое агентство, 2009.- С.276.
- Рукавицын, М. М. Принадлежит народу/ М. М. Рукавицын.-М.: Академия,2008. – С.196.

HERALD PEDAGOGIKI. NAUKA I PRAKTYKA

ISSN: 2450-8160

Декоративно-прикладне мистецтво як засіб національного виховання школярів

Нижник К. В.

*Магістрантка кафедри образотворчого мистецтва та дизайну,
Центральноукраїнський державний педагогічний університет ім. В. Винниченка*

Ключові слова: національне виховання, декоративно-прикладне мистецтво, національні символи, національна культура.

Keywords: national education, decorative and applied arts, national symbols, national culture.

Формування національної самосвідомості молоді є одним із головних пріоритетів державної політики і визначає її майбутнє. Нині, як ніколи, потрібні нові підходи і нові шляхи до виховання патріотизму як почуття і як базової якості особистості. При цьому потрібно враховувати, що Україна має древню і величну культуру та історію, досвід державницького життя, які виступають потужним джерелом і міцним підґрунтям виховання дітей і молоді [4].

Зростання інтересу до історії свого народу, витоків української культури ввійшли до актуальних проблем освітнього і загальновиховного простору, але нинішні суспільні процеси вимагають їх переосмислення та відкривають нові можливості для освітньої сфери. Знання про народ є засобом, що сприяє формуванню в дітей інтересу до національної культури і є передумовою формування їх національного виховання в цілому та національної самосвідомості зокрема.

Сучасні дослідження проблеми національного виховання школярів ґрунтуються на працях у галузі національної системи виховання, концептуальних положеннях

національної освіти та виховання (А. Бойко, О. Вишневецький, І. Мартинюк О. Радул, Ю. Римаренко, О. Сухомлинська). У працях С. Бевзенка, Л. Мацько розкривались шляхи вирішення завдань національно-патріотичного виховання молоді. Д. Антонович, О. Воропай, М. Грушевський звертали увагу на те, що саме в середовищі національної культури можливе формування всебічно розвиненої особистості з високим рівнем національної самосвідомості. Праці А. Авер'янової, В. Сергійчука, В. Серпчука розкривають питання ролі українського декоративно-прикладного мистецтва у контексті національного виховання молоді.

На нашу думку, особливої уваги заслуговує організація національного виховання дітей та молоді у позаурочний час засобами декоративно-прикладного мистецтва. Твори декоративно-прикладного мистецтва є тим духовним середовищем, у якому формуються світогляд, національна свідомість, естетичні ідеали, моральні цінності, патріотичні та трудові якості особистості. Перебування школярів під впливом культури рідного народу необхідне для становлення індивідуальності, активної життєвої позиції.

Метою дослідження проблеми є розкриття виховного потенціалу декоративно-прикладного мистецтва в контексті національного виховання школярів. Тому важливим є розгляд декоративно-прикладного мистецтва як чинника збереження української культури та актуальності національного виховання в сучасних умовах; аналіз доцільності використання української символіки на позакласних заняттях з декоративно-прикладного мистецтва.

Декоративно-прикладне мистецтво один з найдавніших видів художньої життєдіяльності людини. За словником культурологічних термінів, декоративно-прикладне мистецтво – це галузь декоративного мистецтва, спрямована на створення художніх виробів, які мають практичне призначення в суспільному та приватному побуті, а також художнє оздоблення ужиткових предметів побуту [2].

Важко переоцінити значення декоративно-прикладного мистецтва в забезпеченні зв'язку поколінь. Воно як безпосередній прояв національної культури супроводжує життя кожної людини і є частиною того духовного середовища в якому формується світогляд, естетичні ідеали, моральні цінності та національні почуття особистості.

Українське декоративно-прикладне мистецтво стало специфічним чинником збереження культури та етнічної ідентичності українців; забезпечення спадкоємності українських мистецьких традицій, використання кращих надбань попередніх поколінь, що мають універсальне значення для становлення національної культури; запровадження української національної тематики в мистецьких творах; героїзації козацької минувшини; збереження історичної пам'яті українців; виокремлення патріотичного змісту та поєднання його з відповідними художніми образами, взаємодії та взаємовпливу художньо-естетичних та національних цінностей; трансляції національних цінностей в образно-символічній та емоційно-чуттєвій формі; культурно-мистецької репрезентації національної ідеї як національно консолідуючого та державотворчого чинника; цілісного бачення феномена української національної культури, історичного буття України та українського

народу [1, с. 21]. Саме ці особливості декоративно-прикладного мистецтва створюють можливість його ефективного використання у вихованні молоді, передусім його національно-патріотичного напрямку.

І. Зайченко, національне виховання пояснює як створену упродовж віків, самим народом, систему поглядів, переконань, ідей, ідеалів, традицій, звичаїв, покликання формувати світоглядну свідомість та ціннісні орієнтації молоді, передавати їй соціальний досвід, надбання попередніх поколінь [3]. Воно ґрунтується на засадах родинного виховання, на ідеях і засобах народної педагогіки, наукової педагогічної думки.

Головною метою національного виховання є набуття молоддю соціального досвіду, міжнаціональних взаємовідносин, виховання свідомого громадянина, патріота, формування потреби у духовності, фізичної досконалості, моральної, художньо-естетичної та трудової культури. Саме відданість рідній землі, любов до Батьківщини, рідного народу, його історії, мови, культури породжують національний менталітет, психіку і характер людини.

На гурткових заняттях з декоративно-прикладного мистецтва існують загальнодоступні способи залучення учнів до надбань української культури, а саме: поінформованість учнів про народні культурні традиції; організація позаурочних занять і заходів з метою участі у проєктах з елементами етнокультури. Дієвим підґрунтям для такої виховної роботи може стати процес формування в учнів конкретного практичного досвіду з виготовлення декоративно-ужиткових виробів, що мають оформлення, техніку виконання обумовлену історією українського народу і є характерними для побуту українців, несуть у собі генетичний код нації.

У процесі виготовлення учнями декоративних чи декоративно-ужиткових виробів важливе місце належить визначенню художньої ідеї твору, в основу якого покладено той образ, який виникає в уяві школяра, тих думок і почуттів, які він хоче передати глядачам. Недостатній обсяг уявлень та знань про українську культуру урізноманітнювати заняття шляхом відвідування музе-

їв з національними мистецькими надбаннями України, запрошення народних майстрів на заняття гуртків, використання у позакласних заходах української народної музики, елементів кінематографу. Саме в цьому контексті школярі можуть формувати національну самосвідомість, накопичувати інформацію про національну культуру, розвивати уяву створення художнього образу на основі народних традицій.

Під час створення декоративних композицій, основним засобом передачі їх змісту, ідеї є використання символів. Символи відбиваються відображуються своїм духом, своїми вимірами і змістом у всьому матеріальному світі, забезпечують зворотній зв'язок з прапам'яттю, підсвідомістю свого народу. Понад двадцять тисяч років існування людського суспільства на теренах сучасної України зумовили древність культури, а відтак традицій, звичаїв, вірувань українського народу. Звідси багатство світу символів, притаманних українському декоративно-прикладному мистецтву, що забезпечує поряд з передачею глибоких філософських світоглядних ідей яскраву виражену національну особливість та унікальність. Декоративно-прикладне мистецтво, з його безмежною мовою символів та знаків – одна з перших доступних дитині форма духовності, перша спроба художнього осмислення речей. Як прояв душі народу, як його складова у повсякденному житті, декоративно-прикладне мистецтво стає важливим чинником формування не тільки художнього розвитку особистості, а й її національної самосвідомості.

Як приклад виступають завдання спрямовані на створення декоративної композиції «Вазон» чи «Дерево життя». У створенні такого образу школярі передають не тільки прості і зрозумілі всім ідеї рідної природи, вірного кохання, родинного щастя, а й філософські, світоглядні мотиви про захист Батьківщини, боротьбу добра зі злом, непереможність національного українського духу. Створення таких композицій за мотивами «Вазону», «Дерева життя» зачеплюють школярів у витоки української культури, підвищують рівень національної самосвідомості та почуття патріотизму.

Виконуючи композицію «Дерево життя», учні вкладають свій особливий зміст у роботу, використовують ті символи, які найбільш доречні для розкриття теми. Підбираючи елементи композиції учні враховують достовірність їх символічних значень, оскільки композиція повинна відповідати канонам зображення українського «Дерева життя» та несли в собі смислове навантаження, що підпорядковується задуму. І вже така декоративна композиція є усвідомленим зображенням українського буття, несе в собі функцію поєднання неба та землі, людей та богів, матері та духу, виступає своєрідною віссю всесвіту та особистості учня.

Декоративно-прикладне мистецтво, як найбільш демократичний вид образотворчого мистецтва, має великий потенціал у роботі спрямованій на національне виховання сучасних школярів. Таким чином, залучення учнів до історичних надбань української культури у процесі пошуку характерних українських символічних зображень, їх інтерпретацію та переосмислення за власною ідеєю, створення композицій з використанням національної символіки має значний вплив на усвідомлення власної причетності до художніх традицій українського народу; пробуджує інтерес до історичного минулого рідного народу, його героїчної боротьби за волю, свободу і незалежність; стимулює захоплення високою духовністю, гуманістичними цінностями, глибоким патріотизмом наших предків; формує національну самосвідомість.

Список джерел

- Авер'янова Н. Українське образотворче мистецтво як невід'ємний чинник етнозбереження та націєтворення // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Українознавство. – 2009. – № 13. – С. 18–21
- Грищенко С. П. Культурологія: [навч. посіб.]. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 392 с.
- Зайченко І. В. Педагогіка. – К.: «Освіта України», «КНТ», 2008. – 528 с.
- Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/content/Новини/2015/06/16/konczepczizya.doc>.

HERALD PEDAGOGIKI. NAUKA I PRAKTYKA

ISSN: 2450-8160

Організаційно-правові засади управління закладом загальної середньої освіти України на рівні місцевого самоврядування

Коломієць Микола Борисович*, Баранник Тетяна Вікторівна**

* кандидат педагогічних наук, доцент, ORCID 0000-0003-0960-345X

** магістрант,

Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

Ключові слова: управління освітою, управління закладом загальної середньої освіти, місцеве самоврядування.

Key words: education management, general secondary education institution management, local government.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Докорінне оновлення системи шкільної освіти проголошене Концепцією реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти “Нова українська школа” на період до 2029 року, серед інших складників передбачає децентралізацію та ефективне управління загальною середньою освітою, що сприятиме реальній автономії школи [3]. У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року зазначено: «Управління освітою повинно здійснюватися на засадах інноваційних стратегій відповідно до принципів сталого розвитку, створення сучасних систем освітніх проєктів та їх моніторингу; розвитку моделі державно-громадського управління у сфері освіти, в якій особистість, суспільство та держава стають рівноправними суб’єктами і партнерами.

Необхідно створити гнучку, цілеспрямовану, ефективну систему державно-громадського управління освітою, що забезпечуватиме інтенсивний розвиток та якість освіти, спрямованість її на задоволення

потреб держави, запитів особистості» [6]. Це передбачає зміни в структурі органів управління освітою, зменшення кількості управлінських рівнів в системі МОН – школа, перерозподіл функцій і повноважень між центральними та місцевими органами управління освітою тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми управління загальною середньою ґрунтовно досліджуються вченими Л. Гриневич, Д. Дзвінчуком, Г. Єльніковою, П. Кухарчуком, В. Крижко, І. Лікарчуком, В. Луговим та ін. Особливо складними є процеси управління в умовах реформування системи, якісних і кількісних змін її компонентів. Як зазначено у енциклопедичному словнику з державного управління «Реформа – у найзагальнішому розумінні є перетворенням, зміною, перевлаштуванням певного об’єкта, що передбачає його перехід у новий якісний стан» [1, с. 619]. Оскільки освітні реформи за класифікацією можна віднести до суспільних реформ то вони, як правило, передбачають повільні зміни, що часто приводять до ускладнення процесів управління внаслідок

док протиріч, що виникають у результаті часткових, поступових змін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Процеси змін в освіті України відбуваються на тлі реформування адміністративно-територіального устрою, що інколи призводить до протиріч в нормативно-правових актах тощо.

Мета статті. Здійснити аналіз нормативних документів, що регламентують особливості управління закладами загальної середньої освіти на рівні місцевого самоврядування та визначити проблеми, що виникають в умовах реформування системи освіти України.

Виклад основного матеріалу. Оскільки заклади загальної середньої освіти є компонентами системи загальної середньої освіти вони можуть виступати як окремі системи, які функціонують в умовах дії зовнішніх чинників прямої та непрямої дії характерних для системи загальної середньої освіти [2]. Як зазначено у Енциклопедичному словнику з державного управління «Управління системою – свідомий організуючий вплив на систему з метою забезпечення її функціонування, збереження її якості в умовах змін навколишнього середовища або для виконання певної програми, спрямованої на досягнення визначеної мети» [1, с.728]. Управління закладом загальної середньої освіти передбачає свідомий вплив суб'єкта управління (адміністрація) на об'єкт управління з метою забезпечення виконання визначених завдань в умовах реального середовища. Важливою умовою ефективного управління закладом загальної середньої освіти є можливість місцевого самоврядування приймати рішення в умовах негативної дії зовнішніх факторів, викликаних реформуванням різних соціальних інститутів нашої держави.

Наразі повноваження органів місцевого самоврядування в управлінні освітою визначені Законом України «Про освіту», «Про загальну середню освіту» та «Про місцеве самоврядування». У пункті 3 статті 37 Закону «Про загальну середню освіту» визначено повноваження органів виконавчої влади та місцевого самоврядування в галузі загальної середньої освіти:

забезпечують реалізацію державної політики у сфері загальної середньої освіти на відповідній території;

контролюють додержання вимог законів та інших нормативно-правових актів у галузі освіти, обов'язкове виконання Державного стандарту загальної середньої освіти всіма навчальними закладами системи загальної середньої освіти, розташованими на їх території;

беруть участь у розробленні та реалізації варіативної складової змісту загальної середньої освіти;

створюють умови для одержання громадянами повної загальної середньої освіти;

у разі ліквідації в установленому законодавством порядку загальноосвітнього навчального закладу, заснованого на комунальній формі власності, вживають заходів щодо влаштування учнів (вихованців) до інших загальноосвітніх навчальних закладів;

організують нормативне, програмне, матеріальне, науково-методичне забезпечення, перепідготовку, підвищення кваліфікації, атестацію педагогічних працівників;

здійснюють добір, призначення на посаду та звільнення з посади педагогічних працівників, у тому числі керівних кадрів, державних і комунальних загальноосвітніх навчальних закладів;

забезпечують педагогічних працівників підручниками, посібниками, методичною літературою;

проводять атестацію навчальних закладів системи загальної середньої освіти, розташованих на їх територіях, оприлюднюють результати атестації;

сприяють проведенню інноваційної діяльності в системі загальної середньої освіти;

забезпечують соціальний захист педагогічних працівників, спеціалістів, які беруть участь в навчально-виховному процесі, учнів (вихованців);

здійснюють інші повноваження відповідно до Конституції України, Конституції Автономної Республіки Крим, законів України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про освіту» та положень про них [10].

Стаття 32 Закону України «Про місцеве самоврядування» передбачає «участь виконавчих органів сільських, селищних, міських рад в управлінні освітою а саме: здійснювати управління закладами освіти, які належать територіальним громадам; забезпечувати здобуття повної загальної середньої освіти дітьми шкільного віку, що проживають на відповідній території, створення необхідних умов для виховання дітей, молоді, розвитку їх здібностей, трудового навчання, професійної орієнтації, продуктивної праці учнів, сприяння діяльності дошкільних та позашкільних навчально-виховних закладів, дитячих, молодіжних та науково-просвітницьких організацій; створення при загальноосвітніх навчальних закладах комунальної власності фонду загальнообов'язкового навчання за рахунок коштів місцевого бюджету, залучених з цією метою на договірних засадах коштів підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності, а також коштів населення, інших джерел; контроль за використанням коштів цього фонду за призначенням; забезпечення пільгового проїзду учнів, вихованців, студентів та педагогічних працівників до місця навчання і додому у порядку та розмірах, визначених органами місцевого самоврядування, за рахунок видатків відповідних місцевих бюджетів; організація медичного обслуговування та харчування у закладах освіти, культури, фізкультури і спорту, оздоровчих закладах, які належать територіальним громадам або передані їм; забезпечення в межах наданих повноважень доступності і безоплатності освіти на відповідній території, можливості отримання освіти державною мовою, а в межах території, на якій поширена регіональна мова, – цією регіональною мовою або мовою меншини згідно з нормами статті 20 Закону України «Про засади державної мовної політики»; забезпечення відповідно до закону розвитку всіх видів освіти, розвитку і вдосконалення мережі освітніх закладів усіх форм власності, фізичної культури і спорту, визначення потреби та формування замовлень на кадри для цих закладів, укладення договорів на підготовку спеціалістів, орга-

нізація роботи щодо удосконалення кваліфікації кадрів; організація обліку дітей дошкільного та шкільного віку тощо. Виключно на сесії відповідних рад приймається рішення про реорганізацію або ліквідацію навчальних закладів комунальної форми власності» [11].

На законодавчому рівні відсутні норми, які б визначали правовий статус, повноваження громадських суб'єктів у сфері загальної середньої освіти. Закон України «Про освіту» (стаття 70) визначає, що органи громадського самоврядування закладу освіти створюються за ініціативи учасників освітнього процесу закладу і мають права, визначені спеціальними законами [12]. Законом України «Про загальну середню освіту» визначено лише поняття органу громадського самоврядування: «вищим колегіальним органом громадського самоврядування закладу загальної середньої освіти є загальні збори (конференція) колективу закладу освіти [5, стаття 39]. Положенням «Про загальноосвітній навчальний заклад» визначено: «Органом громадського самоврядування закладу є загальні збори (конференція) його колективу, що скликаються не менш як один раз на рік. Порядок скликання, повноваження, чисельність, склад загальних зборів (конференції) колективу визначаються статутом закладу і колективним договором. Загальні збори (конференція) заслуховують звіт директора про здійснення керівництва закладом, розглядають питання навчально-виховної, методичної, економічної і фінансово-господарської діяльності закладу» [8]. Проте загальні збори (конференція) трудового колективу не мають впливу на призначення керівника загальноосвітнього навчального закладу, оскільки це право належить відповідному органу управління освітою (засновнику). Тому звітування перед колективом керівника установи, не є ефективним інструментом управлінської діяльності в силу залежності працівників від рішення керівника, щодо прийняття чи звільнення з посад. Як зазначає Тодосова Г.І. «Наразі в Україні співпраця між державними установами й організаціями громадянського суспільства в системі освіти проводиться скоріше на засадах паралельного

співіснування, ніж на основі взаємодопомоги» [15]. У закладах загальної середньої освіти можуть функціонувати методичні об'єднання, що охоплюють учасників навчально-виховного процесу та спеціалістів певного професійного спрямування [10].

Вважаємо, що права і обов'язки громадських органів управління освітою мають бути визначені законодавчо, з більш широкими повноваженнями, як це реалізовано в Законі України «Про вищу освіту».

Серед проблем нормативно-правового забезпечення управління середньою освітою питання фінансування державних і комунальних закладів середньої освіти за рахунок спонсорських внесків, громадського контролю за їх використанням.

Існує проблема приведення підзаконних актів у відповідність до вимог чинного законодавства викликана їх великою кількістю, що продукуються різними органами державної влади, і часто не змінюються паралельно із змінами до законодавства України.

Так, наприклад, тільки побіжний аналіз «Типового положення про загальноосвітній навчальний заклад» [8] виявляє низку норм законів, що дублюються у підзаконних актах.

Так у пункті 71 Положення повторюється визначення учасників навчально-виховного процесу яке подано у статті 19 Закону України «Про загальну середню освіту»; у пункті 84 повторюються норми, визначені пунктом 2 статті 27 Закону України «Про загальну середню освіту» та пунктом 4.2. «Типового положення про атестацію педагогічних працівників» [14] тощо.

Отже, аналіз правового поля України в сфері загальної середньої освіти дає підстави стверджувати, що існуюча система є централізованою. Існує складна ієрархія виконавчих органів, що реалізують державну політику в освіті і в загальній середній зокрема: центральні органи (міністерство освіти і науки України, Державна служба якості освіти України) – регіональні органи (департаменти освіти і науки обласних державних адміністрацій, територіальні органи Державної служби якості освіти України) – органи місцевого самоврядування (відділи освіти районних дер-

жавних адміністрацій, об'єднаних територіальних громад, міських рад) – керівник закладу загальної середньої освіти. Це часто породжує значну кількість підзаконних актів, розпоряджень, що дублюють один одного і відволікають безпосередніх виконавців від основних обов'язків у навчально-виховному процесі.

Як зазначають дослідники «Найголовнішим висновком, що випливає з аналізу побудови суб'єктно-об'єктних відносин в управлінні освітньою галуззю, є усвідомлення потреби у створенні такого організаційно-фінансового механізму управління освітою для нашої держави, який би передбачав безпосереднє фінансування і управління навчальним закладом його власником. При цьому за державними органами залишалися б повноваження щодо встановлення загальнонаціональних стандартів і контроль за їх дотриманням» [5]. На сучасному етапі розпочато реформування адміністративно-територіального устрою України. Законом України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [9] розпочато створення об'єднаних територіальних громад (ОТГ), які набувають значних повноважень у сфері управління освітою. ОТГ мають право створювати керівні органи управління освітою, бути засновниками закладів освіти різних рівнів, отримують можливість фінансування освіти, в тому числі і через державну субвенцію. Тобто ОТГ набувають повноважень відділів освіти районних державних адміністрацій. За даними державної казначейської служби України станом на 12.11.2019 р. утворено 996 ОТГ [7]. Оскільки процес утворення ОТГ до цього часу не завершений, то функціонують і управління освіти районних державних адміністрацій, що здійснюють управління освітніми закладами громад, що не приєдналися до ОТГ. Наприклад, за даними порталу «Інформаційна система управління освітою. Сумська область» [13] до 18 відділів освіти районних державних адміністрацій додалося 29 відділів освіти в новоутворених ОТГ. Така кількість органів управління освітою не спрощує механізм управління. Сподіваємося, що їх кількість зменшиться після

завершення процесу формування ОТГ та укрупнення існуючих районів.

Керівництво загальноосвітнім навчальним закладом здійснює його керівник, що призначається його засновником відповідно до чинного законодавства [5]. У своїй діяльності він керується Конституцією України, Законами України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», розпорядчими документами Президента України, Міністерства освіти і науки України, обласних і районних державних адміністрацій тощо.

Стаття 39 Закону України «Про загальну середню освіту» покладає функції керівництва навчальним закладом на його директора, який одночасно є головою педагогічної ради, що визначається як колегіальний орган управління ЗНЗ.

Відповідно до чинного законодавства керівник загальноосвітнього навчального закладу повинен знати: Конституцію України; Закони України; акти Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України щодо освітньої галузі; накази та розпорядження Міністерства освіти і науки України; Декларацію прав і свобод людини; Конвенцію про права дитини; інші законодавчі та нормативно-правові акти з питань освіти; державну мову (регіональні мови або мови меншин); педагогіку, психологію, вікову фізіологію, шкільну гігієну; досягнення сучасної психолого-педагогічної науки і практики; основи соціології, економіки, фінансово-господарської діяльності загальноосвітніх навчальних закладів; законодавства про працю; форми роботи з громадськими організаціями; правила і норми охорони і безпеки праці, правила виробничої санітарії та пожежної безпеки.

Обов'язків керівника освітнього закладу досить багато, і відносяться вони до різних сфер діяльності. Це і організація навчально-виховного процесу в закладі, господарська і фінансова діяльність тощо. При цьому він повинен мати вищу педагогічну освіту. Більш детально повноваження керівника ЗНЗ визначено в «Положенні про загальноосвітній навчальний заклад» [8].

Як зазначає Ігор Лікарчук «В українських умовах директор державного чи комунального загальноосвітнього навчально-

го закладу фактично позбавлений можливості реалізувати себе як повноцінний і самостійний керівник. Адже він, порівняно із зарубіжними колегами, наділений повноваженнями приймати власні управлінські рішення з питань організації навчально-виховного процесу лише в 9% випадків, тоді як у країнах ОЕСР цей показник сягає 80%. З питань кадрового менеджменту український директор наділений повноваженнями лише в 22% випадків, тоді як його зарубіжні колеги – майже в 40%. Не набагато кращим є розподіл управлінських повноважень і в частині управління ресурсами тут можливості українського керівника поширюються лише на 15% питань, тоді як у директорів загальноосвітніх навчальних закладів країн ОЕСР він складає майже 49%. За українського директора основні рішення приймають українські освітні чиновники» [4].

Отже діяльність керівника загальноосвітнього навчального закладу здійснюється відповідно до існуючих нормативно-правових актів, що в основному носять розпорядчий характер, визначаючи непомірно широке коло обов'язків керівника, часто без наявності реальних можливостей їх виконання. При цьому рівень матеріальної винагороди залишається достатньо низьким.

Новий закон «Про освіту» визначає поняття державно-громадського управління у сфері освіти. Це «взаємодія органів державної влади, органів місцевого самоврядування з громадськими об'єднаннями, іншими інститутами громадянського суспільства з метою прийняття ефективних управлінських рішень та задоволення суспільних інтересів у сфері освіти» [12, стаття 70 п.5]. Пункт 7 даної статті визначає, що «органи державно-громадського управління у сфері освіти утворюються за рішенням центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки, інших органів державної влади, органів місцевого самоврядування у формі робочих груп, дорадчих, громадських, експертних та інших органів» [12, стаття 70 п.7]. Аналіз функціонування приведених атрибутів громадянського суспільства, наукових праць з питання державно-громадського управлін-

ня освітою свідчить, що в Україні ще остаточно не сформовано громадянське суспільство і в наслідок відсутності законодавчо закріплених прав громадськості на участь в управлінні школою маємо домінування бюрократичних органів управління у прийнятті рішень стосовно функціонування конкретних навчальних закладів.

Висновки. В умовах реформування державних і суспільних інститутів, побудови громадянського суспільства, що призводить до докорінної зміни традиційних засад існування держави і суспільства управління закладом загальної середньої освіти характеризується намаганням здійснити надати більше прав громадам у прийнятті управлінських рішень. Держава має залишити за собою формування освітньої політики та контроль за дотриманням законодавства і стандартів у сфері освіти. Проте процес оновлення законодавства та територіально-адміністративного устрою держави породжує низку проблем в управлінні закладами загальної середньої освіти:

збільшення органів управління освітою на регіональному і місцевому рівнях внаслідок незавершеної адміністративно-територіальної реформи, що збільшує кількість розпорядчих документів і звітності, які часто дублюються;

непомірно широке коло обов'язків директора закладу загальної середньої освіти (організація освітнього процесу, методичної роботи, господарська і фінансова діяльність тощо), часто без наявності реальних можливостей їх виконання. При цьому рівень матеріальної винагороди залишається достатньо низьким;

внаслідок не сформованого громадянського суспільства і відсутності законодавчо закріплених прав громадськості на участь в управлінні школою маємо домінування бюрократичних органів управління у прийнятті рішень стосовно функціонування конкретних навчальних закладів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Енциклопедичний словник з державного управління / уклад.: Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін. ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трошинського, Ю. П. Сурміна. Київ: НАДУ, 2010. 820 с.

Коломієць М. Б. Управління загальною середньою освітою як відкритою системою в умовах трансформації суспільства. Інноваційна педагогіка. 2018. № 8. С.176-181

Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти "Нова українська школа" на період до 2029 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р / Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npras/249613934> Дата звернення 12.11.2018 р.)

Лікарчук І. Український директор школи як дзеркало нашої освіти. Освітня політика. Портал громадських експертів. URL: <http://education-ua.org/direktor-shkoli>

Мельтюхова Н. М., Михайленко Г. В. Світовий досвід управління освітньою галуззю. Теорія та практика державного управління: зб. Наук. праць. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ «Марістр», 2011. Вип. 3 (34). URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2011-3/doc/5/01.pdf>

Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. Схвалено Указом Президента України від 25 червня 2013 року № 344/2013 // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/344/2013/page> (дата звернення 12.-9.2019)

Перелік ОТГ, утворених у 2015-2019 р.р / Державна казначейська служба в Україні. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/kaznachejstvo-informuye/obyednani-teritorialni-gromadi> (дата звернення 20.11.2019)

Положення про загальноосвітній навчальний заклад. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 р. N 778 // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/778-2010-%D0%BF>

Про добровільне об'єднання територіальних громад. Закон України від 05.02.2015 № 157-VIII // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/157-VIII> (дата звернення 14.03.2019)

Про загальну середню освіту. Закон від 13.05.1999 № 651-XIV // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/651-14> (Дата звернення 12.09.2019)

Про місцеве самоврядування. Закон від 21.05.1997 № 280/97-ВР // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80/page>

- Про освіту. Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII // База даних «Законодавство України»/ ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2145-19> дата звернення 14.03.2019)
- Сумська область. Інформаційна система управління освітою. URL: <https://su.isuo.org/ru/authorities/view/id/192> дата звернення 20.11.2019)
- Типове положення про атестацію педагогічних працівників. Затверджено Наказом Міністерства освіти і науки України 06.10.2010 N 930. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 14 грудня 2010 р. за №1255/18550 // База даних «Законодавство України»/ ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1255-10>
- Тодосова Г. І. Шляхи розвитку державно-громадського управління освітою в Україні: європейський досвід та українська реальність. Державне управління: теорія та практика: електронне наукове фахове видання. 2010. №1. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej11/txts/10thidur.pdf>

HERALD PEDAGOGIKI. NAUKA I PRAKTYKA

ISSN: 2450-8160

Methods of teaching foreign languages at higher education

Raximberdiyeva F.X.

A Chinese language teacher, Uzbekistan State World Languages University

Annotation: In this article, the basic significant and useful methods of teaching foreign languages at higher education are illustrated based on their plus points along with their possible results in the process.

Key words: method, teaching foreign languages, higher education, educational aims, teaching environment.

Teaching foreign languages at higher education is considered to be the most important part in preparing perfect personnel. As a result of this, the main focus in teaching students should be in using productive teaching methods, especially while teaching foreign languages. Learning foreign languages demands a person to work on himself or herself as much as possible to reach their goals. Besides that, at higher education, not only students but also teachers should work on themselves to make the teaching and learning environment as much convenient as possible to meet the requirements of the time. Mentioning this, we aim to illustrate the basic approaches and methods of teaching foreign languages at higher education one by one in this thesis [1]. Firstly, there are different approaches along with methods in teaching foreign languages generally, such as:

Structural approach – this approach pays attention to students' activity rather than a teacher's one in fostering language skills of learners, such as listening, reading, speaking, and writing. This approach can be considered to be a modern one because of its objectives. Besides that, at higher education, the students' being active is significant as they are taught to be independent and initiative as a future personnel.

Situational approach – this approach focuses on teaching and learning foreign languages through actions, namely by performing different roles in activities in the classroom. The teacher uses varied sources, such as pictures, materials (visuals) to develop students' (learners') imaginary skills and language skills significantly. The importance of this approach is considerably connected to the requirements and environment of the higher education as the students are instructed to follow practical principles and measures in learning foreign languages as much as possible. In addition, the sources of learning and teaching foreign languages at higher education are based on the students' language levels and skills to make the learning environment lively so as to achieve the main goals in teaching foreign languages at higher education.

Communicative approach – this approach is based on developing learners' communicative skills and using the target language skills and norms in practice successfully enough. The teacher focuses on teaching students how to use the target language in a communication using appropriate expressions. As a result of this, the functions of a language are studied and taught deeply by using them practically which is important for

the students as future personnel at higher education [2].

As all the three necessary approaches of teaching foreign languages at higher education are mentioned above, the basic methods of teaching foreign languages which can be utilized at higher education are presented below. Before mentioning them, we should mention one factor that the methods of teaching foreign languages are, in general, based on the above-mentioned approaches which leads both a teacher and learners (students) to achieve their goals without any doubt.

The direct method – this method is more appropriate for senior students, like ones of a third and fourth-year because they will have more experience and knowledge in the practice than junior or fresh-year students of higher education as this method focuses on using the target language mostly instead of the first language.

Audio -lingual method – this method can be applied in teaching initial year students because they should be ready to communicate in important communications well enough by

pronouncing words with the right intonations and stresses to be fluent in the target language. Taking this factor into account, this method is beneficial in making the learners get accustomed to varied communicative situations in the practice well enough.

Communicative language learning – this method is acceptable for almost all students of the higher education by enabling them to use the target language freely feeling confident in the process. As this method is based on communicative skills, the students are given appropriate conversation extracts by the teacher according to their language levels [3].

All in all, the approaches and methods of teaching foreign languages are considerably connected to each other as they are important to meet the requirements of the higher education.

References:

- <https://www.slideshare.net/sherylpatcheco37/pedagogical-approaches-78844794>
- http://www.bhojvirtualuniversity.com/slm/B.Ed_SLM/bedteb2u3.pdf
- <http://esl.fis.edu/teachers/support/method.htm>

HERALD PEDAGOGIKI. NAUKA I PRAKTYKA

ISSN: 2450-8160

Фундаменталізація у підготовці фахових психологів

Вінтюк Ю. В.

*Кандидат психологічних наук,
доцент кафедри Теоретичної та практичної психології
Національного університету "Львівська політехніка"*

Ключові слова: підготовка фахівців у ВНЗ в сучасних умовах, фундаменталізація змісту професійної підготовки, підготовка майбутніх фахових психологів.

Key words: training of specialists in universities in modern conditions, fundamentalisation of the content of vocational training, preparation of future professional psychologists.

Завдання, що постають перед вітчизняною системою освіти, передбачають переорієнтацію на наявний світовий досвід, впровадження найефективніших його здобутків. З огляду на це одним із важливих завдань є приведення змісту освітньо-професійних програм підготовки фахівців у ВНЗ до рівня сучасних світових вимог. Вказана обставина зумовлює необхідність здійснення її фундаменталізації, а також корекції на цій підставі змісту освіти, фахових психологів у т. ч. Наведене підтверджує доцільність даного дослідження.

Мета роботи: розглянути особливості процесу фундаменталізації змісту професійної підготовки майбутніх фахових психологів у сучасних умовах.

Стосовно теми даної роботи, як слідує з попереднього аналітичного дослідження [1], головною умовою фундаменталізації змісту підготовки фахівців, майбутніх фахових психологів зокрема, є структурування навчального матеріалу на основі виокремлення логічної структури, систематизації і впорядкування знань, визначення фундаментальних понять і зв'язків між ними. Крім цього, необхідно визначити

їхню послідовність, забезпечити здійснення їх постійного поглиблення й оновлення, а також забезпечити процес їхнього надання у ході фахової підготовки.

Для забезпечення системності та неперервності фундаменталізації необхідно навчити студентів використовувати набуті фундаментальні знання, як загальнонаукові, так і галузеві, для отримання нових, які формуються в процесі самостійної дослідницької діяльності. Проте зміст традиційної системи підготовки становлять поняття про сучасні та минулі підходи і способи здійснення професійної діяльності, наявні методики й інструментарій, які застосовуються в роботі. Навчально-пізнавальна діяльність студентів у такому випадку має переважно репродуктивний характер, що не дозволяє забезпечити їм належну підготовку до продуктивної діяльності за обраним фахом у майбутньому.

Як слідує з проведеного дослідження, обов'язковою передумовою фундаменталізації процесу підготовки фахівців із вищою освітою є створення нових навчальних курсів, якісно відмінних від традиційних за структурою та змістом, своєю спрямованіс-

ттю на узагальнені, універсальні знання, формування загальної культури і розвитку наукового мислення, так і підвищення фундаментальної складової у навчальних дисциплінах чинних навчальних планів. Стосовно випереджаючого розвитку освіти, в даному випадку підготовки студентів спеціальності «Психологія», то сутність процесу фундаменталізації полягає в тому, щоб підготувати їх адекватно реагувати на виклики сьогодення, тобто задовольняти наявні вимоги працевлаштування.

Філософські знання неодмінно необхідно включити до базових для підготовки майбутніх фахових психологів, оскільки філософія є методологією сучасної наукової психології. Враховуючи те, що людина є соціальною істотою, до числа базових дисциплін – з огляду на необхідність фундаменталізації підготовки майбутніх фахових психологів – також необхідно включити і соціальні науки. Безперечно, до числа базових дисциплін необхідно включити також і гуманітарні дисципліни, до числа яких належить і психологія; а з психологічних дисциплін – передусім знання з тих її галузей, що становлять основу для освоєння всіх інших.

Виходячи з наведеного, для підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахових психологів до продуктивної діяльності необхідно розробити й обґрунтувати концепцію системної фундаменталізації професійної підготовки на основі філософських, соціальних і гуманітарних законів і понять. Згідно з такою концепцією, для забезпечення фундаменталізації професійної підготовки практичних психологів передусім необхідно визначити філософські, соціальні та гуманітарні закони і поняття, на яких ґрунтуються підходи до їхньої роботи з клієнтами, а потім на основі цих фундаментальних законів і понять теоретично обґрунтувати поняття психологічних навчальних дисциплін.

Крім цього, для ефективної підготовки майбутніх фахових психологів до майбутньої професійної діяльності необхідно розробити цілісний системний підхід до подачі навчального матеріалу з різних навчальних дисциплін, що дозволить сформувати у студентів фундаментальні зна-

ння та вміння, необхідні для вироблення нових підходів і прийомів у роботі за обраним фахом.

Відповідно, зміст професійної підготовки майбутніх фахових психологів становить складну систему, елементами якої є простір фундаментальних філософських, соціальних і гуманітарних понять із різних галузей психологічної науки. Сукупність необхідних понять складатиметься з множини репродуктивних (галузевих понять, які є похідними з базових дисциплін), та продуктивних (що можуть бути освоєні студентами в результаті продуктивної навчально-пізнавальної діяльності). Як репродуктивні, так і продуктивні поняття, за умови фундаменталізації змісту професійної підготовки, повинні виводитися на підставі фундаментальних законів і понять із філософських, соціальних і гуманітарних дисциплін.

Модель змісту фундаменталізації професійної підготовки майбутніх фахових психологів повинна відображати логіку еволюції об'єктів впливу за їх фундаментальними особами та складатися з трьох рівнів: загальнонаукових, поточних галузевих і перспективних понять. Своєю чергою, вони містять наступні компоненти: загальнонауковий, поточний і перспективний.

Загальнонауковий компонент у даному випадку становить диференційований зміст філософських, соціальних і гуманітарних дисциплін, які є основою для створення та застосування необхідних у роботі фахового психолога підходів. Зміст філософських дисциплін повинен містити положення теорії пізнання, діалектичні закони та категорії, положення теорії розвитку соціальних систем і приклади їхнього застосування в психології.

Поточний компонент професійної підготовки майбутніх фахових психологів утворює зміст навчання наявних теорій, підходів, методів, засобів впливу та технологій, наявного інструментарію, що використовується у повсякденній практичній діяльності психолога.

Перспективний загальнонауковий компонент професійної підготовки становлять філософські, соціальні та гуманітарні за-

кони і поняття, які можуть стати основою для майбутніх фахових психологів, а також враховувати перспективу їх розвитку.

Для майбутніх фахових психологів до базових, в плані фундаменталізації їхньої підготовки, слід віднести також знання комп'ютерних наук, оскільки саме на найновіших розробках у цій галузі базуються сучасні методи досліджень в психології.

Для психологів, стосовно забезпечення фундаменталізації їхньої підготовки, базовими слід вважати наступні дисципліни: філософія; соціологія; соціальна психологія; фізіологія; психофізіологія; загальна психологія; історія психології; основи наукових досліджень; математична статистика; психологія поведінки; психологія впливу; психодіагностика; етнопсихологія; патопсихологія та деякі інші.

Отже, фундаменталізація змісту професійної підготовки майбутніх фахових психологів повинна базуватися на знаннях із філософських, соціальних і гуманітарних дисциплін і включати ті їх компоненти, множини та системи, що знадобляться у подальшій роботі за обраним фахом; із врахуванням необхідності застосування нестандартних підходів до вирішення наявних повсякденних проблем. Відповідно, посилення фундаменталізації змісту професійної підготовки майбутніх фахових психологів передбачає організацію роботи над вдосконаленням навчальних планів їхньої освіти, що повинно відбуватися на різних рівнях одночасно в кількох напрямках. Основою цього процесу є перетворен-

ня профілюючої дисципліни у фундаментальний курс науково-теоретичного спрямування, а також надання дисциплінам загальноосвітньої підготовки професійної спрямованості.

Повністю результати проведеного дослідження опубліковані в [1].

Висновок. Враховуючи дані попереднього аналітичного дослідження та наявний досвід, можна виявити особливості фундаменталізації змісту професійної підготовки фахівців, які можуть бути використані для реорганізації навчально-виховного процесу. Модель змісту фундаменталізації професійної підготовки майбутніх фахових психологів повинна відображати логіку еволюції об'єктів впливу за їх фундаментальними основами і складатися з трьох рівнів: загальнонаукових, поточних галузевих і перспективних понять, котрі містять відповідні знання з філософських, соціальних та гуманітарних наук. Здійснене на основі проведеного дослідження врахування можливостей фундаменталізації змісту професійної підготовки майбутніх психологів покликане створити умови для вирішення практичних завдань, що створює умови для оптимізації процесу їхньої підготовки.

Література:

Вінтюк Ю. В. Фундаменталізація змісту професійної підготовки майбутніх психологів / Ю. В. Вінтюк // Вісник черкаського університету. – Серія: Педагогічні науки. – 2019. – № 3. – С. 141-150.

HERALD PEDAGOGIKI. NAUKA I PRAKTYKA

ISSN: 2450-8160

Німецький досвід використання дистанційного навчання в освіті України та його ефективність

Музика С.М.*, Колесник М.Ю.**

**магістр, Національний університет біоресурсів і природокористування*

***викладач, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ*

Ключові слова: інтернет, дистанційне навчання, інформаційні технології, форма навчання, он-лайн.

Key words: internet, distance education, information technologies, kinds of education, on-line.

За останні роки розвиток інформаційних технологій зробив актуальною проблему модернізації системи освіти. Суть такої модернізації найбільше відбилася в концепції дистанційної освіти (ДО), яка, завдяки такому глобальному явищу як Інтернет, охоплює широкі шари суспільства та стає найважливішим фактором його розвитку.

Електронне навчання активно використовується як у навчальних закладах, так і на підприємствах. Провідні світові аналітичні компанії пророкують йому велике майбутнє і стверджують, що світовий ринок систем дистанційного навчання є джерелом великих можливостей для продавців та інвесторів. У кращих вищих навчальних закладах світу створені центри e-learning, що дозволяють пройти дистанційне навчання з отриманням відповідного диплома; активно розвиваються корпоративні навчальні центри компаній і державних структур, а річний дохід на ринку e-learning в ряді країн обчислюється вже в мільярдах.

У січні 2013 р. в Давосі відбувся круглий стіл, присвячений дистанційній освіті

за участі экс-міністра фінансів США і почесного президента Гарвардського університету Ларрі Саммерса, президента Массачусетського технологічного інституту Рафаеля Рейфа, засновника Microsoft Білла Гейтса, співзасновника платіжної системи PayPal Пітера Тіля та інших зацікавлених осіб. Головним висновком зустрічі стала теза: майбутнє – за онлайн-освітою [4].

Настільки великий інтерес до електронного навчання пояснюється досить просто. В останнє десятиліття відбулися значні зміни на ринку праці: зросли вимоги до персоналу, практично в усі сфери діяльності почали широко впроваджуватися ІТ-технології, а сам персонал став більш мобільним. Подібні зміни зумовили необхідність створення умов для безперервної, швидкої, гнучкої, і одночасно високоякісної підготовки кадрів, і оскільки традиційні системи навчання не здатні відповідати даним потребам, потрібен пошук альтернативних систем.

У Старому Світі стрімко розвивається система електронного навчання. У передо-

вих країнах більше 90% студентів залучені в навчальний процес за допомогою E-learning. Більше 80% вузів надають послуги з дистанційної освіти.

Перший заклад дистанційного навчання – Берлінський інститут вивчення іноземних мов, було створено викладачами іноземних мов Берлінського університету Ч. Тусеном і Г. Ланченштейдтом у 1856 р. Навчання в ньому відбувалося за перепискою, яке отримало назву «corresponding learning» [3].

Дистанційна освіта в Німеччині має свої особливості. Вона починалася з централізованої планованої дистанційної підготовки фахівців з вищою професійною освітою. Приєднання східних земель дало можливість розширити ринок дистанційної освіти.

Німеччина зацікавлена в активному розвитку дистанційної освіти. В країні дуже затребувана вища освіта, тому для її отримання створені найбільш сприятливі умови. Ніяких проблем з дистанційного навчання в Німеччині для іноземних студентів немає і широкий спектр різних програм дозволяє студентам вибрати правильний напрямок.

Навчатися дистанційно в Німеччині можна у багатьох університетах, які спеціалізуються на очній формі навчання або поєднують обидві форми. Дистанційно навчатися у Німеччині можна за допомогою електронної системи e-learning або заочно [1]. Також є університет заочного навчання Virtuelle Fachhochschule, який працює зі студентами тільки віддалено і дозволяє отримати вищу освіту в галузі гуманітарних, економічних та юридичних наук.

За системою електронної освіти e-learning працюють вищі навчальні заклади у Фрайбурзі, Мангеймі, Карлсруе, Гейдельберзі, Бранденбурзі, Берліні, Хагені і деяких інших містах. Найпопулярнішими серед іноземних студентів є факультети з права, математики, електротехніки, інформаційних та комунікаційних технологій. Для того, щоб записатися на дистанційне навчання, необхідно надіслати університету свій диплом та результати іспиту з німецької мови (TestDaF або DSH), як доказ достатнього володіння німецькою мовою.

Деякі університети можуть запропонувати пройти їх тест або співбесіду по – скайпу. Навчатися дистанційно в Німеччині можна, як на бакалаврських так і на магістерських програмах, але при вступі на бакалаврат необхідно принаймні два роки провчитися в рідному університеті. Шкільного сертифікату для вступу буде не достатньо. Якщо вступник не володіє німецькою мовою, можна подати документи в технічний університет Kaiserslautern, в якому більшість онлайн- спеціальностей викладаються англійською мовою [2].

Після прийняття рішення про зарахування, студент отримує навчальні посібники, довідкові матеріали і особистий кабінет на сайті університету, який буде контролювати його успішність. Дистанційна освіта, як правило платна, але суми незначні. Будь-яке дистанційне навчання в тій чи іншій формі, включає в себе візит до університету для складання іспитів або для очного проходження деяких курсів.

Прикладом вищого професійного навчального закладу, що здійснює дистанційну підготовку фахівців, є заочний університет міста Хаген (Північна Рейн-Вестфалія). Університет надає освітні послуги більше 50 000 студентам в рік. Однак диплом про вищу професійну освіту отримують не більше 20% від контингенту учнів в результаті великого відсіву студентів, що не витримують високих освітніх вимог [2]. Єдиний німецький заочний університет був заснований в 1974 р. Він перш за все повинен був служити двом цілям: по-перше, для того, щоб працюючі, які за певних обставин не можуть вчитися або далі продовжувати навчання в очному університеті, змогли б отримати можливість далі підвищувати свою професійну кваліфікацію [2]. Крім того, було бажання розвантажити традиційні університети, оскільки постійно зростало число студентів. Основне завдання заочного університету – забезпечити можливість одержання вищої освіти дорослим працюючим громадянам.

З самого початку своєї діяльності заочний університет найбільшого значення надавав збереженню традицій німецької вищої школи – прагнення до якісної освіти

і свободи в дослідницькій роботі. Умовами вступу на заочне навчання в Хагені є загалом підготовка до навчання у вищій школі, яку можна отримати одночасно з німецьким атестатом зрілості після 13-річного навчання у середній школі або за наявності іншої освіти того ж рівня. Тут слід зазначити, що всі академічні іспити і ступені, дипломи і присвоєння вчених ступенів повністю відповідають аналогічним ступенями в очних університетах. Німецькому роботодавцеві не доводиться сумніватися в рівні кваліфікації випускника Хагенської вищої школи [2].

Для навчання пропонуються більше 1500 різних курсів у формі навчальних матеріалів. Університет надає освітні послуги більше 50 000 студентам в рік. Однак диплом про вищу професійну освіту отримують не більше 20% від контингенту учнів в результаті великого відсіву студентів, що не витримують високих освітніх вимог.

Але набагато важливішими є успіхи та досвід, накопичені в процесі навчання протягом 20 років. Ці знання зібрані в обох університетських центрах з розвитку і дослідження заочної форми навчання.

Розсилка навчальних матеріалів доповнена сучасними засобами зв'язку. Передача знань з навчального закладу студенту та контроль за його роботою здійснюються за допомогою CD-Rom, віртуальної конференції або за допомогою доступу до університетської бібліотеки в режимі On-line. Заочний університет Хаген виконує таким чином пілотну (дослідну) функцію. Можна припустити, що традиційні університети повинні звернутися до цього досвіду [2].

Звичайно, заочний університет повинен надавати своїм студентам і викладачам можливість особистих контактів для інтенсивних консультацій і діалогу. Для цього створені так звані центри навчання, в яких позаштатні співробітники, що мають високу кваліфікацію у своїй професійній галузі, допомагають студентам. 65 таких центрів вже організовані в Німеччині, Австрії, Швеїцарії.

Організація навчальних центрів у країнах, які не є німецькомовними, ні в якому разі не означає, що заочний університет Хаген прагне стати міжнародною органі-

зацією. У країнах Центральної та Східної Європи він обмежує свою діяльність передачею знань тільки німецькою мовою. Студенти повинні мати відмінні мовні знання для засвоєння навчального матеріалу, і вони здають університетські іспити тільки німецькою мовою. Політика університету Хагена взагалі спрямована не на залучення великої кількості іноземних студентів, а на створення партнерської кооперації з аналогічними заочними вищими навчальними закладами в усьому світі. Тому розвиваються тісні зв'язки з аналогічними інститутами в Англії (відкриті університети), Франції, Швеції, Канаді, Південній Африці, Австралії, США та інших країнах [2].

Отже, популярність і затребуваність дистанційного навчання на основі інтернет-технологій (e-learning), особливо в системі вищої й професійної освіти, зростають із кожним роком. Це пов'язано з економією ресурсів і часу, можливістю отримувати освіту без відриву від виробництва, розширенням сфери додаткової, у тому числі післядипломної освіти, коли мотивацію учнів формують не стільки дипломи й сертифікати, скільки конкретні знання й компетенції [4]. Електронне навчання стало гідною альтернативою традиційному і в окремих сферах, насамперед у корпоративній і державній, йому будуть віддавати явну перевагу, оскільки це єдиний спосіб швидкого навчання при мінімальних витратах.

Тому для України є актуальним питання вивчення світового досвіду дистанційного навчання, об'єднання зусиль провідних ВНЗ, створення альтернативи аналогічним зарубіжним проектам. Зволікання з розвитком дистанційної освіти загрожує зниженням конкурентоспроможності української освіти у світовому просторі [4].

Список використаних джерел

- Борзих А.А., Горбунов О.С. Віртуальні освіти, інформаційні середовища проживання і амбіції e-Learning/Освітні технології і суспільство (Educational Technology & Society). – 2009. – Т. 12. – № 2. – С. 423.
- Бурла В.В. Дистанційна освіта в Німеччині [Електронний ресурс]// Режи доступу –: <http://dspace.udpu.org.ua:8080/jspui/handle/6789/1763>

- Буханцева Н.В., Дудіна І.А. Модель e-Learning як інструмент управління електронними ресурсами вузу // Освітні технології і суспільство (Educational Technology & Society). – 2009. – Т. 12. – № 2. – С. 438-444.
- Карпенко М.М. Світовий досвід розвитку дистанційних форм освіти у вітчизняному контексті [Електронний ресурс]// – Національний інститут стратегічних досліджень.- Режи доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1693/>

HERALD PEDAGOGIKI. NAUKA I PRAKTYKA

ISSN: 2450-8160

The role of art in promoting primary classroom students

Rasulova Zohida*, Mamajonova Sohiba**, Dadabaeva Dilnoza**

**the teacher*

***students at Pedagogical Faculty of Gulistan State University*

One of the most urgent tasks today is to identify the theoretical foundations, methods and methods of teaching students useful skills - playing, singing, dancing, theatrical training, developing them as members of the community, and making their activities useful for society.

The first of five initiatives of our President is aimed at the development of art, and the art will help a person to grow up to be elegant, tasteful and attentive.

The cardinal improvement of the education system in our country is also aimed at addressing these issues. In particular, the transition from primary school students to 6-day schooling provides a basis for further consolidation of students' knowledge, enhancing their mental abilities and leveraging their leisure time.

The role and importance of theater in shaping the spiritual and moral development of students is invaluable in creating artistic images and images.

It is the task of every educator to shape children's imagination. The teacher himself must be proficient in painting the student's imagination with vivid colors in the classroom. He must be able to reveal not only the positive but also the negative aspects of everything. Only then will the students' imagination be properly formed, that is, they will be able to interpret not only one side, but also many. What is an imagination? Imagination is the

image of what we perceive before.

Images are used in art, and teachers use different methods and techniques to form images of heroes of the work. Thinking is inextricably linked to speech. The lesson planning not only allows children to acquire and expand a certain amount of knowledge, but also helps them to identify, consolidate, and apply their learner's knowledge. Because in the thought process an idea emerges. The amount of knowledge, skills, and skills that are given to children will be broadened and expanded from classroom to practice. For example, in the first lesson, the teacher reads and explains a fairy tale (Egrivoy and to'g'rivoy, Donishmand cho'pon, 9 dangasa, "uch og'a ini botirlar" etc., taking into account the age characteristics of the students. At the same time, the students' minds are drawn to the imagination and their interest in the fairy tales. In the next session, the teacher takes the students to the theater to further their imagination, thereby enhancing the visions of the characters in their imagination by seeing the actors in their imagination. Through the fairy tales they hear and theatrical performances they have seen, students make small plays in their classrooms. This, in turn, enhances the students' imagination and strengthens their teamwork skills through theatrical play. The children's speech will be further developed through the performance

of the students' performances, including the stage speech.

Theatrical performances help children to form the best human qualities: patriotism, love of work, confidence in people, feelings of loyalty to friends, and self-confidence and self-assurance.

References:

- N. Kayumova. Preschool Pedagogy Handbook. –T: 2013. 185 p.
- P.I. Ivanov, M.E. Zufarova. "General Psychology." National philosophers of Uzbekistan, T: 2008. 121 p.

HERALD PEDAGOGIKI. NAUKA I PRAKTYKA

ISSN: 2450-8160

Students' learning styles and autonomous learner

Tuyboyeva Gulnoza Quvondiq qizi*, Rasulova Gulnoza O'ktam qizi,
Fayzullayeva Fayruza Xayrullo qizi

Students, Navoi state pedagogical institute, Navoi, Uzbekistan

**Corresponding author's e-mail address: tgq2611@gmail.com*

Abstract: This article is dedicated to the discussion of foreign languages learning styles and the importance of being autonomous learner. The activities given this article help teachers to identify students according to their learning styles and organize foreign language teaching classes effectively.

Keywords: Learning styles, Visual Learners, Auditory Learners, Kinesthetic Learners, autonomy, autonomous learner, curriculum and assessments.

As being language practitioners and EFL teachers, it is important to understand the differences in students' learning styles, so that we can implement best practice strategies into their daily activities, curriculum and assessments. The term "learning styles" speaks to the understanding that every student learns differently. Technically, an individual's learning style refers to the preferential way in which the student absorbs, processes, comprehends and retains information.

According to MacKeracher, learning styles may be thought of as the way in which people:

- take in information
- select certain information for further processing
- use meanings, values, skills, strategies to solve problems, make decisions, and create new meanings
- change any or all of the processes or structures described in this list

One of the most accepted understandings of learning styles is that student learning styles fall into three "categories:" Visual

Learners, Auditory Learners and Kinesthetic Learners. While in the classroom, students who are visual learners can benefit from instructors who use the whiteboard or overhead projector to list the important points of a lecture, or who provide an outline to follow along with during the lecture. These particular learners also benefit from information gathered from textbooks and class notes and prefer to study alone in a quiet room. Visual learners often view information through the "mind's eye" (one's ability to see things with the mind) when trying to remember something.

Autonomy means the ability to take control of one's own learning, independently or in collaboration with others. An autonomous learner will take more responsibility for learning and is likely to be more effective than a learner who is reliant on the teacher. Learner training in the classroom encourages autonomy and is an important element of language teaching. Take as an example. An autonomous learner will set their own goals, reflect on their progress, and seek opportunities to practice outside the classroom. Objectives of urging students to learn individually are to engage

participants in a discussion of learner autonomy, to discuss techniques and activities for developing learner autonomy, to raise participants' awareness of the importance of developing autonomy in their learners. Take an activity as an example to work with autonomous learners.

First of all, show the picture of the taxi to students. Ask participants the questions below. Take answers to each question one at a time and comment and expand as necessary:

~ What are the roles of the passenger and the driver in the picture? Which of the roles is active/passive?

~ In a typical classroom situation in your institution, what role does a student have, passive or active?

~ How would you characterize such students?

Possible answers:

~ The driver's role is active because he chooses the route to the destination. The passenger has a rather passive role; he just accepts the decisions made by the driver.

~ In a typical classroom situation the teacher usually makes all the decisions and students follow what has been said, so students are passive.

~ Rather passive, not willing to participate in decision-making processes, prefer when the teacher tells them what to do.

Summarize the discussion by saying that the given metaphor shows a typical situation in universities. Point out that students are usually very dependent on their teacher and hardly ever make their own decisions about learning. They are often passengers rather than drivers. Tell participants that in this session they will discuss how to make students less dependent on their teachers and become more independent and responsible for their own learning.

To sum up, identifying students as visual, auditory, reading/writing or kinesthetic learners, and aligning the overall curriculum with these learning styles, will prove to be beneficial for our entire classroom. Allowing students to access information in terms they are comfortable with will increase their academic confidence. If every student consider him or herself somehow autonomous learner, I mean to work with language on his/her own at home, in library or etc., it would be future success of these students.

References:

- MacKeracher, D. (1996) *Making Sense of Adult Learning*. Toronto: Culture Concepts.
<https://www.teachingenglish.org.uk/article/learner-autonomy-english-language-teachers-beliefs-practices>.
Smith, F. *Learning styles and strategies*. University of Arkansas
Duet, (2009) British Council, Tashkent.

HERALD PEDAGOGIKI. NAUKA I PRAKTYKA

ISSN: 2450-8160

УДК 378.015.31:[159.9-051:613]:005.332.4

Формування конкурентоспроможності майбутніх психологів: валеологічний аспект

Вінтюк Ю. В.

*кандидат психологічних наук, доцент,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Україна, Львів, 29013, вул. С. Бандери 12, e-mail: yurvin@ukr.net*

Анотація. У статті розглянуто проблему формування конкурентоспроможності майбутніх професійних психологів, як у процесі їхньої підготовки під час навчання у ВНЗ, так і у подальшій діяльності за обраним фахом, за рахунок підвищення їхньої валеологічної компетентності. Актуальність розгляду даної проблеми саме в такому аспекті зумовлена необхідністю широкого впровадження здоров'язберігаючих технологій у закладах системи освіти. Здійснено огляд літератури на задану тему; з'ясовано наявні можливості щодо вирішення цих завдань у процесі підготовки майбутніх фахових психологів. Виявлено завдання, що постають у повсякденній роботі працівників навчальних закладів, які пов'язані з турботою про збереження і зміцнення здоров'я тих, хто навчається, вирішення яких належить до сфери фахової компетентності практичного психолога. Встановлено шляхи впливу валеологічної компетентності практичного психолога на формування його конкурентоспроможності. Зроблено висновки з проведеної роботи і намічено перспективи подальших досліджень за даною темою.

Ключові слова: підготовка професійних психологів, здоров'язберігаючий підхід, валеологічне мислення, формування мотивації до здорового способу життя, професійна діяльність фахових психологів, впровадження здоров'язберігаючих технологій.

Formation of competitiveness of the future psychologists: valeological aspect

Vintyuk Yuriy

*candidate of psychological Sciences, associate professor,
National University «Lviv Polytechnica»,
Ukraine, Lviv, 29013, S. Bandery str., b. 12, e-mail: yurvin@ukr.net*

Abstract. The article considers a problem of forming the future competitiveness of the professional psychologists in a process of their training during their

studies at the university and in the future of the chosen speciality, by increasing their valeological competence. The emergency of the consideration of a problem in that respect due to the need of healthy wide implementation of technology in the educational institutions is considered. A review of the literature on the topic was made; the available opportunities of solving these tasks in the process of the future preparation of the professional psychologists were found. An assignment in the daily work of employees of the educational institutions, which are related to care for the preservation and strengthening of health of students, a decision which falls within the scope of professional competence of a practical psychologist, was discovered. The ways of influence of the valeological competence of a practical psychologist in forming his competitiveness were set. The conclusions of the work were made, and the prospects for further research on this topic were outlined.

Key words: training of professional psychologists, a valeological approach, a valeological way of thinking, building of motivation for a healthy lifestyle, a professional work of the professional psychologists, introduction of the healthy technologies.

1. Вступ

Проблему підготовки майбутніх фахових психологів не можна розглядати окремо від завдань, що стоять перед суспільством, системою освіти і навчальними закладами зокрема. А одним з пріоритетних завдань підготовки підростаючого покоління до майбутнього самостійного життя у навчальних закладах є збереження і зміцнення здоров'я тих, хто навчається. З огляду на це характерною ознакою сучасної освіти є впровадження здоров'язберігаючих технологій у навчальний процес, залучення підлітків і молоді до здорового способу життя (ЗСЖ). Проте не лише педагоги, але й психологи, працівники як загальноосвітніх, так і вищих навчальних закладів, часто виявляються не готовими до виконання завдань із формування здоров'я підростаючого покоління. Виникає проблема, яку можна сформулювати наступним чином: сучасні суспільні вимоги до системи освіти диктують необхідність збереження і зміцнення здоров'я тих, хто навчається; проте працівники навчальних закладів, психологи зокрема, хоч і мають для цього чималі можливості, часто не мають необхідних знань, вмінь та навичок. При цьому набуття фаховим психологом необхідної валеологічної компетентності сприяє успішності вирішення ним професійних завдань, розширює можливості з надання послуг, а відтак підвищує його конкурентоспромож-

ність. Вказана проблема зумовлює актуальність даного дослідження; в роботі вона буде розглянута на прикладі діяльності практичного психолога у закладах системи освіти.

Мета роботи: з'ясувати можливості застосування валеологічних знань у процесі підготовки та практичній діяльності фахових психологів, які потребують врахування з огляду на необхідність формування їхньої конкурентоспроможності, тобто підвищення відповідності запитам сьогодення і ринку праці.

Завдання дослідження:

- здійснити огляд літератури на задану тему;
- з'ясувати наявні можливості щодо вирішення завдань зі збереження здоров'я у процесі підготовки майбутніх фахових психологів;
- виявити завдання, що постають у повсякденній роботі працівників навчальних закладів, які пов'язані з турботою про збереження і зміцнення здоров'я тих, хто навчається, вирішення яких належить до сфери фахової компетентності практичного психолога;
- встановити шляхи впливу валеологічної компетентності практичного психолога на формування його конкурентоспроможності;

- зробити висновки з проведеної роботи;
- намітити перспективи подальших досліджень за даною темою.

2. Огляд літературних джерел

Здійснений огляд наукових публікацій дозволив встановити наступне. Праць, у яких висвітлені ті чи інші питання, пов'язані з врахуванням валологічної підготовки фахівців, опубліковано не багато (див., напр.: [3; 4] та ін.). Сучасні дослідники проблеми створення і впровадження здоров'язберігаючих технологій присв'ятили цій темі чимало робіт, в яких висвітлюють різні погляди щодо можливостей її вирішення. Зокрема, в них багато уваги приділяється їхньому впровадженню у навчальний процес, тобто у практичну діяльність навчальних закладів системи освіти, різного рівня. Вони визначили ряд завдань, розробили підходи до їхнього вирішення тощо. Однак у публікаціях на дану тему переважно не вказано, хто саме за яку ділянку цієї складної і багатопланової роботи повинен відповідати, як і те, хто чим конкретно повинен займатися. Найбільше розроблена дана тематика стосовно впровадження здоров'язберігаючих технологій у середніх загальноосвітніх навчальних закладах, проте і в цьому випадку не уточнюється, хто і що повинен робити, щоб вирішити поставлені завдання (див., напр.: [5; 6] та ін.). Звісно, за різні ділянки роботи повинні відповідати як керівництво школи, так і класні керівники, як і всі вчителі, а також допоміжний персонал цих навчальних закладів. Але при цьому необхідно враховувати, що працівники шкіл, різного профілю, далеко не завжди мають необхідні знання та досвід, які необхідні для вирішення таких завдань.

З іншого боку, посадові обов'язки практичного психолога, як у навчальних, так і інших закладах, відомі та детально розписані, проте й у них не конкретизуються завдання з впровадження і застосування здоров'язберігаючих технологій (див., напр.: [1; 2] та ін.). Не зважаючи на це, така необхідність не лише диктується вимогами суспільства, особливостями функціонування навчальних закладів та інших установ у сучасних умовах, але й специфікою діяль-

ності практичних психологів. Проте і вони у ході їхньої професійної підготовки у ВНЗ не отримують достатньо знань, які потрібні для успішного вирішення різноманітних завдань, пов'язаних із вказаною проблемою. Відповідно, це диктує необхідність проведення смистового дослідження.

До розгляду поставленого аспекту проблеми теж можна застосувати різні підходи. Перший з них полягає в тому, що майбутні фахові психологи повинні опанувати валологічні знання для того, щоб належним чином дбати про своє власне здоров'я. Адже без цього вони не зможуть ефективно працювати у сучасних ринкових умовах. Інший полягає в тому, що за необхідності впровадження здоров'язберігаючих технологій, як у різні види професійної діяльності, так і в навчальний процес, частину завдань з їхнього впровадження та застосування може і повинен взяти на себе практичний психолог. Обидва підходи є взаємопов'язаними, оскільки для того, щоб навчати здоров'ю і ефективно застосовувати на практиці здоров'язберігаючі технології, фаховий психолог повинен, передусім, сам опанувати теорію та практику ЗСЖ. Саме у такому взаємозв'язку і будуть розглядатися поставлені завдання, як і здійснюватися пошук можливостей для їхнього вирішення. Своєю чергою, набуття практичним психологом валологічної компетентності сприятиме підвищенню його конкурентоспроможності, оскільки саме таких фахівців вимагає ринок праці (у зв'язку з широким впровадженням здоров'язберігаючих технологій у закладах системи освіти).

З'ясовані положення були використані як вихідні передумови даного дослідження.

3. Результати дослідження

Основу дослідження склали результати попередніх власних багаторічних напрацювань, які стосувалися різних аспектів врахування стану здоров'я у процесі виховання та навчання підростаючого покоління. Оскільки впровадженню валологічного підходу до діяльності як психологів, що працюють у ситсемі освіти, так і педагогів, повинна передувати необхідна підготовка в процесі їхнього професійного навчання,

доцільно виокремити дві складові проблеми, що перебуває в центрі уваги, оскільки кожна з них потребує окремого розгляду: 1. Валеологічний аспект підготовки майбутніх фахових психологів. 2. Валеологічний аспект професійної діяльності психологів. Обидві вказані складові буде розглянуто в подальшому викладі.

3.1. Валеологічний аспект підготовки майбутніх фахових психологів

Проблема формування майбутніх фахівців у процесі виховання та навчання не раз ставала предметом спеціальних досліджень. Зокрема, було встановлено, що формуванню підлягають не лише їхні професійно значущі якості, але й показники здоров'я; оскільки саме здоров'я виступає тим ресурсом, що визначає рівень працездатності людини, а відтак і її можливості щодо виконання різних видів діяльності.

З огляду на сказане змінюються завдання, які необхідно вирішувати при підготовці фахівців у ВНЗ до їхньої подальшої професійної діяльності. Відповідно, постає необхідність впровадження здоров'язберігаючого підходу в навчальний процес, що передбачає формування валеологічного мислення у тих, хто навчається, а передусім у педагогів та інших фахівців, що працюють у навчальних закладах, професійних психологів зокрема. Формування валеологічного мислення відбувається в процесі усвідомлення існуючих реалій (у процесі навчання) і перевірки їх на практиці (формування досвіду).

Але ні наявності знань з валеології, ні валеологічного мислення ще не достатньо для залучення до ЗСЖ. Залучити до нього необхідно передусім педагогів та психологів, оскільки без цього вони не зможуть зробити цього зі своїми учнями. Відтак формування валеологічного мислення є лише основою для реалізації здоров'язберігаючого підходу до вирішення повсякденних завдань, що постають у роботі працівників навчальних закладів. Навчити їх цьому – наступне завдання, що є ще одним з етапів впровадження запропонованого підходу.

Здоров'язберігаючий підхід передбачає реалізацію погляду на вирішення проблем

людини через призму збереження і зміцнення її здоров'я. Він базується на уявленнях про те, що причиною негараздів у житті людини часто стає саме нестача здоров'я, тобто відсутність життєвих ресурсів, які необхідні людині для вирішення її повсякденних завдань. Причому в більшості випадків не потрібно звертатися до лікарів, оскільки кожна людина має великі можливості для вирішення даної проблеми. Навчати цьому повинні працівники навчальних закладів, (передусім педагоги і психологи), відповідно, у ході реалізації даного підходу в практичній діяльності вони будуть формувати валеологічне мислення у своїх учнів, тобто залучати їх до ЗСЖ.

Засвоєння отриманих валеологічних знань і даних про наявний стан здоров'я, як педагогами так і згодом їхніми учнями, відбувається в процесі усвідомлення. Тому далі постає завдання налагодження цього процесу. І, нарешті, постає питання про рівень засвоєння існуючих реалій, а його вирішення є наступним завданням працівників навчальних закладів: педагогів і психологів. Після усвідомлення наявного стану справ необхідно надати інформацію щодо можливостей його корекції, тобто збереження і зміцнення наявних ресурсів, складання індивідуальної програми дій і налагодження контролю за її виконанням.

У процесі накопичення необхідного досвіду – за контролем стану свого здоров'я, його раціонального використання, збереження і зміцнення – формується відповідний стиль життя, який, власне, і називається ЗСЖ. Таким чином досягається вирішення завдання з формування – у майбутніх фахівців навчальних закладів, а згодом і в їхніх учнів – валеологічного мислення; а також здоров'язберігаючого підходу до вирішення наявних проблем, і на цій основі – залучення до ЗСЖ.

3.2. Валеологічний аспект професійної діяльності психологів

У цій частині викладу буде з'ясовано, які повсякденні проблеми, що постають у діяльності практичного психолога в системі освіти, допоможе вирішувати його валеологічна компетентність.

Згідно з сучасними уявленнями про здоров'я виділяють три його складові: фізичне, психічне та соціальне, які характеризують здатність людини адекватно адаптуватися до вимог оточуючого середовища. Причому здоров'я розглядається як ресурс, який дає людині можливість такого пристосування. Оскільки неблагополуччя людини є наслідком дезадаптації, яка наявна внаслідок втрати її адаптаційних ресурсів або їхнього нераціонального використання, завдання педагога полягає в тому, щоб враховувати стан складових здоров'я учнів, надавати допомогу в його збереженні, примноженні і раціональному використанні. Ряд завдань з вирішення цієї проблеми може і повинен вирішувати у своїй повсякденній діяльності практичний психолог, як у навчальних закладах, так і в інших установах.

1. Формування мотивації до ЗСЖ.

Відповідна мотивація ставлення до свого здоров'я є необхідною передумовою залучення тих, хто навчається, до ЗСЖ, оскільки саме мотиви спрямовують поведінку і діяльність людини. Переважно учні і студенти розуміють значення здоров'я, але все одно не дбають про нього належним чином. Часто мотивація турботи про своє здоров'я з'являється лише тоді, коли недбале ставлення до нього вже призвело до захворювання або й до втрати здоров'я. В процесі виховання і навчання є чималі можливості щодо формування мотивації ставлення до свого здоров'я у тих, хто навчається. Передусім це проведення роз'яснювальної роботи, створення системи заохочень і стимулів. Значні можливості для цього надає викладання курсу "Валеологія", але можна використовувати також заняття з інших предметів і виховні години. Проте формування у підлітків і молоді належної мотивації до збереження та зміцнення свого здоров'я найкраще доручити фаховому практичному психологу, оскільки знання закономірностей формування мотивації відносяться до сфери його фахової компетентності.

2. Подолання узалежнень.

Подолання узалежнень, не лише від нікотину, алкоголю, комп'ютерів, але й від ін-

ших шкідливих звичок – ще одна важлива складова ЗСЖ. Багато молодих людей, як учнів, так і студентів шкодять своєму здоров'ю неправильним харчуванням, алкоголем, ніотином, лінощами, безвіллям та ін. Але негативні наслідки дають про себе знати тільки через певний час, іноді через багато років. Не менш важливим є вироблення корисних звичок, як от: виконання ранкової гімнастики, заняття фізкультурою, ґартування організму тощо; які незабаром дадуть позитивний ефект. Інертність, стереотипність мислення, недооцінка руйнівного впливу шкідливих факторів, часто стають причиною небажання людини позбутися шкідливих звичок. Як процес формування корисних звичок, так і дектуалізація шкідливих повинні стати предметом повсякденної турботи психологів, передусім тих, що працюють у системі освіти.

3. Здійснення профорієнтаційної роботи.

До традиційних завдань практичних психологів, що працюють у загальноосвітніх навчальних закладах, є проведення профорієнтаційної роботи. Проте, згідно з сучасними уявленнями, адекватний вибір професії повинен здійснюватися з врахуванням стану здоров'я респондентів, всіх його складових: фізичного, психічного і соціального. Зокрема, оцінка рівня сформованості як професійно значущих якостей особистості, що обумовлюють успішність виконання певних видів діяльності, так і показників здоров'я може здійснюватися за допомогою контролю ряду показників, шляхом контролю психологічних і психофізіологічних параметрів. Робота з їх діагностики повинна здійснюватися комплексно, і вона теж може виконуватися практичними психологами.

4. Профілактика психічного здоров'я.

До традиційних завдань практичних психологів належить також профілактика психічного здоров'я тих, хто навчається. До найважливіших засобів збереження психічного здоров'я в процесі виховання і навчання слід віднести: повноцінний розвиток емоційної сфери, уникання психоемоційних перенапружень і емоційних стресів, формування інтелекту, а також уникання всеможливих депривацій.

Емоційна сфера особистості теж має пряме відношення до здоров'я. Передусім це адекватність емоційних реакцій на різні події та явища життя, вміння керувати власними емоційними станами з метою їх оптимізації. Це також формування позитивного налаштування на виконання повсякденних справ, підходу до вирішення проблем, формування оптимізму та життєрадісності, як і позитивістського підходу до життя загалом.

Уникання психоемоційного перенапруження і стресових ситуацій. Емоції впливають на функціональний стан і працездатність внутрішніх органів. Так, негативні емоції викликають у людини втрату апетиту, порушення серцево-судинної і нервової діяльності, спричиняють розвиток захворювань. Конфліктні ситуації, в які потрапляє людина, не проходять безслідно для її організму: будь-яка образа, сварка, відчуття злості й ворожості ослаблюють захисні сили організму, що призводить до захворювань.

Уникання депривацій теж важливий фактор здоров'я, оскільки, як відомо, розноманітні депривації – психологічна, інформаційна, соціальна та ін. – погано переносяться людиною і завдають значної шкоди її здоров'ю. Людина в суспільстві не повинна виявитись в ізоляції чи відчувати нестачу необхідних впливів – вирішення цього завдання теж під силу працівникам навчальних закладів. Відповідно, ряд завдань з профілактики психічного здоров'я підростаючого покоління теж належать до сфери компетентності практичних психологів. Одні з них він може виконувати самостійно, інші у співпраці з педагогічним колективом навчального закладу, проте будуть і такі, які він повинен лише організувати і слідкувати за виконанням.

5. Формування показників соціального здоров'я.

До найважливіших засобів формування соціального здоров'я слід віднести: виховання культури міжособистих стосунків, формування соціальних потреб, розвиток соціальних якостей особистості. Відповідно, вони теж перебувають як у сфері компетентності, так і у переліку повсякденних завдань практичних психологів, закладів освіти зокрема.

Культура міжособистих стосунків також має важливе значення для формування і збереження здоров'я. Адже психоемоційні перевантаження та стреси людина часто отримує саме під час взаємодії з оточуючими, як вдома, так і на навчанні, в транспорті, а вони стають причиною зниження працездатності та низького рівня навчання чи праці. Найбільше і найчастіше психоемоційні перенапруження виникають у тих, хто не отримує задоволення від своєї діяльності – це знову вказує на важливість профорієнтаційної роботи для збереження здоров'я людини.

Розвиток соціальних якостей дає змогу формувати ті з них, які мають важливе значення для взаємодії з соціальним оточенням, визначають її особливості, культуру міжособистих стосунків, відповідальність за власні вчинки, долю інших людей, їхнє здоров'я та ін.

6. Сприяння впровадженню здоров'язберігаючих технологій у навчальний процес.

Оскільки впровадження здоров'язберігаючих технологій у навчальний процес, налагодження формування валеологічного мислення у тих, хто навчається, потребує наявності відповідної мотивації у педагогічного колективу закладу, його формуванням теж може і повинен займатися практичний психолог. Йому під силу не лише активно долучитися до цього процесу, але й виявляти слабкі місця, оперативно надавати допомогу там, де вона необхідна. Очевидно, що крім педагогічних працівників та тих, хто навчається, до цього процесу доведеться залучити також їхніх батьків та інших зацікавлених осіб. Проводити необхідну роз'яснювальну роботу теж може фаховий психолог, оскільки і вміння переконувати належить до його професійних навичок.

Як набуття валеологічної компетентності професійним психологом, так і застосування ним цих знань і вмінь у своїй повсякденній діяльності сприяє підвищенню його конкурентоспроможності, як фахівця, оскільки:

- дозволяє йому раціонально використовувати наявні у нього внутрішні ресурси, а також проводити заходи, спрямовані на збереження і зміцнення свого здоров'я;

- покращення здоров'я фахівця має наслідком як підвищення працездатності, так і зменшення пропусків робочих днів з причини різних захворювань, що завжди цікавлять працедавців і належать до важливих критеріїв відбору ними претендентів на вакантні посади;

- належна турбота психолога про власне психічне здоров'я дозволяє йому уникати небажаних емоційних станів, стресів, що часто зустрічаються серед працівників професій типу "людина-людина", особливо синдрому хронічної втоми і синдрому емоційного вигорання;

- застосування знань з теорії і практики ЗСЖ розширює професійні можливості практичного психолога, оскільки надає йому змогу вирішувати значно ширше коло завдань;

- наявність знань з валеології дозволяє практичному психологу вирішувати ряд завдань, що постають у повсякденній діяльності працівників навчальних закладів, з впровадження здоров'язберігаючих технологій передусім, а тому збільшує потребу у фахівцях саме з такими знаннями, вміннями та досвідом;

- залучення до ЗСЖ як працівників навчальних закладів, так і тих, хто навчається, підвищує рейтинг навчального закладу, а також і його конкурентоспроможність серед інших закладів.

4. Висновки

1. Формування конкурентоспроможності фахових психологів має дві основні складові: валеологічний аспект підготовки майбутніх психологів і валеологічний аспект професійної діяльності психологів; кожна з яких вимагає як окремого розгляду, так і діяльності з їхнього налагодження.

2. Валеологічний аспект підготовки майбутніх психологів передбачає реалізацію кількох послідовних етапів: формування валеологічного мислення, яке відбувається в процесі набуття необхідних знань, усвідомлення існуючих закономірностей; а також формування досвіду та налагодження контролю за перебігом цього процесу, необхідного для залучення до ЗСЖ – спочатку у працівників навчальних закладів, а потім і в учнів.

3. Валеологічний аспект професійної діяльності практичних психологів полягає у їхній здатності ефективно вирішувати завдання, пов'язані з впровадженням здоров'язберігаючих технологій у системі освіти, оскільки мають пряме відношення до сфери їхньої професійної компетентності.

4. В результаті набуття та застосування валеологічних знань відбувається підвищення конкурентоспроможності фахових практичних психологів, оскільки дозволяє їм значно ефективніше виконувати завдання, які ставлять перед ними як працедавці, так і суспільство в цілому.

В майбутньому передбачено продовжити роботу над даною темою, зокрема, дослідити думку професійних психологів та інших працівників закладів системи освіти з даного приводу.

5. Література

- Бондаренко О. Ф. Психологічні особливості сучасної молоді та проблеми професійної підготовки психологів-практиків / О. Ф. Бондаренко // Практична психологія та соціальна робота. – 2003. – № 4. – С. 8-11.
- Велитченко Л. К. Професійна підготовка у ВНЗ як контекстуальний простір психологічного супроводу / Л. К. Велитченко // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського. (Збірник наукових праць). – 2014. – № 1-2. – С. 25-34.
- Вінтюк Ю. В. Впровадження валеологічного підходу в процес підготовки фахівців / Ю. В. Вінтюк // Підвищення якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах: Матеріали науково-практичної конференції. (19 травня 2015 р., м. Львів). – Львів: Сполум, 2015. – С. 89-91.
- Вінтюк Ю. В. Підготовка фахівців гуманітарних спеціальностей: валеологічний аспект проблеми / Ю. В. Вінтюк // Проблеми підготовки педагогів для професійної освіти: теорія і практика. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 200-річчю Національного університету «Львівська політехніка». (25 листопада 2016 р., м. Львів). – Львів, 2016. – С. 79-80.
- Гуменюк С. В. Здоров'язберігаючі технології в системі освіти / С. В. Гуменюк // Науковий вісник Ужгородського національного універ-

ситету. – 2011. – Вип. 26. – С. 55-57. Серія “Педагогіка, соціальна робота”.

Демінська Л. О. Аналіз змісту й умов використання здоров'язберігаючих технологій у ситсемі загальноосвітніх шкіл / Л. О. Демінська // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2010. – № 11. – С. 23-26.

References

- Bondarenko O. F. Psykholoqichni osoblyvosti suchasnoyi molodi ta problemy profesinoyi pidgotovky psykholoqiv-praktykiv (Psychological peculiarities of modern youth and the problems of the professional training of psychologists-practitioners) / O. F. Bondarenko // Praktychna psykholoqiya ta sotsial'na robota. – 2003. – № 4. – С. 8-11.
- Velytchenko L. K. Profesina pidgotovka u VNZ yak kontekstual'nyy prostir psykholoichnogo suprovodu (A professional training at the universities as a contextual space of psychological support) / L. K. Velytchenko // Naukovyy visnyk Pivdenoukrayins'kogo natsional'nogo pedagogichnogo universytetu im. K. D. Ushyns'kogo. (Zbirnyk naukovykh prats'). – 2014. – № 1-2. – С. 25-34.
- Vintyuk Yu. V. Vprovadzhennya valeologichnogo pidkходу v protses pidgotovky fakhivtsiv (An implementation of the valeological approach into the specialists' training process) / Yu. V. Vintyuk // Pidvyschennya yakosti profesinoyi pidgotovky maybutnikh kvalifikovanykh robitnykiv u profesino-tekhnichnykh navchal'nykh zakladakh: Materialy naukovopraktychnoyi konferentsiyi. (19 travnya 2015 r., m. L'viv). – L'viv: Spolom, 2015. – С. 89-91.
- Vintyuk Yu. V. Pidgotovka fakhivtsiv humanitarnykh spetsial'nostey: valeologichnyy aspekt problemy (Training humanities: a valeological aspect of the problem) / Yu. V. Vintyuk // Problemy pidgotovky pedagogiv dlya profesinoyi osvity: teoriya i praktyka. Materialy Vseukrayins'koyi naukovopraktychnoyi konferentsiyi, prysvyachenoyi 200-richchyu Natsional'nogo universytetu «L'vivs'ka politekhnika». (25 lystopada 2016 r., m. L'viv). – L'viv, 2016. – С. 79-80.
- Gumenyuk S. V. Zdorov'yazberigayuchi tekhnologiyi v sytsemi osvity (Health-saving technologies in the system of education) / S. V. Gumenyuk // Naukovyy visnyk Uzhgorods'kogo natsional'nogo universytetu. – 2011. – Vyp. 26. – С. 55-57. Seriya “Pedagogika, sotsial'na robota”.
- Demins'ka L. O. Analiz zmistu y umov vykorystannya zdorov'yazberigayuchykh tekhnologiy u sytsemi zagal'noosvitinkh shkil (An analysis of the contents and the terms of the health-saving technologies in the system of secondary schools) / L. O. Demins'ka // Pedagogika, psykholoqiya ta mediko-biologichni problemy fizychnogo vykhovannya i sportu. – 2010. – № 11. – С. 23-26.

HERALD PEDAGOGIKI. NAUKA I PRAKTYKA

ISSN: 2450-8160

Проблема профілактики агресивної поведінки у підлітків

Кіяшко М. О.,

здобувач вищої освіти спеціальності 231 Соціальна робота Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

Посилення соціально-економічної проблематики у сучасному соціальному просторі відображає зростаючу агресивну спрямованість індивідуально-особистісних рис людини. Слід констатувати, що нині спостерігається унормовування агресивних тенденцій у поведінці та вчинках індивідів. Агресивність стає соціально прийнятною та навіть заохочуваною рисою, маскуючись у прагненні до особистісного самоствердження та кар'єрного зростання. Особливу тривогу викликають факти, що свідчать про зростання проявів агресивності серед загалом законослухняних підлітків і юнацтва. Так, агресивність у різних осіб може мати різний ступінь прояву – від майже повної відсутності до граничного розвитку. Повна відсутність агресивності призводить до податливості, нездатності зайняти активну життєву позицію. Разом з тим надмірний розвиток агресивності на кшталт акцентуації починає визначати весь характер особистості, перетворює її в конфліктну, нездатну на соціальну кооперацію, а у своєму крайньому вираженні є патологією (соціальною і клінічною): агресія втрачає раціонально-виборчу спрямованість і стає звичним способом поведінки, проявляючись у невинуватій ворожості, злостивості, жорстокості, негативізмі. Зазначимо, що підліткова агресія є предме-

том вивчення багатьох наукових дисциплін. Психологи і фізіологи вважають її характерною рисою перехідного віку, що виникає в результаті зміни гормонального фону, розвитку когнітивних процесів, інтелекту і здібностей. Для соціальних працівників цікавим є те, яких форм може набути підліткова агресія в процесі соціалізації.

Формування особистості в підлітковому віці – процес складний і суперечливий, який у нинішніх умовах розвитку нашого суспільства ще більше ускладнюється. Сам підлітковий період сприятливий для прояву відхилень від норм, у тому числі і в поведінці. Це створює певну соціальну проблему: зростає кількість правопорушень і злочинів, що вчиняється підлітками, поширюється рання алкоголізація, наркоманія, проституція, підвищується агресивність, жорстокість дітей і підлітків, набувають масовості такі явища, як втечі з дому, бродяжництво.

Підкреслимо, що підлітковий вік є одним з найбільш складних і проблемних у житті кожної людини. В цьому віці виникають різноманітні труднощі соціальної адаптації, пов'язані з його психологічними особливостями, що особливо стосується підлітків з акцентуаціями. Труднощі такого роду нерідко викликають агресію з боку неповнолітніх, яка

тільки загострює їх.

Загальнодержавна стратегія подолання агресивної поведінки у підлітковому віці конкретизована в Конституції України (1996 р.), Законах України «Про освіту» (1996 р.), «Про загальну середню освіту» (1999 р.), Державній національній програмі «Освіта: Україна XXI століття» (1993 р.), Національній доктрині розвитку освіти (2002 р.), нормативних положеннях Міністерства освіти і науки України. У цих документах наголошено на особливій значущості підвищення рівня розвитку організаційних умов в аспекті подолання агресивної поведінки у підлітків.

Унаслідок усебічного аналізу філософської, соціально-психологічної літератури, присвяченої проблемі подолання агресивної поведінки у підлітковому віці, визначено низку суперечностей, що негативно позначаються на результатах навчально-виховного процесу в закладі загальної середньої освіти, зокрема між:

- вимогами законодавчо-нормативних документів щодо подолання агресивної поведінки у підлітків та недостатнім рівнем її прояву у дітей;
- суспільними вимогами до подолання агресивної поведінки у підлітків та наявним її рівнем;
- традиційними підходами до навчання і виховання підлітків та сучасною інтерактивною методикою організації навчально-виховного процесу;
- необхідністю створення ефективних соціальних умов подолання агресивної поведінки у підлітків і браком належного науково-теоретичного обґрунтування цього процесу.

Сучасні науковці спрямували свої зусилля на пошук шляхів подолання агресивної поведінки у підлітків. Однак проблема впровадження соціальних умов подолання агресивної поведінки у підлітків не стала предметом спеціального дослідження [1; 3].

Дослідження засвідчило ефективність використання у соціально-педагогічній профілактиці агресивної поведінки підлітків таких інтерактивних методів виховання, як ігрове моделювання ситуацій, обговорення моральних дилем, які, по-перше, слугували активним засобом морально-правового просвітництва, по-друге, забезпечили зняття

психологічних бар'єрів, закладених негативним попереднім досвідом соціалізації, по-третє, стимулювали високий рівень активності і творчої самореалізації [2].

Експериментальна діяльність дозволяє засвідчити високу ефективність таких форм та методів соціально-профілактичної роботи, як година знань і переконань, бесіда, дискусія, обговорення відео фрагментів, створення словника морально-етичних термінів, нетрадиційні уроки, бесіди у шкільному музеї, створення куточків самовиховання, щоденників самовиховання.

Література:

- Соціальна педагогіка / за ред. А.Й. Капської. – К. : ДЦССМ, 2000. – 264 с.
- Соціальна педагогіка: навч. посіб. / [О. В. Безпалько, І. Д. Зверева, Т. Г. Веретенко]; за ред. О. В. Безпалько. – Київ: Академвидав, 2013. – 312 с.
- Соціальний педагог / упоряд.: Т. Шаповал і Т. Гончаренко. – К. : Вид. дім «Шкільний світ»: Вид. Л. Галіцина, 2006. – 80 с.

HERALD PEDAGOGIKI. NAUKA I PRAKTYKA

ISSN: 2450-8160

Проблема формування готовності майбутніх вихователів до застосування ігрових технологій

Логвінова О. О.,

здобувач вищої освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

Соціально-економічні трансформації, що нині відбуваються в країні, вимагають кардинальних змін у різних сферах життєдіяльності, зокрема й у галузі дошкільної освіти. У цих умовах виникає необхідність виховання особистості, здатної не тільки на репродуктивну діяльність, але й на прийняття нестандартних рішень, постійного самовиховання, самовдосконалення та саморозвитку, тобто особистості творчої. Ця проблема ще більше актуалізується, коли мова йде про особистість вихователя, який певною мірою забезпечує формування інтелектуального потенціалу нації, адже лише творча особистість вихователя в змозі розвивати творчі здібності в дітей, готувати їх до самостійного вирішення життєвих проблем. Так, вихователь у закладі дошкільної освіти повинен впроваджувати інноваційні методики навчання, зокрема ігрові технології, які дозволяють докорінно змінити методологію, надати новій якості організації та здійсненню навчально-виховного процесу в закладі дошкільної освіти [2].

Проблема застосування ігрових технологій у дошкільній освіті конкретизована в базових нормативно-правових документах: Конституції України (1996 р.), Законах України «Про освіту» (2017 р.), «Про загальну середню освіту» (1999 р.), «Про

вищу освіту» (2014 р.), «Про інноваційну діяльність» (2000 р.), Державній національній програмі «Освіта: Україна XXI століття» (1993 р.), Національній доктрині розвитку освіти (2002 р.). У цих документах наголошено на особливій значущості підвищення рівня застосування ігрових технологій у дошкільній освіті [1].

Особливості впровадження ігрових технологій у дошкільній освіті схарактеризовано в наукових розвідках А. Вербицького, І. Дичківської, Л. Карташової, А. Кузьмінського, С. Сисоєвої, Н. Теличко, Г. Товканець, О. Фізеши, М. Чепіль. Провідною ланкою в системі підготовки майбутніх вихователів є науково-методична робота викладачів зі здобувачами вищої освіти, якісна організація якої оптимізує ефективне функціонування закладу освіти загалом. Для успішного формування готовності майбутніх вихователів до впровадження ігрової діяльності у закладі дошкільної освіти вважаємо за необхідне використовувати в початковій діяльності студентів інтерактивні методи навчання, серед яких посутню роль відіграють методи проектів і «кейс-стаді». Так, метод проектів уможливорює прогнозування педагогічної реальності; розроблення програми інноваційного розвитку закладу дошкільної освіти; інноваційний розвиток об'єкта проекту-

вання; особистісне і професійне зростання. Механізм проектування інноваційного розвитку закладу дошкільної освіти є головним під час переходу закладу освіти з режиму функціонування до режиму інноваційного розвитку, оскільки передбачає створення певних організаційно-педагогічних умов для отримання інноваційного продукту. Зазначимо, що метод «кейс-стаді» дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів. На наш погляд, цей метод доречно застосовувати в період проходження виробничої практики, тому що він прогнозує безпосереднє обговорення реальних ситуацій і завдань в професійній діяльності під час використання ігрових технологій. Під час проходження виробничої практики необхідно організовувати проведення здобувачами вищої освіти наукових досліджень, а саме анкетування й тестування вихователів для вивчення їхнього рівня впровадження ігрових технологій у галузі дошкільної освіти.

Проаналізувавши сучасний стан проблеми формування готовності майбутніх вихователів до впровадження ігрових технологій у закладі дошкільної освіти, вважаємо за доцільне акцентувати увагу на виконанні таких завдань:

1) зміст підготовки майбутніх вихователів стосовно впровадження ігрових технологій у закладі дошкільної освіти потрібно постійно збагачувати, зважаючи на сучасний контекст професійної діяльності вихователя;

2) широке використання інтерактивних методів, комп'ютерної графіки, дидактичного матеріалу, що дасть змогу покращити процес формування готовності майбутніх вихователів до впровадження ігрових технологій;

3) оптимізації навчально-виховного процесу підготовки вихователів до впровадження ігрових технологій у галузі дошкільної освіти сприятиме науково-дослідницька діяльність здобувачів вищої освіти.

Вивчення й теоретичне обґрунтування проблеми формування готовності майбутніх вихователів до впровадження ігрових технологій у закладі дошкільної освіти спонукають до висновку про те, що ціліс-

ний підхід до розв'язання описаних проблем передбачає оновлення системи підготовки майбутніх вихователів. Отже, на сьогодні у фаховій підготовці майбутніх вихователів закладу освіти існує нагальна необхідність цілеспрямованого впливу науково-педагогічних працівників для підвищення їх самореалізації та самовдосконалення під час навчання у вищій школі.

Література:

- Артемова Л. В. Педагогіка і методика вищої школи: навч.-метод. посіб. / Л. В. Артемова. – К.: Кондор, 2008. – 271 с.
- Гадецький М. В. Готовність до інноваційної діяльності як складова професійної компетентності / М. В. Гадецький // Управління школою. – 2008. – № 22–24 (214–216). – С. 2–7.

HERALD PEDAGOGIKI. NAUKA I PRAKTYKA

ISSN: 2450-8160

Іншомовна комунікативна компетентність як складова лінгвістичної компетентності студентів-іноземців вищих навчальних закладів

Новіцька О.І.*, Мельник Т.П.**

**кандидат філологічних наук, доцент кафедри
Тернопільський національний медичний університет
імені І. Я. Горбачевського МОЗ України*

***кандидат філологічних наук, доцент кафедри
Тернопільський національний медичний університет
імені І. Я. Горбачевського МОЗ України*

Анотація

У статті аналізуються лінгвістичні та психологічні компоненти вивчення української мови як іноземної у вищих навчальних закладах. Розглядаються особливості взаємодії мови, мовленнєвої культури сучасного іноземного студентства. Мова як система словесного вираження думок, почуттів, волевиявлень і найважливіший засіб спілкування є об'єктом дослідження лінгвістики. Проаналізовано особливості іншомовної комунікативної компетентності.

Ключові слова: іноземна українська мова, лінгвістика, іншомовна комунікативна компетентність.

Питання підготовки в Україні висококваліфікованих спеціалістів для зарубіжних країн є одним із важливих у розвитку вітчизняної освіти. Сьогодні відбувається постійне розширення сфер міжнародної та міжкультурної комунікації, що впливає на подальший розвиток діалогу представників різних національно-культурних співтовариств та організацій.

Навчання мови – це процес систематичного і послідовного передавання викладачем знань, формування вмінь і навичок у лінгвістичній сфері, процес активного й усвідомленого засвоєння їх студентами, процес утворення та закріплення у студентів якостей, необхідних для подальшого

професійного саморозвитку: стійке позитивне ставлення до вивчення іноземної мови, толерантність по відношенню до представників іншої культури [2, с. 17].

Мова і слово вивчаються і залишаються все ще недостатньо вивченими проблемами, що пояснюється, перш за все, складністю цих феноменів, де мова є осередок і виразник всієї психічної діяльності людини. Багато наук об'єднують свої зусилля для вивчення мовних процесів. І саме область психології, яка займається будовою мовної діяльності, називається психолінгвістикою.

Як ми знаємо, лінгвістика – це наука про мову. Лінгвістична компетенція – це

здатність вибудовувати граматично правильні форми і синтаксичні структури, а також розуміти змістові відрізки мови та використовувати їх в тому значенні, в якому вони використовуються носіями мови. Лінгвістична компетенція є основним компонентом комунікативної компетенції. Мова як система словесного вираження думок, почуттів, волевиявлень і найважливіший засіб спілкування є об'єктом дослідження лінгвістики [6].

Іноземні студенти вивчають мову, тобто засвоюють відомості з фонетики, лексики, граматики, стилістики. Ці відомості складаються з лінгвістичних понять і правил. Отож, вивчення мови – це засвоєння основ лінгвістики – тієї сукупності мовних знань, що забезпечують формування мовленнєвих умінь і навичок, необхідних кожній людині упродовж усього життя, це мовна компетенція [4, с. 12].

Питання теорії і практики розвитку іношомовної комунікативної компетентності студентів висвітлювались в наукових працях багатьох дослідників, як вітчизняних, так і закордонних, наприклад, таких, як Н. І. Гез, І. А. Зимня, А. К. Маркова, Л. М. Мітіна, Є. І. Пассов, В. В. Сафонова, А. В. Хуторський, Дж. Савіньон та інші.

Сучасна лінгводидактика, зокрема така галузь, як навчання іноземців української мови, тільки за умови активного і творчого освоєння нових напрямів лінгвістики – теорії мовної діяльності, психолінгвістики, етнолінгвістики, пізнання міжмовних антропоцентричних тенденцій, якнайтісніше пов'язуючи лінгводидактичні та лінгвістичні проблеми, зможе успішно творити свою теорію, давати практичні поради, вписуватися в контекст сучасної дидактики [5].

Проблема опанування іноземної мови у психології часто розглядається кризь призму проблем мовленнєвого розвитку особистості, формування її мовленнєвої компетентності [8].

В перекладі із латинської *competentia* – означає коло питань, в яких людина добре розуміється, має певні знання і досвід, що дозволяють їй ефективно діяти у визначеній області. Компетенцію визначають як суму знань, умінь та характерних рис, що

дозволяє особистості виконувати певні дії. Вирізняють певні особливості окремих видів компетенції, зокрема іношомовна комунікативна компетентність.

Щодо поняття «іношомовна комунікативна компетентність» та її складових серед дослідників немає однастайності. Автори визначають цей термін як:

– знання, уміння та навички, необхідні для розуміння чужих і власних програм мовленнєвої поведінки, адекватних цілям, сферам, ситуаціям спілкування, зміст якої охоплює знання основних понять лінгвістики мови (стилі, типи, способи зв'язку речень у тексті), навички та уміння аналізу тексту та власне комунікативні надбання [1].

– знання мови, високий рівень практичного володіння як вербальними, так і невербальними її засобами, а також досвід володіння мовою на варіативно-адаптивному рівні залежно від конкретної мовленнєвої ситуації [7, с. 54] тощо.

Л. С. Виготський вважає мовленнєво-мисленнєву діяльність стрижневою у психічному й інтелектуальному розвитку особистості, а також здійснює зіставний аналіз процесів опанування рідної та іноземної мови впродовж особистісної генези людини [3].

Важливість життєвої практики в опануванні мови як рідної, так і іноземної, підкреслюється в працях Л. С. Рубінштейна. Учений зазначає, що для опанування словом, необхідно не лише його вивчити, а й навчитися його використовувати, адже особистість може навчитися мові лише у процесі спілкування, а не навчання [8].

У найбільш загальному вигляді мета навчання іноземній мові досягається шляхом створення відповідних умов для того, щоб при засвоєнні всіх компонентів змісту навчання іноземній мові у вищому навчальному закладі у студентів сформувались уміння іношомовного спілкування.

Сформувати у студентів іношомовну комунікативну компетенцію, означає сформувати у них сукупність знань, навичок і умінь, що забезпечують їх здатність і реальну готовність здійснювати іношомовне спілкування, домагатися взаєморозуміння з носіями іноземної мови.

Отже, в процесі розвитку професійних комунікативних компетенцій випускників вищих навчальних закладів за допомогою такої дисципліни, як іноземна мова, має вирішитися така нагальна проблема вищої освіти сьогодення, як підготовка висококваліфікованих, всебічно розвинених фахівців, компетентних в своїй професійній сфері діяльності.

Література

- Бідюк Н. М. Комунікативна компетентність майбутнього вчителя філолога зміст і структура. [Електронний ресурс]. Режим доступу: ubgd.lviv.ua/konferenc/kon/Bidjuk.pdf
- Борисова Н. Психолінгвістичні особливості формування комунікативної компетенції професійно-орієнтованого читання у студентів немовних спеціальностей // Психолінгвістика. 2016. Вип. – 19 (1), С. 15–23.
- Виготський Л.С. Мышление и речь. Москва: Лабиринт, 2001. – 368 с.
- Методика навчання рідної мови в середніх освітніх закладах / За ред. М. П. Пентилюк. – Київ.: Ленвіт, 2003. – 264 с.
- Сербанська О. Українська мова як об'єкт вивчення для іноземців (соціо-психолінгвістичний аспект): Матеріали наук.-практ. конф., вересень 1993р. Ялта, 1993, упоряд. І. Осташ, М. Гримич. Львів, 1994, с14-20.
- Стариченко В. Д. Большой лингвистический словарь. Ростов на Дону.: Феникс, 2008. – 811 с.
- Тинкалюк О. Сутність і структура іншомовної комунікативної компетентності студентів немовних спеціальностей вищих навчальних // Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. 2008. – Вип. 24, – С. 53–63.
- Тригуб Г.В. Психолінгвістичний аналіз опанування іноземної мови молодшими школярами відповідно до функціональної асиметрії мозку // Психологічні науки..2012. –, Вип. 2, С. 21-29.

HERALD PEDAGOGIKI. NAUKA I PRAKTYKA

ISSN: 2450-8160

Peculiarities of using authentic materials in the foreign language classes

Tatarin V. P.

4th year student

Berdyansk state pedagogical university

Keywords: authentic materials, authenticity, culture, FL classes, criteria, functionality, methodological components.

Authentic materials are those that are “stretches of real language, produced by a real speaker or writer for a real audience and designed to convey a real message of some sort”. And furthermore, by defining authenticity, at its core is a direct relation to “culture and the ability to think like a target language group in order to be recognized and validated by them” [1, p. 4]. The unique features of such materials are determined by special linguistic and socio-cultural background as: productive vocabulary, associative usage of language, syntactical and grammatical diversity, formulaicity, and corresponding to the realities of living in the target language country.

The scholars distinguish a number of favorable reasons for applying authentic materials in the foreign language (FL) classes. Those are: presenting real language and, as a result, promoting communication, integrating cultures and heightening comprehension; preparing students for independent use of language; developing strategies for spoken and written communication; ensuring everyday use of language

and, in particular, experience, transferred by this language; motivating students to learning; bringing the real world into the class and, therefore, being able to bring life inside the class; producing awareness of language; providing a connection between the students and the target language and culture; introducing students to a range of transactional and interpersonal speech; challenging character of such materials; stimulating creative approaches to teaching a FL [5].

Authentic materials usually serve limited functions when implementing them into the class. They can be used, firstly, for acquiring regional knowledge, secondly, for organization and development of spoken language (covering a large thematic range of everyday areas of communication) and, lastly, for development of language prediction, decoding, comparative and evaluating skills, for social orientation.

In the context of current realities, printed, visual, and audio authentic materials are easily accessible, but their introduction in the educational process must be relevant and based on proper criteria:

- authenticity of purpose: the resource needs to be intrinsically of interest or there needs to be an extrinsic purpose (as in the case of maps, menus, etc.) if it is to engage learners;
- authenticity of task: learners need to respond to the resource in an authentic way, thus what they are asked to do with a resource is at least as important as its origin;
- authenticity of conditions: the conditions for intercultural language use needs to reflect the conditions for use of the resource in the 'real world' [4, p. 67].

Compliance with the above-listed criteria opens up a spectrum for a variety of teaching methods and techniques. However, as a sidenote mark, due regards should be directed not only towards the authenticity of means, but also towards the corresponding use of them. For example, if a teacher brings in an old newspaper article, about a subject that the students are not interested in, only to teach specific skills (e.g. finding the main idea, summarizing, or learning the structure of the text), the newspaper is not being used in a real world manner, because people do not read the newspaper with such intentions in mind. So, these materials can be used in either authentic or school-only ways. Therefore, some or other kind of authentic materials should meet practicality, students' interests, their age and background knowledge, the level of language proficiency, and the curriculum.

The relevant issue of the use of authentic materials brings bigger subject of functional language learning. The school teachers often focus on teaching the language in itself, and not on teaching how to use it in real world. Thus, the work with any kind of educational materials should be reinforced by a certain language function. For instance, M. Halliday distinguishes 7 of them:

- instrumental: language used to satisfy a material need, enabling one to obtain goods and services that one wants or needs;
- regulatory: language used to control behavior;
- interactional: language used to make or maintain interpersonal contact;
- personal: language used to express awareness of oneself, in contradistinction to one's environment;
- heuristic: language used to learn and to explore the environment;

- imaginative: language used to create, including stories and make-believe/ pretend;
- informative: language used to communicate information to someone who does not already possess that information [3, p. 7].

For this reason, effective implementation of authentic materials into educational process requires teachers, who are competent not only at FL teaching methodology, but also can practically and functionally use the language and help students do so.

Identification of students' individual needs and goals is to be the first step for teachers, who are going to use authentic materials. In this case, their goal to achieve is specifying students' ambitions. Next component is motivating students to independent finding and identifying of authentic materials. On this stage, the barrier for the teacher can be the preceding academic experience or cultural perspectives of the students. Hence the teacher's commentary on searching objective, as well as explanation of the purpose of the work with authentic materials are very pertinent. Equally important is the fact that students succeed and benefit from using local materials, which are not far out and separated (both physically and emotionally) from their life. Therefore, the teacher needs to support and create authentic scenarios, where the students could practice with authentic materials.

One more element is the development of students' skills in using authentic materials. Depending on the nature of the text, the teacher must inform the students that the frustration is inevitable, and that they can feel it because of misperception. Thus, the preparation is a logical step to make students ready for real work with authentic materials.

The last, but the most important component is an authentic evaluation of students' work. It should correlate with authentic task, because it measures how the students will do one in real world, as well as how functionally they will do it. For example, to test the skill of using short code texting, the teacher might ask the student to text their friend (or simulate the situation) just in the lesson so that the conversation continues using a set number of learned abbreviations.

As a final remark, it should be pointed out that despite its advantages the use of authentic materials also has the drawbacks. M. Huda in

particular talks about the following: “often too culturally biased, difficult to understand outside the language community; vocabulary might not be relevant to the student’s immediate needs; too many structures are mixed so lower levels have decoding the texts; special preparation is necessary, can be time consuming; can become outdated easily, e.g. news stories, article” [2, p. 1914].

N. Galloway outlines the ways to solve or avoid such negative factors of using authentic materials. The scholar proposes to follow next rules:

- topic should be accessible to learners;
- length of text should not be intimidating to beginning readers;
- linguistic level should be slightly above the reader’s own level unless the tasks are closely structured to involve focused reading;
- clues to meaning should be abundant such as contextual, verbal, pictorial, and linguistic [5, p. 11].

So, authentic materials, if properly processed, can serve as an active resource for learning a FL in its real form. They help to make connections between the needs and goals of students and the world outside of the learning context. The use of authentic materials in the FL classes can be an important foundation for those models of intercultural relationships that students will meet outside of a “safe” classroom situation, as well as in professional work in future.

References

- Gilmore A. Authentic materials and authenticity in foreign language learning // *Language Teaching*. 2007. – V.40, I.2. – Available at: https://www.researchgate.net/publication/231910134_Authentic_materials_and_authenticity_in_foreign_language_learning (Date accessed: 17.11.2019).
- Huda M. The use of authentic materials in teaching English: Indonesia teachers’ perspective in EFL classes // *PEOPLE: International Journal of Social Sciences*. 2017. – V.3, I. 2. P. 1907-1927.
- Jacobson E. Creating authentic materials and activities for the adult literacy classroom: a handbook for practitioners / E. Jacobson, S. Degener, V. Purcell-Gates. – Boston.: NCSALL, 2003. – 125p.
- Liddicoat A. Report on intercultural language learning / A. Liddicoat, L. Papademetre, A. Scarino, M. Kohler. 2003. – Available at: https://www.researchgate.net/publication/276060725_Report_on_intercultural_language_learning_Report_to_the_Australian_Government_Department_for_Education_Science_and_Training_DEST (Date accessed: 17.11.2019).
- Zohoorian Z. A review on the effectiveness of using authentic materials in ESP courses / Z. Zohoorian, V. Baghban, P. Ambigapathy // *English for Specific Purposes World*. 2011. – V.10, I.31. – Available at: http://www.espworld.info/Articles_31/Authenticity_Effectiveness_Abstract.htm (Date accessed: 17.11.2019).

HERALD PEDAGOGIKI. NAUKA I PRAKTYKA

ISSN: 2450-8160

Методи навчання в класі диригування як складовий компонент навчального процесу

Багрий Т.Є.

викладач

Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Б.Хмельницького

Ключові слова: майбутній педагог-музикант, диригентсько-хорова підготовка, техніка диригування, проблемне навчання, мотивація, активні методи навчання.

Keywords: future teacher-musician, conductor-choral training, conducting technique, problem training, motivation, active teaching methods.

У процесі професійної підготовки майбутніх педагогів-музикантів, як керівників шкільного хорового колективу, особливо гостро стоїть питання використання різноманітних методів навчання. Оволодіння мистецтвом диригування в умовах навчання на музично-педагогічних факультетах відбувається у формі індивідуальних занять.

Мета навчальної дисципліни – підготувати висококваліфікованого спеціаліста, який володіє знаннями, уміннями та навичками практичної роботи з хоровим колективом.

Техніка диригування – важливий та необхідний елемент диригентської підготовки. Розвиток мануальної техніки вимагає різноманітних методів навчання. Під час навчання в класі хорового диригування переважають репродуктивні методи навчання: наглядно-слухові та пояснювально-ілюстративні.

І.Цюрк виокремлює такі завдання для оволодіння необхідними знаннями та практичними диригентськими навичками, а саме:

- студент мусить самостійно оцінювати свої результати навчання;
- дії педагога повинні викликати в нього переживання за якість опанування майбутньої професії за допомогою відповідного емоційного підкріплення: підтримки, схвалення, захоплення, гордості тощо;
- намагатися зрозуміти студента з позиції його внутрішньої структури – поглядів, цінностей, захоплень тощо;
- прагнути усвідомити майбутнього фахівця з особливої точки зору як зовнішнього спостерігача, тобто пояснювати йому, виходячи з уявлень і поглядів на конкретну поведінку й ситуацію;
- здатність створювати довірливі взаємовідносини, що є суттєвим для саморозкриття студента без побоювання бути необ'єктивно оціненим;
- самостійно аналізувати студентам технічні труднощі й виконавські завдання при застосуванні нових технологій навчання;

- виявляти зацікавленість у вдосконаленні художньо-виконавської трактовки хороших творів при виконанні;
- використовувати порівняльний аналіз творчості авторів, що належать до одного стилісового напрямку розвитку хорового мистецтва, як ефективного методу пізнання інтегративних зв'язків [1, с.10].

Та досвід роботи показує, що дієвішим в оволодінні професією диригента-хормейстера (у нашому випадку керівника шкільного хорового колективу) є використання проблемного навчання, яке сприяє розвитку самостійності, ініціативи студента.

Недостатня кількість годин (усього один раз на тиждень) дещо ускладнює вирішення завдань, та поставлені задачі можуть бути цілком реалізовані, якщо використовувати активні методи навчання.

Формування активного навчання студентів – один із засобів розвитку пізнавальної діяльності. Застосування активних форм навчання в підготовці майбутнього педагога-музиканта зумовлено рядом причин, а саме: студенти повинні не тільки отримати суму готових знань, передати оптимальний обсяг інформації, а й уміти самостійно та творчо застосовувати їх у конкретній практичній ситуації.

Використання на практиці проблемного й розвивального навчання призвело до виникнення методів, що одержали назву «активні».

Активність (від лат. *activus* – діяльний) – це риса характеру, яка характеризується прагненням індивідууму зрозуміти,

запам'ятати, відтворити знання, опанувати засоби їхнього застосування за зразком.

Пізнавальна активність не є сталою, вродженою якістю, а постійно динамічно розвивається і може як прогресувати, так і регресувати залежно від багатьох соціальних факторів.

Індивідуальний тип занять з хорового диригування за своїм змістом сприяє використанню активних методів навчання. Стиль викладання педагога, особистісні стосунки між викладачем і студентом впливають на рівень його активності.

Ми виділяємо такі особливості активних методів навчання:

- створення ситуації для активізації мислення студента незалежно від його бажання;
- тривале (протягом заняття) залучення студента в навчальний процес;
- спонукання до прийняття самостійного творчого вирішення завдань для підвищення мотивації та емоційності студента;
- діалогічна взаємодія викладача та студента.

Підсумовуючи вищесказане, відзначимо, що використання різноманітних методів навчання розвиває схильності й таланти, розширює можливості кожного.

Література

Особистісний підхід у диригентсько-хоровій підготовці майбутнього вчителя музики / Упоряд. І.О. Цюряк. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2008. – 70с.

HERALD PEDAGOGIKI. NAUKA I PRAKTYKA

ISSN: 2450-8160

Техноматика як специфічний напрям педагогічної інноватики

Слушний О. М.

*аспірант кафедри педагогіки і професійної освіти
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського*

Ключові слова: інновація; педагогічна інновація; інноваційний процес; удосконалення освітнього процесу; інформатизація і технологізація освіти.

Keywords: innovation; pedagogical innovation; innovative process; improving the educational process; informatization and technology of education.

Пріоритетним напрямом розвитку освіти є впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що забезпечують подальше вдосконалення навчально-виховного процесу, доступність та ефективність освіти, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві. Це досягається шляхом розроблення індивідуальних модульних навчальних програм різних рівнів складності залежно від конкретних потреб підготовки майбутніх фахівців. Водночас держава визнає одну з найважливіших умов модернізації освіти – підготовку і професійне вдосконалення педагогічних кадрів, оволодіння ними сучасними інформаційними технологіями [1, с. 5]. Історичний аналіз розвитку різноманітних систем освіти свідчить передусім про філософський фундамент нововведень, до якого належать: теорія наукового пізнання; загальна теорія систем; теорія філософії освіти; ідеалістичний та матеріалістичний напрями у розробці нововведень; позитивіст-

ський, неопозитивістський, прагматичний, антропософський, гуманістичний напрями; діалектико-матеріалістичний напрям, а також концепції екзистенціалізму, сцієнтизму тощо [4, с. 180].

До психологічного фундаменту нововведень належать такі теорії та концепції: психоаналітичні теорії розвитку особистості, біхевіористична теорія навчання, когнітивна теорія розвитку особистості, феноменологічна та гуманістична теорія розвитку особистості, теорія випереджаючого навчання, концепція розвитку розумових здібностей, концепція сугестопедагогічного навчання та нейролінгвістичного програмування. До психосоціального фундаменту нововведень належать такі теорії та концепції: соціально-біологічна теорія, соціально-когнітивна теорія, теорія особистісно зорієнтованої освіти, теорія змістового узагальнення, теорія розвивального навчання, асоціативно-рефлекторна концепція навчання тощо. До кібернетичного фундаменту нововведень належать такі те-

орії та концепції: теорія інформації, теорія інформаційної грамоти, концепція інформатизації освіти, концепція шкільного інтелекту, концепція комп'ютеризації навчання тощо. До педагогічного фундаменту нововведень належать такі теорії та концепції: теорія цілісного навчально-виховного процесу, теорія оптимізації навчально-виховного процесу (Ю. Бабанський), теорія поетапного формування розумових дій (П. Гальперін, Н. Талізін), теорія укрупнення дидактичних одиниць засвоєння математичного матеріалу (П. Єрдієв), концепції програмованого та проблемного навчання, концепції індивідуалізації та диференціації навчання, концепція перспективно-випереджаючого навчання тощо. Педагогічна інноватика покликана відображати сутність нового міждисциплінарного наукового напрямку, що охоплює вивчення питань філософського, психологічного, психосоціального, інформаційного та педагогічного забезпечення інноваційних процесів, спрямованих на розв'язання проблем і завдань сучасного етапу розвитку освіти й особистості [4, с. 180].

Інновація зарубіжними науковцями розглядається як процес комплексного створення, розповсюдження й використання нових засобів задоволення суспільних потреб, пов'язаних з вимогами того соціального середовища, в якому нововведення здійснюється. У вітчизняних дослідженнях науковці розрізняють поняття «новація», або новий спосіб, та «інновація», нововведення. Новацію розглядають як сам засіб (новий метод, методика, технологія, програма тощо), а інновацію – як процес його освоєння. Інновації слід вважати комплексним процесом створення, розповсюдження й використання нового практичного засобу в галузі техніки, технології, педагогіки, наукових досліджень. Науковці характеризують інновації як ідеї, процеси, засоби й результати, які необхідні для якісного вдосконалення педагогічної системи. За С. Ніколаєнком, інновації спрямовано на збереження досягнень минулого й, водночас, на модернізацію системи освіти, відповідно до вимог часу, новітніх надбань науки, культури і практики [2]. Розбіжності в тлумаченні поняття «інновації» спричи-

нені неоднаковим баченням їх авторами сутнісного ядра цього терміну, а також радикальності нововведень [3, с.315]. Педагогічну інновацію розглядають як особливу організацію діяльності та мислення, які спрямовані на організацію нововведень в освітньому просторі, або як процес засвоєння, впровадження і поширення нового в освіті. Інноваційний процес в освіті – це сукупність послідовних, цілеспрямованих дій, спрямованих на її оновлення [4, с.187].

Техноматика, на думку І. Богданової [1], це специфічний напрям педагогічної інноватики, що вивчає шляхи вдосконалення, трансформації і комплексного оновлення традиційного педагогічного процесу за допомогою технологічних нововведень. Технологічні нововведення реалізуються у процесах, що визначаються як сукупність послідовних дій, спрямованих на конкретний педагогічний результат. Техноматика інтегрує в собі сукупність знань з філософії, педагогіки, психології, соціології та інформатики. Відтак, предметом техноматики як напрямку педагогічної інноватики є технологічний процес, що охоплює широке коло сучасних проблем оновлення навчання, виховання, освіти, способів і засобів її інформатизації. Провідними тенденціями техноматики є: розробка, впровадження і розповсюдження педагогічних технологій, що прискорюють процеси оновлення і модернізації сучасної системи освіти; підготовка майбутніх учителів упродовж усього періоду становлення професійної школи і педагогічної думки відбувається таким чином, щоб цей процес сприяв перманентному оновленню, усвідомленню і впровадженню нових ідей і технологій [1]. Основні концептуальні завдання техноматики такі [5]: системне вивчення інформатики щодо технологічних потреб освіти як атрибута об'єктивного світу, що має теоретичне й практичне значення для сучасного періоду його розвитку; розробка методології застосування технологій в освіті та шляхів ефективного впровадження їх; розробка шляхів, методів і засобів раціонального використання технологій у системі освіти; системний аналіз технологічних процесів та прийомів в освіті з метою

формування й узагальнення основних теоретичних положень ефективного використання їх.

Література:

Богданова І. М. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів на основі застосування інноваційних технологій: дисертація д-ра пед. наук: 13.00.04 / Інститут педагогіки АПН України. – К., 2003.

Ніколаєнко С.М. Теоретико-методологічні основи управління інноваційним розвитком системи освіти України: автореф. дис.... д-ра пед. наук: 13.00.06 / С.М. Ніколаєнко. – К., 2009. – 44 с.

Особистісний розвиток дорослих у неперервній професійній освіті [посібник] / авт. кол.: Аніщенко О.В., Баніт О.В., Василенко О.В., Волярська О.С., Дорошенко Н.І., Зінченко С.В., Сігасва Л.Є. – К.: ІПООД НАПН України, 2016. – 379 с.

Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. / З.Н. Курлянд, Р.І. Хмелюк, А.В. Семенова та ін.; За ред. З.Н. Курлянд. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2007. – 495 с.

Сучасні технології як підґрунтя оновлення професійної підготовки вчителя. https://studopedia.com.ua/1_410988_suchasni-tehnologii-yak-pidruntya-onovlennya-profesynoi-pidgotovki-vchitelya.html

HERALD PEDAGOGIKI. NAUKA I PRAKTYKA

ISSN: 2450-8160

Актуалізація навчально пізнавальної діяльності студентів в процесі навчання виконувати геометричні побудови

Верхогляд Лілія Миколаївна,

магістрантка II курсу

*Національний Педагогічний Університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ*

Ключові слова: проєктивна геометрія, інтерактивні технології навчання, ІКТ для виконання геометричних побудов.

Keywords: projective geometry, interactive learning technologies, ICT for construction of geometric structures.

Вступ. Кардинальні зміни, що відбуваються в Україні на початку ХХІ століття не минули й освіти, яка формує у здобувачів освіти нового покоління, зокрема майбутніх вчителів математики, знання, уміння та сучасне мислення, сприяє утвердженню європейських цінностей. Підготовка висококваліфікованих учителів математики потребує постійного оновлення форм організації освітнього процесу – характеру взаємодії викладачів і студентів. Пошук нових організаційних форм навчання у вищих педагогічних закладах та поєднання їх з уже відомими – завдання, що потребують детального вивчення і дослідження. У Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти зазначено, що підвищення якості педагогічної освіти, забезпечення її інтеграції у Європейський простір вищої освіти, конкурентоспроможності на ринку пра-

ці, привабливості вимагає подальшого вдосконалення організації навчального процесу на засадах гуманності, особистісно орієнтованої педагогіки, розвитку і саморозвитку студентів та передбачає, крім іншого, використання інформаційно-комунікаційних технологій та методів інтерактивного навчання.

Саме тому метою цієї статті є обґрунтування застосуванням інтерактивних технологій та ІКТ, як засобу актуалізації навчально пізнавальної діяльності майбутніх учителів математики в процесі навчання виконувати геометричні побудови, що стане можливим за допомогою таких завдань: обґрунтувати необхідність застосування інтерактивних технологій в процесі навчання студентів робити геометричні побудови; класифікувати ІКТ, які доцільно застосувати при виконанні геометричних

побудов за цільовим призначенням та дидактичною метою.

Виклад основного матеріалу. Одним з важливих розділів в математиці є геометрія (від дав.-гр. γη — Земля і μετρέω — вимірюю; землемірвання) — наука про просторові форми, відносини і їхні узагальнення. Геометрія — одна з найдавніших наук. В процесі розвитку геометрії як фундаментального розділу математики, в ній, на початку XIX століття, сформувалась проєктивна геометрія як самостійний розділ геометрії. Предметом вивчення навчальної дисципліни «Проективна геометрія та методи зображень» є проєктивні властивості фігур, тобто ті властивості, які пов'язані з взаємною належністю точок і прямих. Саме ці властивості є інваріантними відносно всіх центральних проєктувань.

Основний метод цієї дисципліни — метод центрального проєктування. Його, в свою чергу, можна розглядати як композицію проєктування і перерізу. Крім того, в розглядуваній навчальній дисципліні широко використовуються такі характерні саме для цієї дисципліни методи (відносяться до методологічних знань конкретно наукового рівня): 1) метод аксонометрії (спосіб зображення просторових фігур на площині за допомогою паралельного проєктування; різновид перспективи); 2) метод основної площини (різновид методу аксонометрії); 3) методи побудови перспективи предмета: радіальний; метод прямокутних координат; метод архітекторів; 4) метод слідів; 5) метод внутрішнього проєктування (метод допоміжних перерізів); 6) комбінований метод [2, 172].

Вивчення предмету «Проективна геометрія та методи зображень» не є легким, потребує хорошої теоретичної підготовки та виконання великої кількості побудов, тому на нашу думку викладання цього предмету потрібно урізноманітнювати інтерактивними технологіями навчання, щоб активізувати пізнавальну діяльність студентів при виконанні геометричних побудов.

Вивченням форм та методів навчання займалися багато вчених-педагогів, зокрема С. Батишев, В. Беспалько, І. Васильєв, Р. Гуревич, В. Ортинський, І. Підласий та

ін. На думку С. Батишева, форма об'єднує такі самостійні елементи навчання як зміст, методи і засоби та піднімає їх на більш високий рівень цілісного прояву [1]. Відповідно до дидактичних цілей науковцями виокремлено такі чотири групи організаційних форм: навчальні заняття (лекція, семінар, лабораторне заняття, практичне заняття, індивідуальне заняття тощо); самостійна робота (робота з підручниками, навчальними посібниками, інструкціями, настановами тощо); самостійне вивчення окремих питань, участь у роботі гуртків, експериментально-дослідницька робота тощо); контрольні заходи (іспити/заліки, модульний контроль, захист тощо); практична підготовка.

В сучасній педагогічній науці актуальності набирає інтерактивне навчання, для якого характерними є моделювання життєвих та виробничих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблеми на основі аналізу обставин та відповідної ситуації тощо. Таке навчання сприяє ефективному формуванню навичок і вмінь, створенню атмосфери співробітництва, взаємодії, дає змогу педагогу стати авторитетним наставником студентського колективу. За умови інтерактивного навчання освітній процес організовується таким чином, що практично всі студенти залучаються у процес пізнання проективної геометрії, при цьому кожний робить свій індивідуальний внесок у загальну справу. Вдале використання інтерактивних методів навчання, що урізноманітнюють традиційну лекційно-семінарсько-практичну систему навчання в університеті, підвищує результативність навчання, сприяє інтелектуальному розвитку та творчій активності студентів при виконанні геометричних побудов.

Як пропонує вчена Н. Руденко традиційні форми роботи (лекційні, семінарські, практичні, лабораторні заняття) можна збагатити інтерактивними заняттями, тобто заняттями, проведеними із застосуванням інтерактивних технологій навчання, а саме: лекції — лекція-дискусія, лекція-дебати, лекція «Ажурна пилка; практичні заняття із застосуванням інтерактивних технологій навчання та семінарські заняття [4, 18].

Лекція-дискусія. Мета такої лекції – підвищити суб'єктну пізнавальну активність студентів, сформувати особистісне ставлення до досліджуваного матеріалу, розвинути критичне мислення студентів, створити комфортні умови взаємного навчання, взаємодії, перетворити знання в переконання. Потребує підготовки не тільки викладача, а й студентів. Тема лекції має стосуватися дискусійної проблеми. З цієї метою тема лекції, план-проект (питання під час лекції можуть коригуватися) лекційних питань та короткий авторський зміст лекції відправляється викладачем студентам на корпоративну пошту або лекція відкривається в електронному курсі платформи MOODLE. Таким чином, студенти мають можливість підготуватися до лекції, вивчити необхідну літературу, зробити за необхідності заготовки геометричних побудов, проаналізувати різноплановість досліджуваної проблеми, що дасть змогу під час лекції відчувати себе рівнозначним, рівноправним суб'єктом освітнього процесу [5, 19]. Для підготовки до занять з інтерактивними технологіями доцільно застосовувати ІКТ. Комп'ютерні технології дають можливість презентувати готові рисунки під час лекцій та практичних занять, демонструвати процес зміни геометричних об'єктів, зображати геометричні фігури. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій під час навчання проєктивної геометрії та методів зображень теж відноситься до інноваційного навчання, проте, особливо ефективним буде використання ІКТ у процесі інтерактивного навчання дисципліни.

Для того, щоб більш глибоко дослідити це питання і з'ясувати ставлення інших викладачів математичних дисциплін https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLScUYziix84DM0Uc-TcwGb41M_YQm-yCRyrtLzzNOZU5jND-6zsw/viewform та студентів до інноваційного навчання було здійснено анкетування. Дослідження дало нам можливість з'ясувати форми, методи та технології навчання, які на думку викладачів є найбільш ефективними для навчання студентів математичних дисциплін, в тому числі і проєктивної геометрії та методів зображень.

Анкетування студентів проводилося в мережі Internet https://docs.google.com/forms/d/1ZhS8C5fEk6K7B5C1tXM_hYXd_b_-ayGwmuFPF2UBO4Cse/edit#responses з метою з'ясування форм навчання, які найбільше подобаються студентам.

В анкетуванні брали участь викладачі (10 осіб) та студенти (21 особа) педагогічних університетів. На основі результатів анкетування та бесід із викладачами математичних дисциплін педагогічних ЗВО, було з'ясовано, що викладачі в недостатній мірі застосовують форми інноваційного навчання, а студенти мають бажання урізноманітнювати форми навчання.

Як зазначають науковці Т. Махомета та І. Тягай, якщо розглянути можливості впровадження елементів інтерактивного навчання для актуалізації опорних знань, то ефективним під час навчання проєктивної геометрії та методів зображень є використання технології «Закінчи думку», «Незакінчені речення», «Ланцюжок взаємоперевірки» та інші. Також ці технології ефективно використовувати на лекційних заняттях. Наприклад, можна задати студентам завдання самостійно опрацювати лекційний матеріал за допомогою платформи MOODLE, а вже на лекційному занятті опрацювати із студентами найскладніші моменти. Для того, щоб оцінити рівень розуміння студентами опрацьованого матеріалу варто здійснити експрес-оцінювання за допомогою програми тестування, наприклад PLICKERS [3, 40- 43]. Ефективним є використання ігор та роботи в мікрогрупах у навчальному процесі, що сприятиме розвитку уяви та навичок критичного мислення, застосуванню на практиці вмінь розв'язувати проблеми.

Пропонуємо класифікацію ІКТ для виконання геометричних побудов за цільовим призначенням та дидактичною метою (табл.1).

Отже, в статті розглянуто як традиційні форми роботи (лекційні, семінарські, практичні, лабораторні заняття) можна збагатити інтерактивними заняттями, тобто заняттями, проведеними із застосуванням інтерактивних технологій навчання, а саме: лекції – лекція-диску-

Таблиця 1

Класифікація ІКТ для виконання геометричних побудов за цільовим призначенням та дидактичною метою

Види класифікації	Ресурс	Цільове призначення	Дидактична мета
Електронні презентації	Power Point, Prezi, Документи Google, SlideRocket, SlideDog, ProShow Producer	Забезпечують швидке і своєчасне подання в необхідній послідовності наочних образів Створюють у студентів адекватні уявлення про геометричні об'єкти та їх властивості Підвищують ефективність сприйняття та обробки інформації	Відтворити матеріал попередніх тем Проілюструвати виконання рисунків до теорем Покрокове виконання побудови тощо, враховуючи Для актуалізації опорних знань, під час пояснення нового матеріалу В процесі розв'язування задач, З метою контролю навчальних досягнень студентів, Для демонстрації зразків виконання того чи іншого завдання тощо.
Комп'ютерні навчальні програми	MyTest, Google форми, PRO-PROFS, Kahoot!, Айрен, Plickers	Електронні підручники, тренажери, тестові системи, за допомогою яких можна здійснювати навчання	Перевірку, самоперевірка та своєчасна корекція знань, Підвищення ролі самонавчання студентів Активізація навчально-пізнавальної діяльності
Електронний навчально-методичний комплекс	Moodle GoogleClassroom	Містить навчальну та робочу програми, тексти лекцій, методичні рекомендації до практичних занять, індивідуальні завдання до кожної теми, модульні контрольні роботи, підсумковий контроль у вигляді тестів, глосарій, список рекомендованої літератури	Перевірка, самоперевірка та своєчасна корекція знань Підвищення ролі самонавчання студентів
Педагогічні прикладні програмні засоби	GRAN, KOMPAS 3D, Derive, EUREKA, Maple, MathCad, Mathematika	Сприяє розвитку просторової уяви та полегшує виконання побудов під час розв'язування задач	Збільшувати рисунок необхідно, що дозволяє проводити прямі точно через потрібну точку Знайти перетин непаралельних прямих Будувати прямі, паралельні до заданої Вводити допоміжні лінії та точки, які в кінці побудови можна видалити без спотворення виконаної побудови тощо

сія, лекція-дебати, лекція «Ажурна пилка»; практичні заняття із застосуванням інтерактивних технологій навчання та семінарські заняття. Класифіковано ІКТ для виконання геометричних побудов за

цільовим призначенням та дидактичною метою. Всі ці інновації дають змогу активізувати пізнавальну активність студентів в процесі навчання геометричних побудов.

Використані джерела

- Батышев С. Я. Профессиональная педагогика: [учебн. для студ., обуч. по пед. спец. и направлениям; под ред. С.Я. Батышева, А.М. Новикова]. – [изд. 3-е, перераб.]. – М.: Из-во ЭГВЕС, 2009. – 456 с.
- Кугай Н. Методологічні знання майбутнього вчителя математики : монографія / Н. В. Кугай. – Харків: ФОП Панов А. М., 2017. – 336 с.
- Махомета Т., Тягай І. Інноваційне навчання проективної геометрії та методів зображень майбутніх учителів математики / Проблеми підготовки сучасного вчителя – № 18. – 2018. С.114-123.
- Руденко Н. М. Підготовка майбутніх учителів початкової школи в умовах коледжу до застосування інтерактивних технологій на уроках математики: автореферат дис. ... к. п. н. [спец]: 13.00.04 – теор. і мет. Проф. освіти / Руденко Ніна Миколаївна; Київський університет імені Бориса Грінченка, 2016 – с. 28.

HERALD PEDAGOGIKI. NAUKA I PRAKTYKA

ISSN: 2450-8160

Електронний підручник як елемент електронного освітнього ресурсу

Сапогов М.В.

*здобувач кафедри педагогіки і професійної освіти,
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського*

Ключові слова: електронний підручник; смарт-освіта; електронне навчання; освітні ресурси; розумна освіта.

У світі спостерігається тенденція до більш широкого використання комп'ютерних технологій для навчання та розвитку, тому варто приділяти увагу створенню інтегрованого розвивального предметного середовища, де е-підручник (е-посібник) найбільш природно поєднуються з іншими дидактичними засобами й методами [2].

Особливості використання інформаційно-комп'ютерних технологій, створення та використання електронних засобів навчання висвітлювались у працях А. Башмакова, В. Вембер, М. Жалдака, Б. Гершунського, Л. Гризун, Р. Гуревича, М. Кадемії, Л. Зайнутдінової, М. Львова, В. Мадзігона, Ю. Машбиця, Н. Морзе, Є. Полат, Ю. Рамського, В. Редька та ін. Результати [5] впровадження електронних підручників (ЕП) в навчальний процес показують, що потрібно вивчати і поширювати досвід їх використання та проводити роботу зі створення електронних навчальних підручників.

Досліджуючи питання інноваційних технологій в освіті, А. Тулегенова вказує на використання електронного підручника як базового елемента ЕОР (електронного освітнього ресурсу) та називає його ознаки: електронні підручники – елемент ЕОР (електронного освітнього ресурсу) є доповненням, а не альтернативою до традиційних форм навчання, і вони не замінюють роботу учнівської молоді з книгами, конспектами, збірниками завдань і вправ; кожен друкований підручник (на паперовому носії) розрахований на певний вихідний рівень підготовки учнів і передбачає кінцевий рівень навчання. Із багатьох загальноосвітніх предметів існують підручники: звичайні (базові), підвищеної складності, факультативні тощо. Електронний підручник – елемент ЕОР (електронного освітнього ресурсу) з конкретного навчального предмета може містити матеріал декількох рівнів складності. При цьому

всі вони будуть розміщені в одному інформаційному масиві, містити ілюстрації та анімацію до тексту, багатоваріантні завдання для перевірки знань в інтерактивному режимі для кожного рівня; наочність в електронному підручнику ЕОР (електронного освітнього ресурсу) значно вища, ніж у друкованому. Вона забезпечується використанням при створенні електронних підручників мультимедійних технологій: анімації, звукового супроводу, гіперпосилань, відеосюжетів тощо. Окрім того, елементи управління ЕОР (електронного освітнього ресурсу) дають змогу безпосередньо впливати на процесуальні аспекти засвоєння матеріалу, визначати темп тощо; електронний підручник забезпечує багатоваріантність, багаторівневість і різноманітність перевірочних завдань, тестів. Електронний підручник дає змогу всі завдання і тести давати в інтерактивному й навчальному режимі. При неправильній відповіді можна давати правильну, з роз'ясненнями та коментарями; електронний підручник є мобільним – при його створенні й розповсюдженні не потрібні стадії друкарської роботи. Електронні підручники за своєю структурою є відкритими системами. Їх можна доповнювати, коригувати, модифікувати в процесі експлуатації; доступність електронних підручників набагато вища, ніж друкованих. Питання тиражування фактично відпадають (необхідно враховувати тільки авторське право), їх можна пересилати мережею [4].

За визначенням Л. Зайнутдінової, «електронний підручник – це навчальна програма комплексного призначення, що забезпечує безперервність і повноту дидактичного процесу навчання, надає теоретичний матеріал, забезпечує тренувальну навчальну діяльність і контроль рівня знань, а також інформаційно-пошукову функцію, математичне і імітаційне моделювання з комп'ютерною візуалізацією і сервісні функції за умови інтерактивного зворотного зв'язку» [1]. Розроблення сучасних електронних підручників має ґрунтуватися на таких принципах: відображення інформації з використанням різних даних: тексту, графіки, аудіо, відео, анімації (мультиплікації); забезпечення можливостей пошуку і

вибору довідкової інформації; об'єктивність та різнобічність системи контролю знань; можливість інтерактивного зв'язку за допомогою мережових технологій [3].

Електронний підручник побудований за багаторівневим принципом і передбачає розгляд навчального матеріалу за рівнями, тобто використовується диференційований підхід, відкривається можливість кожному з студентів навчатись за обраним рівнем. Гіпертекстовий електронний підручник має ієрархічну структуру, яку можна представити у вигляді «дерева». Електронний підручник забезпечує можливість зворотного зв'язку зі студентом. Цей зв'язок досягається завдяки інтерактивному характеру взаємодії студента із середовищем комп'ютерного підручника і наявності автоматичної системи діагностики знань. Для студента це створює умови для ефективного самонавчання, самоконтролю, сприяє підвищенню його пізнавальної активності та мотивації [5]. Учені вважають, що кожен е-посібник (е-підручник), незалежно від його змістового наповнення й типології, має відповідати певним вимогам: оптимальному забезпеченню взаємодії оператора з комп'ютером; досягненню мети й завдань навчання; адаптації до індивідуальних особливостей суб'єктів навчання; проблемній подачі матеріалу завдань; спрямованості на інтенсивне керування процесом пізнання.

Крім того, при застосуванні е-посібників необхідно враховувати такі чинники [2]: ступінь відповідності інформаційного й технологічного забезпечення посібника навчальній програмі з певного предмета; позитивність впливу мотиваційних орієнтацій на формування в дітей знань і вмінь більш високого рівня; варіативність індивідуалізованих та диференційованих навчальних завдань; інтенсивність використання інноваційних методів навчання.

Література:

- Зайнутдінова Л. Х. Создание и применение электронных учебников (на примере общетехнических дисциплин) / Л. Х. Зайнутдінова. – Астрахань : ЦНТЭП, 1999. – 364 с.
- Іванова С. М. Вплив комп'ютерних ігор на формування елементів логічного мислення у

дітей старшого дошкільного віку [Електронний ресурс] / С. М. Іванова. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/ITZN/em2/content/07_ismaps.html. – Назва з екрана;

Психологія та педагогіка. Основи педагогіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://subject.com.ua/psychology/psyho_pedagog/89.html. – Назва з екрана.

Тулегенова А. М. Электронные учебники в обучении ИЯ / А.М. Тулегенова / Евразийский национальный университет им. Л. Н. Гумилева. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sworld.com.ua/simpoz3/54.pdf>

Єсіна О. Г., Лінгур Л. М. Електронний підручник як засіб підвищення якості освіти. URL: [dspace.oneu.edu.ua › jsui › bitstream](http://dspace.oneu.edu.ua/bitstream) › Електро...

HERALD PEDAGOGIKI. NAUKA I PRAKTYKA

ISSN: 2450-8160

Міжфахові та ключові компетенції при професійній підготовці економістів у вищих навчальних закладах німецькомовних країн

Бичок А. В.

*Доцент кафедри іноземних мов та інформаційно-комунікаційних технологій,
кандидат педагогічних наук
Тернопільський національний економічний університет*

Ключові слова: підготовка, економіст, компетенція, групова компетенція, медійна компетенція, самоосвітні компетенції, особистість, суспільство.

Підготовка економіста у вищих навчальних закладах німецькомовних країн передбачає не лише фахову підготовку, а й загальноосвітню підготовку майбутнього фахівця. Це зумовлене тим, що економіст не лише працює у суспільстві, але й живе в ньому. Менеджер повинен володіти цілим комплексом умінь та навичок для професійної діяльності. Важливе місце займають уміння:

- статистичні дані та графіки – інтерпретувати;
- суттєве від несуттєвого – відокремлювати;
- визначати головні пункти;
- «встановлювати» багатозначності та нечіткості у висловлюваннях;
- виокремлювати зміст головного;
- порівнювати та впорядковувати сутність головного;

- визначати суперечливості у тематичному матеріалі;
- узагальнювати та підсумовувати отримані дані.

Менеджер-економіст у професійній діяльності постійно використовує критичне мислення, яке допомагає йому визначити головне у: виокремленні цільових конфліктів; визначити почерговість висловлювань; правильно встановлювати факти, обґрунтування та нормативні висловлювання; мати сформовану критичну думку.

Критичне мислення тісно пов'язане з креативним мисленням, яке ґрунтується на умінні розвивати власні ідеї, розвивати гіпотези, створювати передумови, формувати та розвивати моделі професійної діяльності. З метою втілення майбутніх проєктів в життя економіст перевіряє гіпотези, групує факти, ідеї та альтернативи; аналізує

зроблене і робить відповідні висновки; критично переосмислює власне ставлення та висловлювання до існуючої проблеми. Все, вищезазначене нами, акумулює знання, вміння та навички фахівця, допомагаючи йому прийняти правильне рішення.

Важливою складовою у цьому процесі є міжфахові компетенції [1], які визначають загально-освітні цілі. Maag Merki (Маг Меркі) встановив три форми міжфахових компетенцій, що є домінантами у підготовці фахівця:

- 1) особисті компетенції: це уміння оцінювати власні сильні та слабкі сторони, сприймати власне відчуття та вміти оперувати отриманим досвідом;
- 2) міжособові компетенції: це уміння співпрацювати з іншими, здійснювати конструктивну критику і вміти комунікувати;
- 3) суспільні компетенції: це уміння приймати на себе готовність та відповідальність за суспільство, спільноту людей, бути зацікавленим у проблемах, які виникають, та знаходити їх рішення.

Учені Diesner, Isler, Nüesch (Діснер, Іслер, Нюеш) пропонують таку класифікацію міжфахових компетенцій [2]:

1) самоосвітні компетенції:

а) компетенції для позитивного встановлення навчальної ситуації:

– вміти себе мотивувати; – правильно розподіляти час; – концентруватися на певній проблемі; – вміти подолати страх і стрес;

б) компетенції для активного опрацювання здобутих знань:

– виокремлювати головне; – акумулювати та групувати отриману інформацію;

в) компетенції для готовності та правильного розподілу знань:

– створення та опублікування набутих досягнень у наукову роботу;

– подання презентацій, виконання моделей та представлення наукових результатів;

2) групові (командні) компетенції:

а) планування заходів діяльності команди;

б) поведінка, ставлення один до одного під час командної роботи;

в) рефлексії щодо змістових та процесуальних рівнів у командній роботі;

г) рефлексії щодо змістових та процесуальних рівнів після командної роботи;

3) медійні компетенції:

а) медійно-технічні компетенції;

б) ситуативно-правомірне використання засобів масової інформації;

в) компетенції в поєднанні з використанням отриманої інформації;

г) комунікативні компетенції.

Нині особливого значення набувають персональні, соціальні й методичні компетенції. Таким чином, до персональних компетенцій належать уміння розслабитися, самостійність, власна ідентичність. До соціальних компетенцій належать здатність змінюватися, уникати конфліктів, різноманітність оточення. Методичні компетенції – мовні уміння та навички, уміння використовувати інформацію, вирішувати проблемні завдання різної складності. Як ми зазначали вище, існують фахові компетенції, які складаються з трьох складових: 1) складова є співзвучна з терміном «технік праці»; 2) фахові знання і можливості, які використовуються в окремих фахових спеціальностях; 3) фахові знання і можливості, які використовуються не лише в окремих, а й у багатьох предметах, які вивчаються (перевага надається інтегрованим предметам). Отже, поєднання міжфахових та ключових компетенцій дає високі результати при професійній підготовці економістів у вищих навчальних закладах німецькомовних країн.

Література

- Maag Merki. *Geschichte der Wirtschaftspädagogik*. Leipzig 1922. – 230 S.
 Diesner, Isler, Nüesch. *F verschiedene Arten von Kompetenzen*. Frankfurt am Main. – 1936. – 185 S.

HERALD PEDAGOGIKI. NAUKA I PRAKTYKA

ISSN: 2450-8160

Підготовка студентів до майбутньої виконавської і педагогічної діяльності в процесі ансамблевої гри

Підварко Т.О.

старший викладач кафедри інструментального виконавства та музичного мистецтва естради Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

Ключові слова: вчитель музичного мистецтва, інструментальний ансамбль, музикування, ансамблева взаємодія, самореалізація.

Keywords: teacher of musical art, instrumental ensemble, playing music, ensemble cooperation, self-realization.

У контексті реформування освіти в Україні найбільш значущою функцією навчання майбутніх фахівців сьогодні визнається не тільки передача значного обсягу знань, який має виражену соціальну і особистісну значущість, а й розвиток здатності випускників закладів вищих освіти до самореалізації і успішної соціалізації на сучасному ринку праці.

Підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва з виконавських дисциплін спрямована на досягнення кінцевої мети – сформованості музично-педагогічної майстерності, яка передбачає наявність у випускника широкого культурного кругозору, ґрунтовної психолого-педагогічної підготовки, значного об'єму музично-теоретичних знань, вмінь та навичок у виконавській та методичній галузях, розвинених загальних, педагогічних та музичних здібностей.

Проблеми інструментально-виконавської підготовки висвітлюються в наукових

дослідженнях О. Горбенко, Л. Гусейнової, Н. Мозгальової, Н. Згурської, А. Козир, В. Крицького, Е. Курішева, М. Михаськової, Т. Пляченко, Г. Саїк, О. Щербініної, Т. Юник.

Гра на музичному інструменті є невід'ємною і дуже важливою складовою фахової, а саме музично-виконавської підготовки студентів. Тому необхідність розвитку й удосконалення почуття ансамблю, як важливої професійної педагогічної якості майбутнього вчителя музичного мистецтва зумовлює спрямування роботи на заняттях з дисципліни «Інструментальний ансамбль» на розвиток особистісних якостей і професійних здібностей студентів та формування в них професійних вмінь і навичок, результатом якого є сформованість ансамблевої компетентності та музично-педагогічної майстерності майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Процес професійного розвитку майбутнього педагога-музиканта здійснюється під

час індивідуального заняття, де створюються сприятливі передумови для його професійного розвитку. Ансамблеве музикування з давніх часів відоме не тільки як різновид виконавської діяльності, але і як вид та форма навчання музиці. Поняття «музикування» в сучасній науці має декілька значень: домашнє, концертне, творче та репродуктивне. Музикування в навчальних умовах розуміється як комплексна музична діяльність, яка пов'язує різні ланки музичної роботи, та як спосіб музичного спілкування, в процесі якого учасники ансамблю вдосконалюють свої знання і формують свої здібності [1, с. 40-46].

Освітньо-професійна програма підготовки студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності «Музичне мистецтво» включає в себе вивчення дисципліни «Інструментальний ансамбль».

Успішність занять з інструментального ансамблю безпосередньо залежить від творчої активності кожного з його учасників. Очікуваний кінцевий результат, що стоїть перед ними, це створення вираженої, обміркованої інтерпретації художнього образу твору та яскраве переконливе його відтворення.

Тому ансамблева гра має важливе розвиваюче значення усього комплексу здібностей студента, а саме: музичного слуху, пам'яті, ритмічного почуття, рухово-моторних навичок, воно сприяє розширенню музичного кругозору, виховує і формує художній смак, розуміння стилю, форми музичного твору [4, с. 16-18].

Ансамблева гра має широкі можливості щодо розвитку тембро-динамічного слуху завдяки збагаченню фактури, оскільки в ансамблевому репертуарі значне місце займають перекладення. Спільно з педагогом студенти здійснюють пошук різних тембрових фарб, застосовуючи різні динамічні нюанси, штрихові ефекти, намагаючись передати тембральну специфіку на музичних інструментах.

Гра в ансамблі дозволяє успішно здійснювати роботу з розвитку ритмічного почуття. Формування почуття ритму – найважливіше завдання музичної педагогіки, ритм в музиці, це емоційно-виразна, образно-поетична, художньо-сміслова катего-

рія. Почуття ритму утворюється з темпу, акценту, співвідношення тривалості в часі, тобто, це категорія не лише кількісна, а й якісна й все це поєднується в музично-ритмічну здатність.

Пам'ять у студентів що займаються ансамблевою грою формується більш інтенсивно. Ансамблеве виконання напам'ять сприяє не механічному запам'ятовуванню, а відкриває шляхи для розвитку аналітичної, логічної, раціональної пам'яті (з опорою на фактичний аналіз). Перш ніж перейти до заучування ансамблевих музичних творів напам'ять студенти повинні зрозуміти музичну форму в цілому, усвідомити її як деяку структурну єдність, потім переходити до диференційованого засвоєння її складників, до роботи над фразуванням, динамічним планом, штрихами.

Гарне виконання музичних творів та їх самореалізація в ансамблевому музикуванні визначається за такими ознаки: узгодження інтонаційного, темпоритмічного, штрихового і динамічного аспектів виконання, ґрунтованих на принципі наявності почуття ансамблю. В той же час потрібна і психологічна підготовка до ансамблевого виконання (разом з іншими важливими моментами професійної підготовки), що впливає на вище перелічені ознаки ансамблевого музикування. Комфортний моральний клімат так само сприяє успішній роботі в ансамблі і самореалізації його учасників [3].

Тож, почуття ансамблю є важливою професійно-педагогічною якістю вчителя музичного мистецтва і передбачає здатність в процесі спільного виконання оцінювати гру партнерів на образно-емоційному, метроритмічному та динамічному рівнях та співвідносити з нею свою гру. Під час формування почуття ансамблю слід керуватися такими принципами:

- систематичність спільних занять ансамблевим музикуванням;
- поступове ускладнення навчального матеріалу (надмірне захоплення складним репертуаром відволікає студентів від вирішення ансамблевих завдань);
- урахування типологічних рис відчуття суб'єктивного часу, властивого кожному типу темпераменту людини.

На заняттях зі студентами доцільно використовувати такі методи формування почуття ансамблю:

- обов'язкове ознайомлення з партіями партнерів;
- вербалізація образно-емоційного змісту музичного твору;
- навчання невербальним методам спілкування та використанню ауфтакту;
- узгодження індивідуального відчуття суб'єктивного часу між партнерами шляхом психофізіологічного тренування;
- рольова гра, побудована на моделюванні ансамблевої взаємодії відповідно до класифікації типів поведінки студентів в процесі ансамблевої гри (сім основних моделей стилю комунікативної поведінки: «соліст», «методист», «невротик», «конформіст», «маестро», «оптиміст», «дипломат»). В основі «зміни ролей» дублювання кожним учасником гри ролі партнера, але не на засаді регламентованої поведінки, а перш за все імпровізаційно.

На думку Ж. Карташової, до методів музичного навчання в ансамблевому класі слід віднести:

- метод пізнання від загального до конкретного;
- метод вибіркового вивчення ансамблевого твору;
- метод зміни темпових та динамічних характеристик;
- метод багаторазового повторення;
- метод аналітичного сприймання реального звучання;

– метод стимулювання й мотивації (заохочення, інтерес до навчання);

– метод перевірки та виявлення знань, умінь й навичок [2, 90-94]

Отже, гра в ансамблі – це одна з форм професійного виховання студента-музиканта на основі індивідуально-групового методу навчання, де індивідуальне творче відтворення окремої партії поєднується в єдине ціле. Важливим є те, що студенти слухають один одного, оцінюють, допомагають виявити помилки в інтонуванні і головне, що атмосфера під час заняття з дисципліни «Інструментальний ансамбль» створює сприятливі умови для формування виконавської майстерності майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Література

- Біла Н. Л. Ансамблеве музикування: до сутності поняття // Н. Л. Біла, Н. О. Штурман // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. – 2014. - №2 С.40-46
- Карташова Ж. Формування виконавської майстерності майбутнього вчителя музичного мистецтва в ансамблевому класі / Ж. Карташова // Педагогічна освіта: теорія і практика. Випуск 26 (1–2019). Частина 2. С.90-94
- Мамбетов С. Я. Особливості творчої самореалізації підлітків в процесі ансамблевого музикування URL file:///C:/Users/Home/Downloads/tsm_2013_4_22.pdf (дата звернення: 24.11.2019).
- Ракишева М. Б., Муксинова Э. С. Роль фортепианного ансамбля в класі обов'язкового фортепіано // Молодой ученый. – 2015. – №22.3. – С. 16-18. – URL <https://moluch.ru/archive/102/23549/> (дата звернення: 15.11.2019).

HERALD PEDAGOGIKI. NAUKA I PRAKTYKA

ISSN: 2450-8160

Методика проведення вебінарів у системі підвищення кваліфікації педагогів

Сілаєва І.Є.

*кандидатка технічних наук, старший науковий співробітник,
доцентка, завідувачка кафедри методики професійної
освіти та соціально-гуманітарних дисциплін
Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти*

Анотація. Розглянуто теоретичні та організаційно-методичні засади організації освітнього процесу із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій при підвищенні кваліфікації педагогів. Реалізація сучасних освітніх технологій є ефективною при проведенні вебінарів різних видів. Інтерактивна освітня мережа стає перспективним напрямком розвитку нового інформаційного освітнього середовища, спрямованого на формування інтелектуальної й творчої діяльності здобувачів освіти.

Ключові слова: відкрите освітнє середовище, навчання дорослих, компетентність, інтерактивна освітня мережа, вебінари.

Methods of holding webinars in the refresher training system for educators

Annotation. The theoretical, organizational and methodological foundations of educational process organization with the use of information and communication technologies in the training of educators are being considered. Implementation of modern educational technologies is effective in conducting webinars of various types. An interactive educational network is becoming a promising direction for the development of a new information educational environment aimed at forming intellectual and creative activity of students.

Keywords: open educational environment, adult training, competency, interactive educational network, webinars.

Актуальність проблеми. Вимоги до професійно-педагогічної компетентності педагогів обумовлюють необхідність вдосконалення моделей підвищення кваліфікації, які базуватимуться на особистісно-орієнтованому підході до організації освітнього процесу, системному баченні професій-

них проблем, задоволенні потреб слухачів відповідно до фахової спеціалізації, орієнтації на сучасний педагогічний досвід та освітні інновації. В основі технології навчання дорослих лежать андрагогічні принципи, згідно яких особам, що навчаються, належить ведуча роль, обумовлена їх праг-

ненням до самореалізації, самостійності, самоврядування. На відміну від педагогічної моделі технології навчання, де домінуюче положення займає викладач, який визначає усі компоненти освітнього процесу, андрагогічна модель технології навчання передбачає спільну діяльність учасників на усіх етапах: при проектуванні, реалізації, корекції освітнього процесу, оцінюванні якості знань та умінь. Навчання в системі підвищення кваліфікації виконує ще одну важливу функцію: руйнує сформовані стереотипи мислення та стиль професійної діяльності, які не відповідають сучасній освітній парадигмі.

Впровадження інформаційних технологій у процес навчання дорослих розширює можливості накопичення й переробки інформації, розвиває сучасні форми комунікації. «Віртуальна аудиторія» інтерактивної мережі вміщує широке коло слухачів, які у режимі реального часу слухають лекції, бачать презентації, ставлять запитання, висловлюють свою думку. Таким чином, реалізуються принципи інтерактивності й доступності, можливості організації живого діалогу, які спрямовані на обмін інформацією, сприйняття й розуміння змісту занять. Можливості відкритого інформаційного простору дозволяють організувати спільну творчу діяльність, обмін цікавим досвідом та підвищують рівень комунікативної культури педагогічних працівників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій У теперішній час термін «вебінар» трактується як освітня інформаційно-комунікаційна технологія, організована в Інтернеті за допомогою спеціального програмного забезпечення. Зокрема, В. О. Царенко [9] розглядає вебінар як інформаційно-комунікаційну технологію навчання, яка передбачає проведення інтерактивних дистанційних занять у синхронному віртуальному класі, що надає функціонал для спільного навчання здобувачів освіти. В. В. Осадчий [5] розуміє під вебінаром віртуальний семінар, що організований за допомогою інтернет-технологій. Д. Ю. Дінчис [9] розглядає вебінар як новий формат навчання, який передбачає проведення занять у режимі реального часу на основі сучасних технологій зв'язку, що забезпечують

передачу аудіовізуальної інформації. Н. В. Морзе та О. В. Ігнатенко [4] трактують вебінар як технологію, що дає можливість повною мірою відтворити умови спільної форми організації навчання, а саме семінарських занять, лекцій тощо. При цьому учасники вебінару можуть фізично знаходитися в різних місцях, а їх взаємодія забезпечується завдяки активному застосуванню засобів аудіо- та відеообміну даними і спільної роботи з різнорідними об'єктами.

Сучасне інформаційне освітнє середовище включає інтерактивну мультимедійну мережу та є сукупністю суб'єктів (викладач, студенти, слухачі) і об'єктів (зміст, засоби навчання й навчальних комунікацій, насамперед, на базі інформаційно-комунікаційних технологій) освітнього процесу, що забезпечують ефективну реалізацію сучасних освітніх технологій, орієнтованих на підвищення якості освітніх результатів і виступаючих як засіб побудови індивідуально-орієнтованої педагогічної системи [2].

Наведені визначення свідчать, що під вебінаром розуміють технологію і форму навчання, яка дає змогу організувати освітній процес за умови інтерактивного спілкування учасників через мережу Інтернет. Суттєвими ознаками цієї технології є наявність технічних і програмних засобів, за допомогою яких забезпечується проведення навчальних занять у режимі реального часу. Ця форма дозволяє практично без обмежень розширити навчальну аудиторію лектора, «знімаючи» всі географічні та адміністративні кордони.

Вебінару властива головна ознака – інтерактивність. Інтерактивна освітня мережа стає найважливішим компонентом, перспективним напрямком розвитку нового інформаційного освітнього середовища, спрямованого на формування інтелектуальної й творчої діяльності здобувачів освіти, умов для їх самореалізації.

Мета статті полягає у розкритті теоретичних засад організації вебінарів різних видів, представленні досвіду кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін (МПО та СГД) Білоцерківського інституту неперервної

професійної освіти (БІНПО) щодо проведення таких заходів.

Виклад основного матеріалу. Інформаційне суспільство характеризується можливостями, що не тільки й не стільки розширюють можливості накопичення й переробки інформації, скільки новими формами комунікації. Для сучасної вищої школи дуже важливий розвиток змісту освітнього інформаційного середовища, яке складається із сукупності компонентів і умов, важливих для здійснення діяльності, характерної для людини, що навчається.

Застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі дозволяють [6]:

- забезпечити простоту в спілкуванні й співробітництві усіх учасників, створенні соціальних співтовариств з колективного спілкування й обміну знаннями;
- впроваджувати індивідуально-орієнтовані технології навчання;
- налагоджувати комунікативну взаємодію між суб'єктами навчальної діяльності.

Активізація комунікативної спрямованості освітнього середовища повинна бути заснована на принципах особистісного, дієвого культурологічного та системного підходах.

Вебінар як одна з форм організації дистанційного навчання отримала свою популярність через ряд переваг [1]:

- незначні матеріальні витрати, що особливо актуально для проведення конференцій, семінарів, круглих столів, які організуються навчальним закладом;
- економія часу, оскільки можливість організувати навчання на відстані не передбачає приїзд чи прихід учасників на захід;
- охоплення аудиторії та доступність: у залежності від платформи та технічних можливостей вебінар можна проводити для необмеженої кількості учасників з різних областей України та світу;
- інтерактивна взаємодія учасників: як і на звичайному семінарі, учасники мають змогу спілкуватись з ведучим та іншими слухачами засобами чату (найчастіше), або за допомогою відеозв'язку, коли адміністратор надає слухачам права модератора.

Вебінар – це технологія, яка сумісна з багатьма організаційними формами та ме-

тодами навчання. Основні дидактичні цілі вебінару в освітньому процесі підвищення кваліфікації можна визначити таким чином:

- систематизація, поглиблення і закріплення знань, отриманих на лекціях та за результатами самостійної роботи із сучасними літературними джерелами та ресурсами мережі Інтернет;
- розвиток інформаційної та професійно-педагогічної компетентності здобувачів освіти;
- придбання соціального досвіду публічних виступів і обговорень;
- обмін педагогічним досвідом та розвиток умінь оцінювати ефективність сучасних освітніх практик та навчально-практичної діяльності закладів професійної освіти.

Досвід застосування вебінарів дозволив визначити найбільш ефективні моделі їх проведення [1, 2, 3, 7].

Однією із найбільш часто використовуваної моделі є інтерактивна лекція. Учасники віртуальної розподіленої аудиторії можуть ставити запитання, висловлювати свої думки у чаті у текстовому режимі, а також користуючись зворотнім відео- й аудіо-зв'язком.

Сучасним запитам освіти відповідає модель «круглого столу». Центром тут стають декілька «точок підключення» – учасникам дистанційного заходу презентують свої позиції, концепції, точки зору представники різних освітніх закладів. Слухачам презентують різні точки зору, різні аспекти бачення загальної проблеми. Матеріали «круглого столу» являють собою якийсь зріз, загальну картину стану розв'язку проблеми в певній області. Участь у роботі дистанційного «круглого столу» стає свого роду компонентом процесу неперервної освіти і самоосвіти за актуальними проблемами професійної діяльності, яка стає й обов'язковою вимогою до сучасного фахівця й особистісною потребою професіонала XXI століття, який прагне бути в курсі інноваційних розробок та проявляє особистий інтерес до досвіду колег.

У процесі організації вебінарів актуальною та затребуваною є модель «майстер-

клас» (презентація інноваційного досвіду). Представлення реального інноваційного досвіду авторами розробки дозволяє учасникам безпосередньо під час он-лайн спілкування поставити запитання, уточнити параметри, умови реалізації педагогічної новачки, виявити проблеми й завдання, які вирішуються у процесі вебінару.

Актуальність набуває така модель вебінару як «відеотренінг». Цей напрямок онлайн-зустрічей є все більш популярним, оскільки під час відеотренінгу можна почерпнути масу нової та корисної інформації, поспілкуватися з цікавими людьми.

Безпосередній обмін досвідом здійснюють учасники на он-лайн конференціях. Тематика спілкування може бути самою різною. Усе залежить від цільової аудиторії та проблем, які цікавлять співрозмовників.

Вебінари «віртуальні презентації» призначені для проведення презентаційних заходів, на яких учасники мають можливості ознайомлення із цікавими розробками та досвідом застосування певних освітніх інновацій.

Вебінари із використанням методу «мозкового штурму» передбачають творчу розумову діяльність слухачів по рішення актуальної професійної проблеми в умовах невизначеності та сприяють формуванню умінь відходити від звичних поглядів і стереотипів, знаходити шляхи впровадження інноваційних підходів до вирішення професійно важливих питань. Викладачем заздалегідь формулюється проблема, група слухачів поділяєть на «генераторів ідей» та «експертів». Такий вебінар потребує ретельної підготовки як у методичному так і у технічному аспектах.

Вебінар «дискусійна панель організується з метою колективного обговорення актуальних питань діяльності педагогічних працівників від встановлення шляхів їх рішення. При цьому формуються уміння вести полеміку, захищати власні погляди і переконання. Методика проведення даного заходу повинна передбачати попереднє ознайомлення із питаннями для обговорення та відповідним інформаційним ресурсом.

Досвід кафедри МПО та СГД БІНПО свідчить про високу ефективність таких видів заходів як професійно-спрямовані науко-

во-практичні Інтернет – конференції, які організовуються з урахуванням потреб педагогів професійної школи щодо ознайомлення з інноваційним методичним досвідом та особливостями застосування новітніх виробничих технологій при підготовці кваліфікованих робітників та передбачають обговорення актуальних і важливих проблем як у теоретичному, так і практичному плані. Науково-практична Інтернет-конференція – це одна з форм методичної роботи у курсовий та міжкурсовий періоди підвищення кваліфікації педагогів професійної школи, що забезпечує неперервний розвиток їх науково-методичної компетентності [7].

Матеріали регіональних, всеукраїнських та міжнародних науково-практичних Інтернет-конференцій професійної спрямованості розміщено на сайті кафедри <http://methodica.inf.ua>. Досвід роботи свідчить про те, що даний ресурс є ефективним для застосування при проведенні аудиторних занять, а також у ході самостійної роботи слухачів. Посилання на електронний ресурс кафедри включені у електронні навчальні комплекси, що розроблені співробітниками кафедри для усіх категорій слухачів.

Висновки. В умовах створення відкритого інтелектуального інформаційного середовища, актуальною є проблема комбінації класичних дидактичних технологій із інформаційними технологіями навчання. Визначення виду вебінару та методики його проведення є важливим чинником, який сприяє успішному проведенню заходу. Вебінар, як вид заняття, містить великий потенціал підвищення ефективності освітнього процесу за умови методично обгрунтованої технології проведення. У процесі підвищення кваліфікації педагогічних працівників проведення вебінарів сприяє розвитку інформаційної та науково-методичної компетентностей.

Література

Биков В. Ю. Відкрите навчальне середовище та сучасні мережні інструменти систем відкритої освіти // Інформаційні технології і засоби навчання: зб. наук.праць / за ред. В. Ю. Бикова, Ю. О. Жука ; Ін-т засобів навчання АПН України. – К.: Атіка, 2005. – 272 с.

- Гуревич Р. С. Інформаційні технології навчання: інноваційний підхід: навчальний посібник / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, Л. С. Шевченко ; за ред. Р. С. Гуревича. – Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2012. – 348 с.
- Методика використання комп'ютерно-мережових технологій в системі освіти: методичні рекомендації / І.В. Бапуrowsька, Н. А. Доценко, О. Г. Чолишкіна, О. А. Горбенко. – Миколаїв: МНАУ, 2019. – 80 с.
- Морзе Н. В. Методичні особливості вебінарів, як інноваційної технології навчання / Н. В. Морзе, О. В. Ігнатенко // Інформаційні технології в освіті: зб. наук. пр. – Херсон: ХДУ, 2010. – Вип. 5. – С. 31–39.
- Осадчий В. В. Методи, форми та засоби професійної підготовки учителів-тьюторів в умовах дистанційної форми навчання / В. В. Осадчий // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – Харків: ХОВНОКУ-ХДАДМ, 2010. – № 6. – С. 82–86.
- Педагогічні аспекти відкритого дистанційного навчання / [О. О. Андреев, К. Л. Бугайчук, Н. О. Каліненко та ін.] ; за ред. О. О. Андреева, В. М. Кухаренка. – Харків: ХНАДУ, 2013. – 212 с.
- Сілаєва І. Є., Кулішов В. С. Науково-практичний інтернет-семінар як інноваційна форма методичної роботи у між курсовий період підвищення кваліфікації педагогічних кадрів системи професійно-технічної освіти // Імідж сучасного педагога. – 2017. – № 6 (175). – С. 26-28.
- Царенко В. О. Вебінар як технологія навчального співробітництва учнів і вчителів середніх шкіл / В. О. Царенко // Інформаційні технології в освіті: збірник наук. праць. – Херсон: ХДУ, 2011. – Вип. 9. – С. 89–93.
- Динцис Д. Методические особенности проведения вебинаров на краткосрочных курсах по методике «in-class» / Данил Динцис. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.trainings.ru/library/articles/?id=13183>.

HERALD PEDAGOGIKI. NAUKA I PRAKTYKA

ISSN: 2450-8160

Using mobile technology in learning english language

Moiseienko N.V., Ozarko I.I.

Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas

Abstract. Mobile phones are one of the most successful technologies of the past two decades. More and more educators are using them as an educational tool. Language learners are day by day more motivated by the individualized learning needs, not only those arising from greater mobility and frequent travel. Interactivity in the classroom is reported to promote a more active learning environment, facilitate the building of learning communities, provide greater feedback for lecturers, and help student motivation.

Keywords: EFL, mobile phones, mobile learning, distance learning, effectiveness, university students.

These days it seems mobile phones are used everywhere by everyone, which leads to the obvious question: How can mobile phone technology support learning in the second language classroom? The answer is “in a number of ways” because mobile phones come with ever-increasing functions that most students are adopted at using. There are many reasons that make teachers of English ask their students to use mobile phones in the language classroom: these electronic devices are available and cheap nowadays in all over the world; such small mobile phones are easy to carry and use in the class and also students find writing SMS letter on their mobiles more interesting than on the board or on their note books. Another important reason that encourages teachers to make the students use mobile phones in learning is that there are not so many class-rooms equipped by laboratories or other visual aids. The use of mobile devices in English language classes has led to revolutionary changes in the way the language learners learn the English language. Mobile learning is a type of learning that takes place with the help of mobile devices.

Mobile learning has certain benefits for language classes and allows language teachers to offer access to authentic content, communicative language practice, and task completion. Mobile learning has three specified: mobility of technology, mobility of learning, mobility of learner.

Mobility of technology focuses on examining the possibility of using portable devices such as mobile phones, laptops, and tablets for educational purposes. The focus of mobility on learning is on the extensive use of mobile devices for learning inside and outside the class. The development of mobile phones in the recent years from simple phones to smart-phones, which can serve as a mini-computer for transferring all kinds of data, has made mobile phones efficient learning tools. The main reasons of using mobile phones are:

- Interaction: student interaction with instructors and among each other.

- Portability: PDAs are lighter than books and enable the student to take notes or input data directly into the regardless of location either typed, handwritten or using voice.

- Collaborative: enables several students to work together on assignments even while at distant locations.

- Engaging learners: the new generation likes mobile devices such as PDAs, phones and games devices.

- Increase motivation: ownership of the handheld devices seems to increase commitment to using and learning from it.

- Bridging of the digital divide: since handhelds are more affordable than larger systems, they are accessible to a larger percentage of the population.

- Just-in-time learning: increases work/learning performance and relevance to the learner.

- May assist learners with some disabilities.

With the numerous technologies available, teachers and students can access a multitude of information and make use of it, exploring their potential. The use of these technologies in the classroom provides a closer relationship between teacher and student, promotes their interaction and leads to a joint and more active learning. The constant presence of tools awakens in students' greater interest in looking for new ways, allowing a larger and more consolidated acquisition of knowledge. Mobile learning gives an access to documents or document libraries; quizzes and self-assessment as question or games; participate in lessons and tutorials; receive lectures archived or broadcasted live; an access to video clip or audio libraries; read asynchronous postings; exhibit student works; participate in virtual learning communities online.

The development of mobile technology over the years has helped all the people who are engaged in the education including the language teachers and language learners to achieve this. The powerful features of the mobile technology can be creatively used to make the language learning work effective in order to acquire high results and the language learners are encouraged to add the mobile technology to make the language learning more efficient by preparing plans for creative use of mobile learning in the English language classes. Some of them are: short dialogs as conversational models read-along, recorded audio stories with the ability to follow printed

text while listening to develop both listening and reading skills; picture dictionaries with illustrations of common objects and actions, plus audio playback of the new language and translations into users' languages; phrase books for travelers; preparation for tests; ability to integrate a wider variety of media, including animation and short video; ability to submit sound files for evaluation of pronunciation and speaking, including automated evaluation; establishment of learner communities for interactive learning using shared tools and content; ability to obtain location-specific content, using GPS technologies.

Over the past decades, it has been recognized the added value of the use of technological tools in the classroom and, since then, efforts have been made by different stakeholders in the field of education, including scientific community and governments in order to generalize its use and consequently improve the teaching process. By means of mobile learning, even distant language learners who are not in the same area or geographical region can interact with the language teacher, physical and virtual environment. The mobile learning is considered as an interactive procedure because in this procedure the language learners are the ones who direct the process of learning. They are not like passive language learners in traditional language learning class, who just wait for the language teacher to provide them with the necessary data and information. Instead, they are independent and create their data themselves. Its skillful aspect deals with using the latest technologies, apps and other language tools which make the English language learners capable of interaction with each other. A number of these technologies include language learning apps, designated channels for learning any language on the social media app channels including WhatsApp, Telegram, Viber etc. During the mobile learning there is the access to a wide range of learning materials and resources from anywhere at any time. This does not mean that information and data cannot be shared with other language learners or students, but it means that you may have access the data you want independently from other learners. Usually the information and data provided for the language learners in mobile learning are not

planned in advance and are more flexible. Immediacy is always associated with mobile learning. It means need of quick answers for specific queries such as definitions, formula, or equations. All the data delivered via mobile devices are characterized with such kinds of high files and the said files can be in the form of images, videos and diagrams. Mobile learning is a combination of two learning methods which are eLearning and distance learning. This is the most important factor which led to the widespread use and development of mobile learning among all groups of language learners because people with different economic states or budget are capable of affording a mobile device. Without the availability of mobile technology, it is impossible to consider mobile learning as a language learning option for learning a language such as English.

The mobile technology is used more as a tool than as a teaching methodology. This technology does not ensure by itself success in learning. Using mobile technology in the classroom allows to involve students in learning, leading them to participate more actively as well as ensures that learning is the most effective. It allows teachers to “personalize” and motivate students in the teaching process taking into consideration that this process can and should be considered out of the classroom. The English language learning classes can be more effective by using mobile devices. The remarkable changes happened in the

manufacture of these portable devices that changed them from simple devices for daily communication to smartphones which can carry out and handle a large number of the people’s daily tasks which was a major step ahead to eliminate these obstacles in using mobile technology in the classes and encourage the educational authorities across the globe to apply this technology more effectively, especially at English language learning classes.

References:

- Amit K., Soni. Choosing the right e-learning methods: factors and elements. <https://elearningindustry.com/choosing-right-elearning-methods-factors-elements>,2015.
- Kukulska-Hulme A., Sharples M., Milrad M., Arnedillo-Sánchez I., Vavoula G.: Innovation in Mobile Learning: A European Perspective. *International Journal of Mobile and Blended Learning*, 1, January-March 2009,p. 13-35
- Palalas, A., Mobile-assisted language learning: Designing for your students, *Second Language teaching and learning with technology: Views of emergent researchers: Research Publishing.net.*, Dublin, Ireland,2017, p. 71–94
- Sharples, M. Big issues in mobile learning. Report of a workshop by the Kaleidoscope Network of Excellence Mobile Learning Initiative University of Nottingham,UK,2006.
- Thornton, P., & Houser, C. Using mobile phones in English education in Japan, *Journal of Computer Assisted Learning* #21, 2005, p. 217-228.

HERALD PEDAGOGIKI. NAUKA I PRAKTYKA

ISSN: 2450-8160

Освітні презентації викладача як форма інтерактивного навчання

Соболева С.В.

кандидатка с.-г. наук, доцентка,
Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти

Анотація. У роботі розглянуто питання підвищення мотивації навчання шляхом використання сучасних комп'ютерних технологій. Зокрема розглянуто питання використання слайдових презентацій. Презентації Power Point як сучасний та високоефективний засіб викладання, джерело нових ідей та концептів у вивченні дисциплін. У роботі представлено загальну картину переваг такого виду навчання, а також типові помилки, яких повинні уникати педагоги.

Ключові слова: професійна освіта, підвищення кваліфікації, комп'ютерні технології, інтерактивне навчання, презентації, засіб викладання.

Educational presentations of an educator as interactive learning form

Annotation. The paper addresses issues of learning motivation increase via application of modern computer technologies. In particular, the use of slide presentations is being discussed. Power Point presentations as a modern and highly effective teaching tool, source of new ideas and concepts in the study of disciplines. The paper gives general picture of this teaching type benefits, as well as common mistakes to be avoided by the educators who use this method.

Keywords: vocational education, refresher training, computer technologies, interactive training, presentations, teaching aid.

Процеси реформування національної системи освіти України вимагають оновлення й модернізації навчальних технологій і методів навчання. Особливої актуальності в сучасних умовах розвитку ринку набувають інтерактивні методи навчання, які стимулюють до інноваційних змін у культурному і соціальному середовищі. Ці методи є активним відгуком на проблемні ситуації, які виникають як перед окремою

людиною, так і перед суспільством загалом. Метою застосування інтерактивних методів у процесі вивчення будь-якої дисципліни є створення комфортних умов навчання, в яких, наприклад, усі здобувачі освіти взаємодіють між собою.

На заняттях створюється можливість обговорення різноманітних проблем, доведення, аргументування власного погляду, тобто відбувається взаємодія педагога і

слухача, яка орієнтує особистість на розвиток її творчих і розумових здібностей та комунікативних навичок [9].

В умовах широкого використання засобів сучасної комп'ютерної техніки в навчальному процесі значно зростають вимоги до професійної компетентності педагога. Окрім базових знань, потрібних для здійснення педагогічної діяльності, викладачеві необхідно оволодіти основами роботи із сучасним комп'ютером, уміти застосовувати ІКТ і можливості мережі Інтернет для досягнення визначених освітніх цілей, оволодіти нові організаційні форми навчальної діяльності. Тому перед навчальними закладами постає необхідність для реалізації поставлених завдань, уміти застосовувати можливості сучасного комп'ютера в процесі викладання всіх дисциплін [10].

Мультимедійні технології – це не традиційна система плюс комп'ютер, це зовсім інший навчальний процес, який повинен забезпечувати розвиток комунікативних, творчих і професійних знань, потребу в самовдосконаленні й постійній самоосвіті. Комп'ютерні технології постійно вдосконалюються, стають більш доступними, гнучкими. Ступінь використання ІКТ в системі післядипломної педагогічної освіти детермінується такими факторами:

- технологічна оснащеність учасників навчального процесу (викладачі післядипломної освіти – слухачі);
- рівень підготовленості викладачів післядипломної освіти і слухачів;
- мотивація до застосування ІКТ учасників навчального процесу в системі післядипломної освіти;
- готовність змістової частини.

Основними вимогами для організації навчального процесу із використанням ІКТ вважаються доступність інформації для сприйняття її слухачами курсів підвищення кваліфікації і розумне дозування навчальної інформації. Оскільки у навчальний процес усе частіше впроваджуються мультимедійні засоби навчання, які є сукупністю візуальних, аудіо- та інших засобів відображення інформації, то кількість об'єктів, які потребують уваги педагога під час роботи, їхні розміри, колір, форма, взаємне розташування, не можуть бути довільними.

Інформаційна наповненість може перевищити можливості сприйняття навчального матеріалу слухачами курсів [11].

Серед мультимедійних засобів навчання важливе місце посідають презентації. Презентація (від англ. «presentation» – представлення, вистава) – слово, яке має кілька значень:

1) дія, акція: показ широкому загалу нового товару; пред'явлення нової інформації; як рекламна акція, яка щось популяризує;

2) електронний документ, створений за допомогою комп'ютерної програми PowerPoint, який є набором слайдів для демонстрації аудиторії;

3) спосіб наочного представлення інформації з використання аудіовізуальних засобів.

Синонімами терміну «презентація» є терміни «комп'ютерна презентація» і «мультимедійна презентація» [6].

Мультимедійна презентація – це сукупність текстів, зображень, звуку, анімації та інших засобів представлення інформації на визначену тему, яка зберігається у файлі спеціального формату з розширенням Ppt. Їх використання дозволяє досягти максимальної ефективності презентації, забезпечуючи одночасний вплив на зорові і слухові органи чуття слухачів.

Якщо мультимедійна презентація призначена для вивчення теоретичного матеріалу на певну тему, супроводу лекції, закріплення вивченого, систематизації матеріалу, то вона називається *освітньою мультимедійною презентацією*.

Для створення мультимедійних презентацій використовуються різноманітні програми, але найбільш доступним засобом для отримання власних комп'ютерних навчальних продуктів є програма Power Point – майстер створення презентацій, яка входить до складу інтегрованої системи Microsoft Office [1].

Power Point – це вид програмного забезпечення для створення презентацій, який дає змогу демонструвати кольорові слайди з текстом та зображенням, з використанням простої анімації та озвучення. Це один з багатьох типів програм для створення презентацій. Своєю найбільшою популярністю

тю Power Point завдячує тому, що є складником пакету Майкрософт. Та працювати він буде як на комп'ютерах з операційною системою Windows, так і Macintosh. Файли легко створювати і можна пересилати електронною поштою як додатки.

Під час роботи з навчальною програмою діє методичний прийом “перенесення” слухачів в ситуацію, наближену до реального життя. Також у них виникає, крім цього, інтерес до роботи з комп'ютером, зокрема до різноманітних комп'ютерних програм. Тож, застосування на заняттях комп'ютерних навчальних програм, зокрема мультимедійних презентацій, – це досить ефективний та доцільний засіб у навчанні, спрямований на розвиток комунікативних здібностей здобувачів освіти. Крім цього, процеси реформування національної системи освіти України вимагають оновлення й модернізації навчальних технологій і методів навчання. Особливої актуальності в сучасних умовах розвитку ринку набувають інтерактивні методи навчання, які стимулюють до інноваційних змін у культурному і соціальному середовищі. Ці методи є активним відгуком на проблемні ситуації, які виникають як перед окремою людиною, так і перед суспільством загалом [7].

Мультимедійні презентації, створені у Power Point, дозволяють усвідомлено і гармонійно інтегрувати багато видів інформації. Навчальна інформація може представитися в різних формах:

- **зображення**, включаючи фотографії, малюнки, карти, високоякісну графіку тощо;
- **звук**, у тому числі, і стерео: звукозаписи голосу, звукові ефекти і музику;
- **відео**, відеоефекти, рухоме відеозображення;
- **анімації** й анімаційні імітування.

Мультимедійна форма дозволяє подати матеріал як систему яскравих опорних образів, наповнених вичерпною структурованою інформацією в алгоритмічному порядку. Мета такого подання навчальної інформації, перш за все, в розвитку у слухачів системи образного мислення. Кожен викладач знає, як відбувається запам'ятовування інформації. Якщо інформація сприймається

на слух, то запам'ятовується 20% її обсягу, за допомогою зору – 30% матеріалу, за умови комбінованого поєднання слухового й зорового каналів – 60% інформації. Отже, використання мультимедіа сприяє значно кращому засвоєнню навчальної інформації кожним слухачем курсів підвищення кваліфікації [8].

У джерелах інформації не існує загальноновизнаної класифікації систем презентацій. Їх класифікують за типом змісту, оформленням. Наприклад, Ястребов Л.І. пропонує класифікувати презентації за ступенем їх «оживлення» різними ефектами [11]. Він виділяє такі групи презентацій:

Офіційна презентація – різного роду звіти, доповіді тощо перед серйозною аудиторією, у якій необхідним є строгий дизайн, витриманість, єдиний шаблон оформлення для всіх слайдів, вимагається чітке структурування й розміщення на слайдах всіх тез доповіді.

Офіційно-емоційна презентація. Така презентація використовується для двох цілей: передати слухачам деяку офіційну інформацію і надихати їх, переконати в чомусь. Наприклад, таку презентацію можна зробити на батьківські збори.

«Плакати». У цьому випадку презентація складається тільки з ілюстративного матеріалу. На слайдах – тільки ілюстрації з мінімумом підписів, комп'ютер використовується як звичайний слайд-проектор. Уся робота з пояснення змісту покладається на доповідача. Дуже бажаний єдиний шаблон оформлення.

«Подвійна дія». На слайдах презентації, крім зображень, використовується текстова інформація. Вона може або пояснювати вміст слайду, або його «розширювати». Інтерактивний семінар створюється для проведення семінару в режимі діалогу з аудиторією. Стануть допустимими різноманітні анімації, рухомі малюнки, фотографії, що обертаються, об'єкти навігації, й особливо розгалуження презентації: залежно від відповідей слухачів, їхньої реакції на запитання і твердження.

Електронний роздатковий матеріал. Матеріал презентації має викладатися вичерпно, докладно, оскільки у слухача немає можливості перепитувати доповідача.

Додатковий матеріал може міститися в гіперпосиланнях або у спеціальних замітках до слайда. Якщо презентація призначена для самостійної роботи, її інтерфейс, навігація по слайдах, можливості розгалуження повинні бути добре продумані й обґрунтовані.

«Інформаційний ролик». Ролик має демонструватися самостійно і незалежно від доповідача, причому автоматично повертатися до його початку. Весь показ проходить в автоматичному режимі. Презентація містить матеріали інформаційно-рекламного характеру, наочні матеріали, розраховані на швидке сприйняття. Наприклад, така презентація може використовуватися на виставках. Добре, коли така презентація супроводжується дикторським пояснюючим текстом, що звучить з колонок.

Завдяки використанню на заняттях презентацій у слухачів курсів підвищення кваліфікації спостерігається: концентрація уваги; включення всіх видів пам'яті: зорової, слухової, моторної, асоціативної; більш швидке і глибоке сприйняття викладеного матеріалу; підвищення інтересу до вивчення теми; зростання мотивації й заохочення до навчання. Нині особливе значення надається власній діяльності педагога, пошуку, усвідомленню і застосуванню ним нових знань. Викладач у такому разі є організатором процесу навчання, керівником самостійної діяльності педагогів, який надає їм потрібну допомогу і підтримку [11].

Структура мультимедійної презентації може бути лінійною та розгалуженою. Лінійна структура передбачає подання інформації єдиним блоком, тобто слайди змінюють один одного послідовно. При розгалуженій структурі презентації інформація також подається у вигляді послідовності слайдів, але після кожного логічно завершення блоку інформації йде перевірка засвоєння лекційного матеріалу, що дає можливість оперативно виявляти прогалини у засвоєнні матеріалу. За допомогою додаткового блоку можна передбачити повторний показ погано засвоєного матеріалу, що дає можливість здійснити індивідуальний підхід до слухачів [5].

Мультимедійні презентації, зазвичай, мають таку структуру: 1. Титульний слайд:

тема лекції, прізвище та ім'я викладача; 2. Вступ: мета, вимоги до знань і вмінь; 3. Матеріал для актуалізації знань; 4. Зміст; 5. Ключові поняття; 6. Інформаційні слайди:

- не перевантажувати текстом;
- на одному слайді не більше 2–3 рисунків;
- мінімум рядків і стовпців у таблицях;
- відображати не більше, ніж три факти, висновки, визначення на одному слайді;
- ключові пункти розміщуються по одному на слайді;
- ілюстрування найбільш важливих фактів за допомогою рамок, границь, заливки, різних кольорів шрифтів, стрілок, рисунків, діаграм, схем;

• кількість слайдів з навчальною інформацією на одне заняття – 10–15; презентація має доповнювати, ілюструвати лекцію.

7. Запитання і завдання для самоперевірки; 8. Висновки; 9. Завершальний слайд: інформація про використану літературу та інші джерела інформації [2].

Програма PowerPoint містить близько 30 шаблонів оформлення слайдів. Для кожного слайда є кілька типів об'єктів: фон, текст, малюнок тощо. Робота над слайдом має певні етапи: вибір фону, набір тексту, вставка об'єктів. Слайд може містити також звук, відео, кнопки керування процесом показу. До кожного об'єкта слайду може бути застосована анімація. Набір готових «Автофігур» також можна розміщувати на слайдах. Досвідчений викладач може перетворити мультимедійну презентацію в захоплюючий спосіб залучення педагогів до навчальної діяльності [1].

Виділяємо *етапи підготовки* мультимедійної презентації.

Етап планування: визначення призначення презентації і цільової аудиторії.

Етап проектування: складання сценарію реалізації інформації; визначення змісту кожного слайду і їх послідовності; розробка дизайну.

Етап інформаційного наповнення: підготовка медіафрагментів: структурування і відбір тексту навчального матеріалу для слайдів, ілюстрацій – сканування малюнків, відео, запис аудіофрагментів; підготовка мовного і відеосупроводу (у разі необхідності).

Етап створення: наповнення слайдів медіафрагментами, тобто підготовленим текстовим та ілюстративним матеріалом; створення дизайну слайдів.

Етап налаштування: настроювання анімаційних ефектів, керуючих кнопок; встановлення гіперпосилань на елементи для виходу в Інтернет і поєднання зовнішніх програм; окремо робиться музичний супровід; слайди записуються в пам'ять комп'ютера.

Етап тестування: наприкінці проводиться тест перевірка готової презентації, а саме – виправлення помилок у тексті й ілюстраціях; узгодження анімаційних ефектів; перевірка гіперпосилань.

Етап друкування: не є обов'язковим, але коли матеріал презентації необхідно розповсюдити серед слухачів, тоді виконують друкування слайдів.

Етап використання: виступ на заняттях, демонстрація на конференціях, виставках тощо.

Етап удосконалення: внесення змін до сценарію, навігаційної схеми, матеріалу, що складає змістову частину презентації чи її ілюстративне доповнення. Під час створення мультимедійної презентації необхідно враховувати не тільки відповідні принципи класичної дидактики, але й специфічні підходи використання комп'ютерних мультимедійних презентацій.

Фахівцями на сьогодні вироблені певні вимоги до підготовки презентацій. Їх дизайн повинен бути простим, але ефективним. Презентація слугує лише фоном для усного повідомлення матеріалу, вона не повинна відволікати увагу від лектора, аудиторія має слухати й сприймати матеріал, а не лише переглядати картини на екрані. Задля цього всі слайди навчальної презентації слід оформлювати в єдиному стилі, який при цьому не відволікатиме від самої презентації, а керівні кнопки не робити яскравішими за основний зміст слайда.

Розглядаючи вимоги до змісту презентації, зауважимо, що всі слайди повинні витримуватись в єдиному стилі. Часто верхня і нижня частини слайду погано відображаються на екрані, тому не потрібно розміщувати там важливу інформацію. Необхідно визначити стиль – шрифт і спосіб

представлення тієї інформації, яка буде повторюватись від слайду до слайду. Найбільш важлива інформація – висновки, визначення, правила тощо, представляється крупним і виділеним шрифтом (наприклад, жирний шрифт 24 розміру). Головний текст повинен, бути, як мінімум, 18 розміру. Доцільно використовувати різні прийоми для виділення найбільш важливої інформації; слайди не повинні бути занадто яскравими, зайві прикраси лише створюють бар'єр на шляху ефективного передавання інформації; інформація на слайді повинна бути добре структурована [3].

Необхідно враховувати, що люди можуть одночасно запам'ятовувати не більше трьох фактів, висновків, визначень. Дієслова повинні вживатися в одній часовій формі, заголовки приваблювати увагу аудиторії й узагальнювати ключові положення слайду. Використовуючи статистичні дані для обґрунтування своїх ідей, не потрібно розміщувати на одному слайді більше чотирьох блоків інформації.

Крім того, під час оформлення презентації не доцільно використовувати: надто яскраві кольори (рекомендують застосовувати для фону холодні тони зелено-синьої гами і невиразні текстури); більше, як три кольори на одному слайді (при цьому кольори тексту та фону мають бути контрастними; рекомендують застосування кольорових схем «світлий текст на темному фоні» і «темний текст на білому фоні»); значну кількість анімаційних ефектів (їх застосування має бути обґрунтованим); довгі речення і формулювання; невиразні й непомітні заголовки; звелику чи замалу кількість слайдів. (Є. Газаров, наприклад, рекомендує 36 слайдів для 10 хвилин – таке співвідношення можна використовувати у випадку, якщо слайд може бути повністю сприйнятий свідомістю аудиторії за 15 секунд. Тобто, це велика ілюстрація, яка видна з будь-якої точки залу, і короткий підпис до неї. У випадку, якщо слайди покликані бути не тільки фоном для мови, а ще й джерелом важливої інформації, він радить користуватися правилом «10–20–30». Це означає, що 10 слайдів повинні бути показані за 20 хвилин виступу, а мінімаль-

ний розмір шрифту дорівнювати 30. Така швидкість перемикання наочного матеріалу можлива, якщо демонстровані графіки чи схеми мають критичне значення для розуміння матеріалу); більше 15 рядків тексту чи два зображення із коментарями на одному слайді; фоновий звуковий супровід демонстрації; перехід слайдів у режимі «за часом», а також режими переходу «жалюзі», «шашки», «розчинення», «горизонтальні смуги»; одноанітну побудову презентації: таблиці, схеми, текстові слайди тощо мають чергуватися [3].

Розглядаючи презентації, доцільно наголосити на важливості їх застосування, хоча значного обґрунтування це питання не потребує, адже переваги застосування презентації перед звичайним викладенням матеріалу із застосуванням паперової наочності чи без неї очевидні. Попри це назовемо **основні переваги** презентаційного подання матеріалу, на яких наголошують сучасні джерела:

інформаційна ємність – можливість в одній презентації розмістити великий обсяг графічної, текстової, звукової інформації;

компактність – для презентації можна використовувати різні типи сучасних носіїв, що вирізняються малим розміром і зручністю;

емоційна привабливість – презентації надають можливість подати інформацію не лише в зручній для сприйняття послідовності, але й ефектно поєднувати звукові й візуальні образи, добирати домінантні кольори, що створюють у адресатів позитивне ставлення до інформації;

наочність – презентація унаочнює, конкретизує чи обґрунтовує певні теоретичні положення;

мобільність – загалом для презентації достатньо носія й комп'ютера, тобто вона може демонструватися в різних умовах;

інтерактивність – можливість безпосередньо впливати на хід презентації;

економічна вигода – тиражування презентацій на носії коштує набагато менше за друкування матеріалів;

багатофункціональність – створена одного разу презентація згодом може застосовуватися в інших умовах і з іншою метою.

Перевага мультимедійних презентацій у тому, що їх зручно зберігати, за потреби можна доповнювати іншою чи інформацією. Мультимедійні презентації, на відміну від електронних підручників, призначені переважно для розв'язання локальних педагогічних завдань. Так, наприклад, використання електронних презентацій дає змогу значно підвищити інформативність й ефективність уроку під час пояснення нового матеріалу, сприяє збільшенню динамізму й виразності матеріалу, що вивчається. Зрозуміло, що продуктивність навчання значно підвищується, оскільки водночас задіюються зоровий і слуховий канали сприйняття. Окрім того, наявність конспектів у вигляді тематичних електронних презентацій дає змогу організовувати самостійну роботу слухачів з подібного виду ресурсами.

Типові помилки у викладанні за допомогою презентацій:

1. *Демонстраційні ефекти стають першоочерговим завданням.* Багато викладачів додають занадто велику кількість картинок, ефектів до своїх презентацій, роблячи їх схожими на світовий блокбастер. Та насправді треба приділяти найбільшу увагу особі викладача, навіть у процесі мультимедійного навчання. Презентація – це тільки засіб, який у жодному разі не замінює викладача. Пам'ятайте, що ви даєте уроки з використанням презентацій, а не уроки, які презентують ваші слайд-шоу. До того ж занадто велика кількість картинок та ефектів може зробити ваші презентації занадто об'ємними. Використовуйте візуалізацію обережно і завжди там, де необхідно.

2. *Комп'ютерний екран повністю замінює дошку.* Деякі педагоги розміщують лекційні матеріали, тести або навіть увесь план навчання на слайди. На перший погляд, ваша презентація буде виглядати, як сторінка Вікіпедії, до того ж це ускладнить спілкування зі здобувачами освіти, бо вони будуть знати кожне ваше слово, переглядаючи презентацію. З іншого боку, Power Point презентація не є суфлером у викладанні. Педагог повинен спрямовувати слухачів та спонукати їх до творчого позитивного сприйняття матеріалу. Розділяючи знання тільки з екраном, ви просто заміщуєте дошку екраном та втрачаєте інтерактивний навчальний ефект, який мав бути досягнутий.

3. *Обмірковування може бути здійснене за допомогою презентації.* Курс навчання за допомогою презентації має ціль якнайкраще поєднати відео- та аудіоматеріали. Слухачі мають змогу отримати відеомотивацію та розуміння, дивлячись презентацію та слухаючи доповідь. Але проблема в тому, що презентація не може служити заміною навчання міркувати та робити висновки. Спілкування – обов'язкова складова мультимедійного навчання. Викладачі спонукають слухачів обговорювати теми та розв'язувати проблеми в процесі навчання, а не просто зчитувати інформацію зі слайдів. Треба завжди залишати час на обговорення, питання та розв'язання проблем, і це стане запорукою вдалого уроку.

4. *Недооцінювання повторення вивченого матеріалу.* Повторення матеріалу після вивчення його у групі має надзвичайну роль у його засвоєнні. Ось що непокоїть викладачів, які використовують презентації. Та існує багато шляхів, як зробити ваші презентації доступними для великої кількості слухачів – такі, як конвертація презентацій у відео, запис презентацій на диск або завантаження презентацій он-лайн. Існує безліч відеосайтів, які дозволяють розміщення та використання презентацій. Викладачі можуть завантажити свої матеріали та поділитися ними зі слухачами, а також з іншими викладачами та всіма, кому це необхідно [4].

Отже, використання презентацій у навчанні дає змогу інтенсифікувати процес засвоєння інформації здобувачами освіти, допомагає їм самостійно здобувати нові знання, дає можливість раціоналізувати роботу педагога. Мультимедійна презентація – це один з ефективних методів організації навчання, потужний педагогічний засіб, що виходить за межі традиційної системи і багаторазово посилює можливості здійснення особистісно-орієнтованого підходу у навчанні.

Список використаних джерел

- Александрова З.В. Мультимедійна презентація як сучасний засіб навчання / З.В. Александрова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mcprv.ho.com.ua/docs/ivanova02.pdf>
- Беляков Е.В. Подготовка и использование презентаций в учебном процессе / Е.В. Беляков [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://belyk5.narod.ru/Present.htm>.
- Гаврілова Л. Класифікація лекційних презентацій та вимоги до них / Л. Гаврілова, І. Хижняк // Вісник Львів. – 2010. – № 50.
- Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті: Монографія / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр // за ред. член-кор. НАПН України Гуревича Р. С. – Видавництво «СПОЛОМ». – 2012. – 507 с.
- Костриба Л.О. Створення мультимедійних програмно-педагогічних систем навчання засобами Powerpoint / Л.О. Костриба // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2008. – № 4. – С. 33–36.
- Мокрогуз О.П. Мультимедійна презентація в системі засобів навчання / О.П. Мокрогуз // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2009. – № 8. – С. 21–23.
- Овадюк О. В Презентація Power Point – Джерело нових ідей та понять у вивченні іноземних мов / Національний технічний університет України “КПІ” Науковий вісник кафедри Юнеско КНЛУ Серія Філологія – Педагогіка – Психологія. – Вип. 22. – 2011. – С.200-204.
- Пометун О.І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук. метод. посіб. / О.І. Пометун, Л.В. Пироженко. – К.: Видавництво А.С. К., 2004. – 192 с.
- Сидоренко О. І. Сучасні освітні технології у вищій школі: Матеріали міжнар. наук.-метод. конф. (К., 1-2 листопада 2007р.): Тези доповідей: У 2 ч. – Ч. 2 / [відп. ред. А. А. Мазаракі]. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2007. – 259 с.
- Суліма Є.М. Концептуальні засади створення єдиного освітнього середовища / Є.М. Суліма // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2010. – № 5. – С. 3–6.
- Шевченко І. А. Використання мультимедійних презентацій як сучасного засобу навчання в системі післядипломної освіти / Інформатизація освіти вініницької області: стан, проблеми, перспективи «Комп'ютер у школі та сім'ї» – №1, 2012 – С. 23-26.

HERALD PEDAGOGIKI. NAUKA I PRAKTYKA

ISSN: 2450-8160

Педагогічна взаємодія між викладачем та студентами

Гладких Г.В.

*викладач-стажист кафедри іноземних мов
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного*

Анотація. У статті здійснюється аналіз важливості педагогічної взаємодії у навчальному процесі вищої школи. Наголошується, що основним компонентом педагогічної взаємодії є педагогічне спілкування. Аналізуються фактори якісного педагогічного спілкування, причини конфліктів між викладачами та студентами та способи їх уникнення.

Ключові слова: педагогічна взаємодія, педагогічне спілкування, вища школа, студенти

Keywords: pedagogical interaction, pedagogical communication, higher education, students

Професіоналізм сучасного фахівця визначається сукупністю професійних та загальних компетентностей, залежить від вміння конструктивно взаємодіяти із оточуючим середовищем, виконувати поставлені перед ним професійні завдання, постійно вдосконалювати свої знання та навички. Тільки у цьому випадку фахівець буде конкурентоспроможним на ринку праці та затребуваний на своїй роботі.

Значну частину компетентностей майбутній фахівець отримує у закладі вищої освіти під час взаємодії з викладачами та студентами у процесі опанування різними навчальними дисциплінами. Під поняттям «Педагогічна взаємодія» розуміється система впливів між викладачем та студентами у межах спільної діяльності на основі загальних цілей у процесі професійної освіти [2, с. 175].

На думку науковців, одна із головних функцій викладача/вчителя полягає у створенні відповідних умов для студентів/учнів, їх навчальної діяльності, самороз-

витку та самоорганізації тощо. Викладачі повинні допомагати здобувачам освіти стати активними учасниками навчального процесу та забезпечити суб'єкт-суб'єктний характер педагогічної взаємодії [7, с. 124]. Водночас, повинна бути забезпечена взаємоповага один до одного, що дозволить отримати конструктивну взаємодію між учасниками навчального процесу [2, с. 176]. На аспект спільної та погодженої роботи у процесі взаємодії між викладачами та студентами також звертають увагу Н. Старовойтенко, О. Лещинський [9, с. 141] та інші вчені.

Важливою складовою педагогічної взаємодії є педагогічне спілкування, що в умовах орієнтації навчально-виховного процесу на особистість здобувача освіти та пануючими гуманістичними тенденціями в освіті є доволі актуальним педагогічним явищем.

Під поняттям «Педагогічне спілкування» розуміється соціально-педагогічне явище, що передбачає соціально-психологічну

взаємодію між вчителем та учнем (викладачем та студентом), під час якої створюються оптимальні умови для спільної діяльності [8, с. 126]; професійне спілкування здобувача освіти з викладачем під час аудиторної або позааудиторної роботи з метою встановлення сприятливого психологічного клімату та оптимізації навчально-виховного процесу. Цю категорію можна розглядати як важливу сферу морально-духовного вдосконалення особистості [9, с. 141], оскільки у процесі спілкування здійснюється обмін думками, досвідом, формуються ціннісні орієнтації майбутнього фахівця.

Спілкування між викладачем та студентами вважається одним із основних видів діяльності, під час якої відбувається формування комунікативної компетентності як здатності встановлювати та підтримувати необхідні контакти з іншими людьми на високому рівні [4, с. 71]. Як цілеспрямований процес комунікації, педагогічне спілкування має свою структуру, що складається зі змісту (інформація, яка передається від джерела до споживача), мети (задоволення різних, небіологічних, потреб та підвищення рівня міжособистісних стосунків) та засобів спілкування (різноманітні компоненти, які забезпечують обмін інформацією) [6, с. 222].

Педагогічне спілкування характеризується певними педагогічними функціями, процесом обміну між суб'єктами інформацією, емоційними впливами та встановленням між ними взаєморозуміння [7, с. 127]. Під час спілкування викладача зі студентами він знаходить, на думку О. Баніта, одночасно у декількох рівнях спостереження та поведінки: безпосередня взаємодія зі співрозмовником із контролем її професійної відповідності, зосередженість на меті та оцінка доцільності її зміни. На думку автора, педагогічне спілкування допомагає викладачу вирішити власні навчальні або виховні завдання, які були поставлені та організовані ним самим [1, с. 80].

Педагогічна взаємодія та її якість залежить від декількох факторів, а саме:

1. Стилю керівництва (авторитарний, авторитарний, демократичний, стиль ігнорування, конформний та непослідовний стилі);

2. Моделі поведінки викладача у спілкуванні зі студентами на заняттях (дикторська, неконтактна моделі, модель диференційованої уваги, гіперрефлексна та гіперрефлексна моделі, модель негнучкого реагування, авторитарна модель, модель активної взаємодії) [2, с. 177].

М. Заброцький у своєму дослідженні зосереджує увагу на діалогічній взаємодії вчителя з учнями, що характеризується орієнтацією вчителя на співробітництво з учнями, повагою до особистості учнів та їх думок, довірою до учнівської самостійності тощо [5, с. 84].

Найбільш ефективними, на нашу думку, є демократичний стиль керівництва у поєднанні з використанням моделі активної взаємодії, коли викладач прислуховується до думок студентів, радиться з ними за окремими питаннями, заохочує ініціативу, відповідно реагує на психологічний клімат у колективі.

3. Стилю педагогічного спілкування (відкритий, домінантний, дружлюбний; закритий, домінантний, дружлюбний; закритий, домінантний, недружлюбний; відкритий, пасивний, дружлюбний; відкритий, пасивний, недружлюбний; закритий, пасивний, недружлюбний; закритий, пасивний, дружлюбний; відкритий, домінантний, недружлюбний стиль) [3, с. 31.]

4. Стійкої мотивації студентів на опанування новими знаннями та формування професійних навичок. Без мотивації, без бажання вчитися викладач не зможе ефективно передати свій досвід студентам та сформувати у них професійні компетентності;

У процесі педагогічної взаємодії між викладачами та студентами можуть виникати конфліктні ситуації, що пояснюється різними причинами:

- неадекватна оцінка знань студентів з боку викладача [2, с. 177];
- неможливість викладача встановити контакт з аудиторією під час лекційних, семінарських занять;
- мовні труднощі викладача у спілкуванні зі студентами;
- нерозуміння внутрішніх психологічних особливостей здобувачів вищої освіти [9, с. 141];

До способів та прийомів, які унеможливають конфлікти або надають змогу їх швидко вирішити, можна віднести:

- вміння прогнозувати можливі конфліктні ситуації [10, с. 203];
- здатність ставитися до студента як до особистості із розвинутою самосвідомістю;
- адекватно реагувати на виниклі проблемні ситуації [2, с. 177];
- мати відчуття гумору, володіти невербальними методами спілкування;
- бути охайним, вміти слухати та прислуховуватися до висловлювань студентів [9, с. 143];
- вміти розуміти співрозмовника, бачити його бажання;
- повинна бути наявність міжособистісного зворотнього зв'язку [7, с. 125].

Отже, педагогічна взаємодія викладача та студентів є запорукою успішного опанування навчальним матеріалом, формування професійних та загальних компетентностей. Основним компонентом педагогічної взаємодії є педагогічне спілкування, що передбачає обмін інформацією на конструктивних засадах взаємоповаги, мотивації студентів на отримання знань та педагогічної майстерності викладача.

Література

- Баніт О. Інноваційні технології навчання співробітників у межах педагогічного вищого навчального закладу / О. Баніт // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. – 2013. – №4. – С. 78–83.
- Багрій Л. Викладач і студенти: взаємодія у процесі навчання / Л. Багрій // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. – 2016. – №2. – С. 174–182.

Галузак В. Класифікація стилів педагогічного спілкування / В. Галузак // Проблеми освіти. Наукового методичний збірник. – 2001. – №26. – С. 23–33.

Гладких Г.В. Напрями формування комунікативної компетентності студентів / Г.В. Гладких, С.В. Шаров // Інноваційна педагогіка. – 2019. 1(11). – С. 70–74.

Заброцький М.М. Педагогічна взаємодія: екологічний вимір / М.М. Заброцький // Актуальні проблеми психології. Екологічна психологія: Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України. – 2006. – Вип. 9. – Т.7. – С. 77–84.

Ковальчук З. Організація педагогічного спілкування як керованого процесу особистісного розвитку учня / З. Ковальчук // Науковий вісник. – 2011. – №2. – С. 220–228.

Матвієнко О. Педагогічне спілкування вчителя як складова професійної готовності до педагогічної взаємодії в навчально-виховному середовищі школи першого ступеня / О. Матвієнко // НПУ ім. М.П. Драгоманова. – 2011 р. – С. 123–130.

Психолого-педагогічні засади проектування інноваційних технологій викладання у вищій школі: Монографія / За заг. ред. В.П. Андрущенко, В.І. Лугового. – К.: «Педагогічна думка», 2011. – 260 с

Старовойтенко Н. До проблеми педагогічної комунікативної взаємодії зі студентами в умовах навчально-виховного процесу вищого навчального закладу / Н. Старовойтенко, О. Лещиський, Т. Рига // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». – 2014 р. – №27. – С. 141–144.

Шаров С.В. Дефінітивний аналіз і сутність соціальної компетентності / С.В. Шаров // Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. – Вип. 66. – 2019. – С. 200–203.

HERALD PEDAGOGIKI. NAUKA I PRAKTYKA

ISSN: 2450-8160

Psychological – pedagogical features of pupils of the senior classes at studying foreign languages

Rabbimova Farangiz*, Ruzimurodova Zarina**, Uralova Charos***

**SamSIFL teacher*

***SamSIFL student*

****SamSIFL student*

Annotation: This article about age features of the development of students are manifested in different ways in their individual formation. This is due to the fact that schoolchildren, depending on natural inclinations and living conditions (the link between biological and social) are significantly different from each other. That is why the development of each of them in turn is characterized by significant individual differences and peculiarities that must be taken into account in the process of education and upbringing.

Key words: pedagogic technologies, cognitive activities, spiritual needs, teenagers, individual differences, schoolchildren.

Given the age-related features of children's development, the teacher is largely based on the generalized data of pedagogy and age psychology, discussed above. As for the individual differences and peculiarities of the upbringing of individual students, here one has to rely only on the material he accumulates during the personal study of schoolchildren.

What questions should be taken into consideration when studying the individual characteristics of students?

It is very important to know the characteristics of cognitive activity of students, the properties of their memory, propensities and interests, as well as predisposition to more successful study of certain subjects. In view of these peculiarities, an individual approach to students in training is carried out: the stronger need additional training so that their intellectual abilities develop more intensively; the weakest pupils need to provide individual as-

sistance in teaching, develop their memory, intelligence, cognitive activity, etc.

Much attention should be given to the study of the sensually emotional sphere of students and to identify in a timely manner those who are highly irritable, react painfully to comments, and do not know how to maintain benevolent contacts with comrades. Equally important is the knowledge of the typology of the character of each student, which will help to take it into account when organizing collective activities, distributing public commissions and overcoming negative traits and qualities.

It is difficult, but very important to study the internal motivating factors of the behavior and development of schoolchildren – their needs, motives and attitudes, their internal position in relation to teaching, events and changes in the society, work, and also to teachers and the collective of comrades. Student's learning should also include familiar-

izing with the conditions of home life and upbringing, their extracurricular hobbies and contacts, which have a significant impact on their upbringing and development.

Finally, a significant place is occupied by the knowledge of teachers of such important issues that are related to the student's learning and upbringing and include the degree of receptivity of pedagogical influences, as well as the dynamics of the formation of certain personal qualities.

With regard to adolescence, it is usually called transitional, since during this period there is a transition from childhood to adolescence. The students of this age period, as it were, intertwine the features of childhood and traits, which are inherent in youth, but still in the stage of formation and development. That's why a teenager is sometimes described as a half-child and half-adult. As a half-adult, he feels a rapid growth of physical strength and spiritual needs; as a half-child, it is still limited by its capabilities and experience, in order to satisfy all the arising demands and needs. This explains the complexity and inconsistency of the nature, behavior and development of adolescents, but gives grounds to consider this age to some extent difficult for education.

"Separation" from childhood and the approach of adolescents to the adult state are clearly manifested in those peculiar features of physical and spiritual development that distinguish them from younger schoolchildren. First of all, the physical development of secondary schoolchildren is different. In childhood this process is more or less calm and uniform. In contrast, the physical development of adolescents is characterized by high intensity, unevenness and significant complications associated with the onset of puberty.

The development of the brain, the further structural formation of the nerves of cells and associative fibers create prerequisites for improving the cognitive activity of adolescents. The flow into the blood of hormones produced by the organs of internal secretion causes that increase, then the decrease in the vitality, then the ascent, the decline in efficiency and energy, and is accompanied by the alternation of good mood, then withdrawal into inner experiences, then cheerfulness, then passivity. Dur-

ing periods of lowering the mood and energy decline in adolescents, irritability, indifferent attitude to teaching, quarrels with comrades and conflicts with friends, as well as many misunderstandings in relations with teachers and adults may appear. But the periods of rising energy and activity of adolescents bring a lot of worries. Often they are accompanied by mischief, pranks, aspiration to show their physical and moral superiority. Therefore, we should spare the nervous system of adolescents in every possible way, show special sensitivity and provide assistance in studying during periods of declining academic performance, so as to avoid hunting the teachings with an accidental deuce.

For teenagers, there are significant shifts in thinking, in cognitive activity. Unlike younger schoolchildren, they are no longer satisfied with the external perception of the studied subjects and phenomena, but strive to understand their essence, the causal relationships that exist in them. In an effort to understand the Ruby causes of the phenomena under study, they ask many questions in the study of the new material (sometimes tricky, "cunningly"), require from the teacher greater arguments for the propositions and convincing evidence. On this basis they develop abstract (conceptual) thinking and logical memory. The natural character of this feature of their thinking and memory is manifested only when the cognitive activity is properly organized. Therefore, it is very important to pay attention to making the learning process problematic, to teach adolescents to find and formulate problems themselves, to develop analytical and synthetic skills, and the ability to make theoretical generalizations. Equally important task is the development of independent study skills, the formation of the ability to work with a textbook, to show independence and creativity in doing homework.

Special importance in the organization of educational work of adolescents has an internal stimulation of their cognitive activity, i.e. the development of their cognitive needs, interests and motives of learning. It should be borne in mind that incentives do not arise automatically. They are only formed when teachers pay attention to this aspect of the work.

On the other hand, there must be a process of moral education. Teenagers are burdened if their behavior is determined by external regulation. They are more willing to observe the rules of conduct, if these rules are well recognized by them and act as their own moral principles. That is why a deep explanation of moral norms and rules and the formation of moral views and beliefs among adolescents should constitute an essential feature of moral education. At the same time, the regulation, as well as the control over the behavior of students, measures that prevent pranks and rash actions, does not lose its pedagogical significance.

Very revealing are the personal characteristics of adolescents associated with their situation in the peer group, with an attitude toward teachers and adults, and also to themselves. Adolescents, as a rule, are distinguished by collective behavior, they are attracted by common interests and joint activity, although during periods of decline in mood and withdrawal to inner feelings, they also notice some points for isolation.

An essential age feature of them in this respect is the desire to assert their dignity and prestige among their comrades. The main path to this is good study, social activity, manifestation of abilities in various activities, external charm, etc. If one or another teenager does not achieve a worthy place in the team, he experiences a difficult situation. It is quite clear that teachers should carefully study the relationship of students with their comrades and help them to consolidate their prestige in the team.

Increasing intellectual abilities, general spiritual growth and the expansion of interpersonal relationships stimulate the development of teenagers' consciousness, stir up dreams of their vocation and future. Adolescents confront themselves with their peer-observation, assess their own merits and demerits. But if they judge severely about the shortcomings of others, they are less exacting in relation to themselves. This necessitates the development of their self-criticism and motivation for self-education.

An important feature of educational work with adolescents is vocational guidance. When it is carried out, it is necessary to take into account the fact that its future for students of this age is usually presented in romantically elevated tones. They dream of bright professions and prefer to become cosmonauts, pilots, geologists, sailors, etc. Production, however, attracts less. That is why, while supporting the aspiration of adolescents for a bright and dignified life, it is necessary to reveal to them the heroism and beauty of everyday labor in industry and agriculture, and orient them toward work in the sphere of material production.

With regard to teaching a foreign language directly, the main purpose of teaching is to form a foreign communicative competence, i.e. ability and willingness to carry out interpersonal and intercultural communication with foreign speakers that are foreign-language and intercultural, with real native language skills, real practical mastery of the target language, which should contribute to the development of the personality of schoolchildren, the formation of a scientific picture of the world, critical thinking, as well as the social adaptation of school graduates, their competitiveness in the labor market [Beim, Biboletova, Shchepilov, Kopylov, 2009, 5]. Thus, the formation of communicative competence is the main practical goal of teaching a foreign language in a secondary school.

Bibliography:

- Рогов Г. В., Верещагина И. Н. Методика обучения английскому языку на начальном этапе в средней школе: Пособие для учителя. – М.: Просвещение, 2008. – 224 с.
- Сафонова В. В. Социокультурный подход к обучению иностранным языкам. – М., 2001.
- Соловьева Е. Н., Методическая подготовка и переподготовка учителя иностранного языка: интегративно – рефлексивный подход. – М.: ГЛЮССА – ПРЕСС, 2004 – 336 с.
- Халеева И. И. – Основы теории обучения пониманию иноязычной речи (подготовка переводчика). – М.: Высшая школа, 2009.
- Хекхаузен Х. Психология мотивации достижения. – С-Пб.: Речь, 2010. – 238 с.

HERALD PEDAGOGIKI. NAUKA I PRAKTYKA

ISSN: 2450-8160

Using Computers in teaching foreign language

Maftuna Suyunova Do'sqobil qizi

Assistant teacher of Uzbekistan National University, Tashkent, Uzbekistan

Abstract. This article reflects the role of computers and technologies in teaching and learning English for students and teachers. The study focused in teaching and learning techniques and sources that influence on the role of computers in teaching process. Using computers in teaching listening in FL classroom was the main process of the study. Also, computers and technologies can help increase student's reading skill. So, using hi-tech and authentic materials in lessons encourage students to learn foreign language.

Key words. Hi-tech, computer technology, listening, reading, writing, speaking, skill, CALL, Hypermedia, ICT

There has been much debate over the use of computers and the Internet in Foreign Language Teaching over the past few years. The techniques offered the activities and the degree of application in the language-teaching syllabus have undergone a number of serious changes alongside the evolution of technology. The computer itself has evolved from the status of "tutor" to the one of "tool".

The computer as a tool stage refers to the usage of computers as vehicles for delivering instructional materials to learners (through drill and practice). The development of computer – based activities developed learner – computer and learner – learner interaction, engaging the learners in a wide range of communicative tasks. Computers assumed this moment the role of stimuli in language learning. "The computer as a tool stage" refers to using computers as instruments for understanding and using language through spelling and grammar checkers, desktop editing programs. All these steps belong to CALL (Computer assisted language learning). The methodology of language learning has developed a new way of using ICT in teaching, the Hyper-

media. Hypermedia provides the language teacher and the language learner with multimedia resources, such as texts, graphics, sound, animation, video linked together. It also has a number of advantages omitted by CALL. It offers an authentic learning environment, it combines listening with seeing. Skills can easily be integrated in the teaching/learning process; reading, writing, speaking, listening can be combined in task-based learning. It is also better for learners to use Hypermedia in classes. They have greater control over their learning because they can go at their own pace, they can do some activities on their own, can skip some parts of the text or revise the ones they find difficult. Another major advantage of hypermedia usage is that the learner can focus on the content and access different links with grammar explanations, exercises, vocabulary, pronunciation, etc. Nevertheless, above all, hypermedia brings variety to your class. Students get used to learning the foreign language in a new and pleasant way, not just by interacting with the teacher and reading from the book. The application of ICT gives more opportunities for communication be-

tween peer learners: they can exchange information in real time, they can participate in blog discussions, work in teams on different projects, exchange emails, search for information, etc. By using the authentic material provided by the Internet, we will have a better insight into the culture of the country and people whose language we study.

The Internet also offers a wide variety of reference materials like online dictionaries, encyclopedias and search mechanisms very helpful for developing students' individual work. They can find, alone, the missing information, the meaning of new words, synonyms, antonyms or can communicate with the rest of the group online, via e-mail or in any other ICT environment.

In a language classroom, the computer may have the following roles:

- teacher – it teaches students new language
- tester – it tests students on the already learned structures
- tool – it assists students to do certain tasks
- data source – it provides students with the information they need to solve different tasks

Communication facilitator – it allows students to communicate with others.

According to Mr Sharma *"The effect of technology has become huge in teaching and learning the language in addition to the instructor's role. In other words, the role of the instructor together with the role of the technology can lead to advanced learning results"* (Sharma, 2009). So, I can say without any hesitation that nowadays technology plays an important role teaching as well as learning foreign languages. We can see the best results while teaching students with the help of hi-tech.

The scientists Davies and Hewer said that the term *New Technology* includes communication techniques for language teaching in which the personal computer plays a central role. However, other technological tools can be utilized in language learning besides computers. Each technological tool has its specific benefits and application with one of the four language parts (speaking, listening, reading, and writing). However, in order to use these

techniques successfully, the ELL student should be familiar with using computers and internet, and capable of interacting with these techniques. As we know that English language skills are classified as input skills and output skills as shown in this

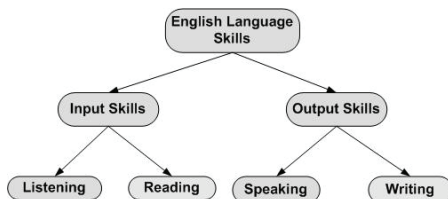

figure.

From this figure we can understand that listening is considered as a principal language skill and it plays a vital role in student's language development. Computer-based listening tests are very important in reinforcing the understanding skills of the listener. CD-ROM based learning films can also provide significant advantages over the traditional methods. Finally, Internet voice chatting using the second language may also aid the communication capabilities of the student. Listening to TV and radio educational language programs is another technical way for developing the understanding ability. However, the listening student should be careful in selecting the specific programs that are suitable for his/her needs. News satellite TV channels, like the BBC, are also useful for practicing with audio and video media.

Computers can raise the interest of reading for learners by the use of simple and easy to understand text. Reading-based computer programs can be used to improve the word vocabulary, fluency, and comprehension of the students. This also can enable ELL students to increase their interaction with texts, pay their attention to individual needs, and enhance their abilities to read texts they would not otherwise be able to read (Ybarra & Green, 2003). So, from this passage we can analyze that computers or technologies not only help students to improve their listening skill but also encourage their reading comprehension.

In conclusion, teaching is a complex process affected by different factors. It is first necessary for language learners to be provided with real opportunities to be exposed to lan-

guage use in the classroom. It will provide insight for teachers to design and implement real communicative tasks, which are critically important for FL learners in order to experience meaningful language use. It will also contribute to facilitating FL teachers' practical use of techniques, thereby improving the learners' communicative abilities.

Used of literature

Saricoban, A. (1999). The teaching of listening. *The Internet TESL Journal*, 5(12). Retrieved

from <http://iteslj.org/Articles/Saricoban-Listening.html>

Sharma, P. (2009, April 8). Controversies in using technology in language teaching. Retrieved from <http://www.teachingenglish.org.uk/articles/controversies-using-technology-language-teaching> *www.ccsenet.org/ells English Language and Literature Studies* Vol. 3, No. 1; 2013

Singhal, M. (1997). The internet and foreign language education: Benefits and challenges. *The Internet TESL Journal*, 3(6). Retrieved from <http://iteslj.org/Articles/Singhal-Internet.html>

HERALD PEDAGOGIKI. NAUKA I PRAKTYKA

ISSN: 2450-8160

Значение игры по обучению грамоте детей в подготовке к школе

Разакова Машхура Камалиддиновна

Самаркандский Государственный Университет факультет «дошкольное образование». Преподаватель русского языка и литературы

Аннотация: Первостепенное место игры в развитии полноценной личности, позволяющую повысить самостоятельную активность детей, развить творческое мышление, умение детей самостоятельно, разными способами находить информацию об интересующем предмете или явлении и использовать эти знания для создания новых объектов действительности.

Ключевые слова: Эмоции, Микроклимат, Признак, Понарошку, Компонент, Изображение.

Слово «Игра» ассоциируется с чем-то неповторимым, радостным. Но игра-это не только развлечение и времяпровождение, вызывающее массу положительных эмоций, что само по себе очень ценно для развития жизнерадостного, здорового ребенка. Игра это еще и умение весело и непринужденно учиться. Учиться видеть и понимать мир вокруг, учиться общаться, учиться мыслить и творить. Лишение ребенка игровой практики- это лишение его главного источника развития; импульсов творчества, признаков и примет социальной практики, богатства и микроклимата коллективных отношений, активизация процесса познания мира.

Игра имеет преимущество перед всеми другими видами детской деятельности и занимает особое положение в педагогическом процессе, так как дает детям большую возможность проявить собственную активность и самостоятельность. Почему именно игра, а не учёба и труд, обеспечивает самостоятельность детей дошкольного возраста? В игре всё «понарошку» – и дей-

ствия и пространство, и роли. Например: открыть дверной замок с помощью воображаемого ключа или палочки, которая его заменяет. В реальной жизни все эти простые действия ребёнок не всегда может выполнить сам, без помощи взрослого. В дошкольном возрасте ребёнок испытывает сильное желание, включиться во взрослую жизнь, активно в ней участвовать, он стремится к самостоятельности.

Обучение грамоте- сложный многоуровневый процесс состоящий из множества компонентов. Базой для овладения письмом и чтением является достаточная сформированность компонентов устной речи, звукопроизношения, компонентов лексико-грамматического строя, фонематическое развитие речи.

При подготовке руки к письму обращалось внимание на правильное положение тетради и карандаша при выполнении дошкольником графических работ. Сначала предлагают детям раскрашивать различные изображения, не выходя за контур рисунка, обводить различные изображения, штрихо-

вать рисунки. Затем рисовать «по следу», вести «след» слева направо. Это прививает дошкольником умение удерживать направление линии письма.

Задание №1

- 1) Нарисовать дорожку для зайчика от ёлочка к грибку.
- 2) Провести медвежонка к маме.
- 3) Нарисовать волны для рыбки.
- 4) Дорисовать верёвочку грузовику.
- 5) Нарисовать ниточку к воздушным шарикам.
- 6) Нарисовать дождик.
- 7) Дорисовать иголки ежу.

Задание № 2

- 8) Выполнение рисунка по клеткам (от элементарных наклонных линий до конкретного изображения).
- 9) Различные линии (вертикальные, горизонтальные, наклонные) квадратами, прямоугольниками, треугольниками, дуги, круги.
- 10) Выполнение рисунка по клеткам: домик, ёлочка, кораблик, снеговик, гусеница и т.д.

После их выполнения с детьми обязательно выполняется пальчиковая гимнастика, давая им отдохнуть.

Графический диктант:

Цель: выявление умения внимательно слушать и точно выполнять указания взрослого, ориентироваться на листе

бумаги, самостоятельно действовать по заданию.

Задание:

Воспитатель должен объяснить: сейчас мы будем рисовать узоры, надо постараться, чтобы они получились красивыми и аккуратными. Для этого нужно внимательно слушать и рисовать так, как я буду говорить. Я буду говорить на сколько клеточек и в какую сторону ты должен провести линию. Следующую линию рисуешь там, где закончилась предыдущая. Помнишь, где у тебя правая рука? Вытяни её в сторону, куда она указала? (на дверь на окно и т.д.). Когда я скажу, что нужно провести линию направо, ты её проводишь к двери (выбрать любой наглядный ориентир). Где левая рука? Когда я скажу, что нужно провести линию налево, вспомни о руке (либо ориентир слева).

Поставь карандаш на первую точку. Рисуй, не отрывая карандаш от бумаги: одна клетка вниз, одна клетка направо, одна клетка вверх, одна клетка вниз, далее продолжай рисовать такой же узор сам. Во время диктования нужно делать паузы, чтобы ребёнок успел окончить предыдущие задания.

Использованная литература:

- Бабаева Д.Р. Теория и методика по развитию речи. 2018г.
 Кодирова Ф.Р. Методика развития речи. 2012г.
 Евлев и Мад Каудлу «Ape geule o argoasiz lo agal lapdiade beyularshe/ 18A. 2011г.

HERALD PEDAGOGIKI. NAUKA I PRAKTYKA

ISSN: 2450-8160

Чет тилларини ўргатишнинг самарали йўналишлари

Қўчқарова Озода Абакуловна*,
Абдурахмонова Наргиза Нусратуллаевна**

*Андижон давлат университети “Факултетлараро чет тиллар(ижтимоий
фанлар)” кафедраси ўқитувчиси

**Андижон давлат университети “Факултетлараро чет тиллар(табiiй
фанлар)” кафедраси ўқитувчиси

Abstract: As we live in the age of modern pedagogical technology, our views and orientations on language teaching and learning are defined and updated. The article provides a number of thoughts and comments on this topic.

Keywords: Speech, Techniques for Teaching, Effective Tools, Hearing, Innovative Learning Technology.

Бугунги кунда ёш авлодни ҳар томонлама етук, она Ватанга муҳаббат, бой маънавий меросимизни қадрлаш, миллий ғурур, ахлоқ ва маънавият, умуминсоний қадриятлар руҳида тарбиялаш борасида кўпгина амалий ишлар амалга оширилиб келинмоқда. Мазкур ислохотлар бош мақсади мустақил фикрлашга, тўғри йўл танлашга, истикболли мақсадларни кўзлаш ва ҳал этишга қодир кадрларнинг янги авлодини шакллантиришга йўналтирилган.

Ҳозирги кунда мамлакатимиз жаҳон ҳамжамиятида ўз ўрнига эга бўлиб, иқтисодий, сиёсий, маданий-маърифий ҳамкорлиги мустаҳкамланиши барорбариди ёшларимизнинг хорижий мамлакатлар ҳаёти, маданияти, урф-одати ва тилига бўлган қизиқишлари ҳам ортиб бормоқда. Бу жараёнда чет тили, айниқса, инглиз тилининг ўрни муҳим аҳамиятга эга ҳисобланади.

Республикамызда чет тилларини ўрганиш тизимини янада ривожлантириш, ўсиб келаётган ёш авлодни замон талабларига мос етук мутахассис этиб тайёрлаш, бу борадаги

ишларни янги сифат босқичига кўтаришда Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2012 йил 10 декабрдаги “Чет тилларни ўрганиш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарори ҳукукий асос бўлмоқда.

Бу жараён, ўз навбатида, чет тилларини ўргатишда янги педагогик ва ахборот технологияларидан самарали фойдаланиш, дарсни ҳар томонлама пухта ташкил этиш, талабаларнинг билим-қўникмаларини ўзлаштиришнинг замонавий усулларини излаб топиш, дарснинг сифати ва самарадорлигини таъминловчи воситаларни қўллаш, керак бўлса, ҳар бир ўқувчига индивидуал ёндашишни биз педагоглардан талаб этади. Бундай ишларнинг амалга оширилиши табиий равишда ўқувчиларнинг чет тилларини ўрганиш қобилиятини ривожлантириш, уларнинг тил ўрганишга қизиқишини кучайтириш, хотирасини мустаҳкамлаш, ўз билимига ишонч каби қўникмаларнинг шаклланишига хизмат қилади.

Шунингдек, чет тилларини ўқитишда қўшимча манбалардан самарали фойдала-

ниш, ёрдамчи ўқув воситалари (кўргазмалли куроллар, турли расмлар, таркатма материаллар, ўқитишнинг техник воситалари) кўмагида ўқувчиларнинг чет тилларига қизиқиши ва муносабатини янада юксалтириш, ҳар бир дарсда ўқитишнинг ноанъанавий ўқитиш усулларидадан фойдаланиш яхши самара беради.

Айрим ҳолларда чет тилларини ўргатишда ўқувчи ёзишни, ўқишни ва грамматикани яхши билмаса, у чет тилида гапира олмайди, ўзининг мустақил фикрини ифодалаб беролмайди деган хулосага келган ҳолда ўқитувчи томонидан асосий куч ва ургу ёзишни, ўқишни ва грамматикани чуқурроқ ўргатишга йўналтирилади. Натижада, ўқувчи ҳам кўпроқ ўқишга ва грамматикани ўрганишга ҳаракат қилади. Ўз навбатида ўқитувчини ҳам *“Нега ўқувчиларнинг оғзаки нутқи яхшиланибди?”, “Нега улар ўз фикрини баён қилишда қийналишмоқда?”* каби саволлар қийнайди.

Бундай саволларга ҳар қайсимиз турлича жавоб берамиз. Фикримизча, бунга асосий сабаб, биринчидан, кўпчилик ўқувчилар чет тилини яхши ўрганишим учун кўпроқ сўз бойлигига эга бўлишим зарур деган хулосага келиб, алоҳида сўз ёдлайди. Бунинг натижасида:

- ёдланган сўзлар узоқ вақт эсда қолмайди;
- ёдланган сўзлардан ҳам оғзаки нутқда ишлата олмайди.

Иккинчидан, ўқувчи грамматикани ўзлаштиришга асосий ургу бериб, муккасидан кетади, яъни бор эътиборни шу жараёнга қаратади. Натижада бу:

- оғзаки нутқда, яъни сўзлашадиганда тинимсиз грамматик қоидалар ҳақида ўйлашга;
- нотабиий ва жуда секин ўз фикрини ифода этишга олиб келади.

Педагогик фаолият давомида шу нарсалар амин бўлдики, оғзаки нутқ ҳам чет тилларини ўргатишнинг энг самарали воситаларидан бири ҳисобланади. Ўйлаб кўринг, *“Ёш болалар тилини қандай ўрганади?”*. *“Бола гапиришни билиши учун грамматикани ўрганмайди, сўз ёдламайдику?”*. Албатта, бола эшитиш орқали, такрор ва такрор эшитиш орқали гапиришни осон ўрганади.

Айрим ҳолатларда ўқувчи ўқиш ёки грамматикани билмаса, у гапира олмайди, деб асосий куч ва ургу ўқишга, грамматикани ўргатишга йўналтирилади. Бироқ, интеллектуал салоҳият, ўзлаштириш, қабул қилиш, англаш ва хотира даражаси барча ўқувчида бир хил ривожланмайди. Кимдир эшитиш, биров ёзиш ёки ўқиш, яна кимдир фақат кўриш ва сўзлаш орқали яхши қабул қилади.

Шу боис юқорида таъкидланганидек, ҳар бир ўқувчида имкон қадар унинг салоҳиятидан келиб чиқиб индивидуал ёндашиш, ўзлаштириш, сингдириш, энг муҳими, оғзаки нутқни ривожлантиришнинг турли восита ва усулларидадан унумли фойдаланиши зарур.

Бугунги ўқувчилар орасида чет тилини мукамал биладиган, жаҳон адабиёти намуналарини таржима қиладиган, бир неча хорижий тилларни ўрганаётганлари кўп. Биз ўқитувчилар бундай ўқувчиларнинг чет тили фанига бўлган қизиқишларини янада қўллаб-қувватлаб боришимиз керак.

Бу эса барча чет тили ўқитувчиларига ижодий изланиш, ўз малакасини амалий ва назарий жиҳатдан мунтазам бо йитиб бориш, замон билан ҳамнафас бўлиш, дарслар давомида замонавий инновацион таълим технологияларидадан кенг фойдаланишни талаб этади.

Шу боис, чет тилларини ўргатишда оғзаки нутқни ривожлантиришнинг турли восита ва усулларидадан унумли фойдаланиш муҳим аҳамият касб этади. Бу эса, табиий равишда ўқувчининг оғзаки нутқининг ривожланишига, чет тилида ўз фикрини эркин ифода этишига хизмат қилади.

Шундай қилиб, ўқувчиларга чет тилларини ўқитиш, шу тилларда эркин сўзлаша оладиган мутахассисларни тайёрлаш жараёнида ўқитувчидан ижодий изланишни, ўз малакасини мунтазам бойитиб бориш, дарслар давомида замонавий педагогик ва ахборот технологиялардан самарали фойдаланишни талаб қилади.

Фойдаланилган адабиётлар

Ўзбекистон Республикаси Конституцияси. – Тошкент: Ўзбекистон, 2012. – 47 б.

Каримов И. Баркамол авлод – Ўзбекистон тараққийининг пойдевори. – Тошкент: Шарк, 1997. – 64 б.

Азизхўжаева Н. Педагогик технология ва педагогик маҳорат. – Тошкент, 2006.

Ишмухамедов Р, Абдуқодиров А, Пардаев А.

Таълимда инновацион технологиялар. – Тошкент: Истеъдод, 2008. – 180 б.

Исакулова Н.Ж., Баховуддинова З., Махмудова С. Ўқув жараёнида таълим технологияларидан фойдаланиш услубияти. Услубий қўлланма. – Тошкент: Фан, 2013. – 48 б.

HERALD PEDAGOGIKI. NAUKA I PRAKTYKA

ISSN: 2450-8160

Innovative approaches and modern trends in the development of science and education in Uzbekistan

Xajieva Mahfuza

The teacher of Urgench District School No.1.

Abstract: The rapid changes in the socio-economic, political, and cultural spheres in our country also include radical reform of the education system, the consistent implementation of state policies in science, technology, and innovation in our country is described.

Keywords: innovative activities, innovative technologies, educational institutions, qualified specialists, development.

Today, innovative activities are the basis for the sustainable development of any country. History shows that human beings have come up with a sophisticated way from their invention of the earliest working tools, to the development of algorithms and nanoscales, cutting-edge innovative computers, solar and other advanced technologies.

It is no secret that the 21st century is a century of techniques and technology. Though, it was not accidental. Environmental events have heightened the interest in studying it. This interest has led to and continues to make unprecedented scientific discoveries. Every day, we are creating exciting news.

Through a comprehensive education system, it is a key factor in the education of young people in all aspects of the intellectual potential of the Republic, its future prosperity and development. Therefore, the most important strategic direction in education is the innovative activity of educational institutions. This has been one of the most pressing issues in all educational institutions, especially in higher education institutions for the training of creative and highly qualified specialists.

In particular, there is a growing interest in

the use of innovative technologies, pedagogical and information technologies in the learning process.

They are embedded in a holistic system of initiatives and innovations that contribute to certain changes in the learning process, enrichment and quality of education. The rapid development of science, science and technology, the penetration of new techniques and technologies into all segments of society, the use of information technology in all government and non-government institutions require continuous learning from teachers. The activities of the teachers are multifaceted, and they have to play the role of manager, communicator, guide, organizer and assessor.

Understanding the need for reform of the education system in practice implies the integration of educational institutions into the innovation process, the vision of the innovation space where it is possible to create, and most importantly, the development of specific innovations.

Integration of science and production, cooperation between private entrepreneurs and the state, support of international connections of small and medium-sized businesses are

important conditions for the development of innovative activities. It should be noted that in developed countries, nearly half of the news is made by organizations, small and medium-sized businesses. For example, according to the US National Science Foundation, the number of innovations implemented by small firms is larger than average and large firms per unit cost. In addition, small firms are about one-third ahead of large firms in accelerating the development and delivery of news to consumers.

World experience shows that only in countries with a fully developed innovation system, innovation processes are effectively implemented and commercialized in technology and other products. Participation of the state in this process, support of the real sector of economy and innovation activity of leading companies is important. After all, science is the basis of this integration mechanism that provides the techni-

cal development of the state and the socio-economic development of society.

In conclusion, it is worth noting that today's successful use of innovative technologies in the field of science and education, while the new generation can learn and grow based on this international experience, has a bright future in the future of our state. There is no doubt about it.

Reference:

- [1] Shavkat Mirziyoev from his speech in the Parliament on December 22, 2017.
- [2] Islam Karimov. "Uzbekistan on the path of independent development" –T.: "Uzbekistan", 1994.
- [3] From the speech of the First President I. Karimov at the International Conference "Upbringing a highly educated and intellectually advanced generation is a prerequisite for sustainable development and modernization of the country." – Tashkent, February 17, 2012.

